Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

GENERALGUVERNØR PETER VON SCHOLTEN

1784–1854

Danmarks sidste Tropeland

ST. THOMAS, ST. CROIX OG ST. JAN
ØERNE I DET CARAIBISKE HAV SOM
BLEV SOLGT TIL U.S.A. 1916

AF ERNST MENTZE

KØBENHAVN
Det Berlingske Bogtrykkeri
MCMLXV

Tre
små tropeøer
til salg

Det skete for halvtreds år siden, den 15. december 1916. På den dag billigede den danske befolkning gennem en folkeafstemning salget af vore sidste oversøiske kolonier, St. Thomas, St. Croix og St. Jan, kaldet Jomfruøerne, beliggende i Det caraibiske Hav. Afstemningstallene fordelte sig som følger: 286.694 stemmer for og 157.596 imod salg. – En salgskonvention var allerede tidligere, den 4. august samme år, undertegnet i Washington, og den blev ratificeret fra dansk side den 22. december, en uge efter folkeafstemningen.

Tanken om Danmarks afståelse af disse fjerne tropeøer var ikke ny. Den havde allerede før 1916 i mere end et halvt århundrede hvilet som en mare over øerne, over livet og handelen derude og havde selvsagt hæmmet ethvert privat initiativ. Flere gange tidligere havde man diskuteret prisen for øerne og salg af en befolkning under dansk statsstyre.

Første gang skete det på U.S.A.s initiativ, men tanken om salg blev da tilbagevist fra dansk side. Mere lydhøre over for en eventuel afståelse af de tre små øer var man i 1864 efter Danmarks militære nederlag til Tyskland og Østrig og de derefter følgende vanskelige økonomiske tilstande. Gode amerikanske dollars i statskassen var ikke at foragte. – Også ved denne lejlighed var det De forenede Stater, der tog det første skridt mod forhandlingsbordet. Dog var det ikke øerne som et kommercielt aktiv, der interesserede amerikanerne, men allerede for flere år tilbage havde ledende politikere og marinens højeste officerer haft opmærksomheden henvendt på øerne. Man indså, at de i en fremmed stormagts besiddelse ville frembyde en alvorlig fare for U.S.A.s sikkerhed. I 1864 frygtede Amerika således, at Østrig efter nederlaget i Sønderjylland skulle forlange Danmarks vestindiske besiddelser udleveret som krigsbytte, og denne ængstelse for at se en europæisk stormagt sætte sig fast lige uden for Amerikas dør førte til fornyede bestræbelser for at erhverve øerne.

Den 7. januar 1865 rettede Amerikas statssekretær for udenrigsanliggender, William H. Seward, en forespørgsel til den danske gesandt og befuld-

mægtigede minister i Washington, general V.R.Raasløv, omhandlende moderlandets stilling til et eventuelt salg af øerne. Det berettes fra et af disse første møder, at gesandten straks gjorde gældende, at befolkningen syntes at være lykkelig under det danske flag, hvortil statssekretæren skal have svaret: "Men den vil sikkert blive endnu lykkeligere under stjernebanneret. Prisen blev senere ansat til 5 millioner dollars i guld."

Efter at have modtaget den amerikanske henvendelse og foreløbige tilbud blev spørgsmålet rejst af den danske regering, som meget hurtigt mødte uoverstigelige vanskeligheder. For det første havde Danmark ved købet af St. Croix fra Frankrig i 1733 forpligtet sig til ikke at sælge eller afstå øen til nogen anden magt uden Frankrigs samtykke. Og i dette tilfælde satte Napoleon III sig imod salget. Endelig rejste der sig i den brede danske befolkning trods den store købesum for tre små og fjerne øer, som kun få kendte, en stærk uvilje mod yderligere afståelse af jord under dansk statsstyre. Det var endnu få måneder efter fredsslutningen i Wien, ved hvilken vi mistede hertugdømmerne, og landet derved geografisk var blevet reduceret med to femtedele, medens befolkningstallet samtidig var gået ned fra 2.600.000 til 1.600.000. En million landsmænd var skilt fra moderlandet. Hvorfor så ad frivillighedens vej give afkald på 358 kvadratkilometer, fordelt på de tre små øer, og endnu 27–30.000 landsmænd. Salgsplanen blev herefter skrinlagt og akterne overført til rigsarkivet.

Der gik dog ikke mere end 2–3 år, før et nyt, i dette tilfælde beskåret salg, blev aktuelt. Fra Danmark tilbød man at afstå til U.S.A. øerne St. Thomas og St. Jan for en samlet sum af 7.500.000 dollars. Både folketing og landsting bifaldt planen, forudsat at den vestindiske befolknings mening først blev tilkendegivet ved en folkeafstemning. Den 24. oktober 1867 blev en konvention underskrevet, og dagen efter blev det kongelige åbne brev udstedt til befolkningen på de to øer.

Efterretningen om regeringens beslutning blev modtaget med blandede følelser såvel af den hvide som af den farvede befolkning, især da den indløb, netop som store brande og flere ødelæggende orkaner havde ramt øerne. Christiansted på St. Croix var i februar 1866 blevet hærget af en voldsom ildebrand, og i september samme år blæste det op til en orkan, dog næppe så voldsom som den, der året efter, i oktober 1867, ramte St. Thomas og krævede adskillige menneskeliv, samt forårsagede store materielle ska-

der. Det samlede tab blev ved denne lejlighed opgjort til 1 million dollars. Men endnu var naturen ikke faldet til ro. En måned efter denne seneste orkan rystede et jordskælv øerne. Det var den 17. november, netop den dag statssekretær Sewards udsending, velærværdige og veltalende Charles Hawley, ved et møde i Christiansted på St. Croix, hvor guvernør Wilhelm L. Birch på det tidspunkt boede, havde samlet øernes embedsmænd og fremstående plantere for at berette om de fordele, man ville opnå under amerikansk statsstyre. Til stede var også kammerherre Edv. J. A. Carstensen, der af regeringen i København var udsendt for at "ordne" afstemningen blandt øernes befolkning, som forlangtes fra dansk side. Netop denne sidste bestemmelse ignoreredes ganske fra amerikansk side, men blev fastholdt af Danmark, som derigennem ønskede at skabe et præcedens for en afstemning i den danske del af Sønderjylland.

Midt under dette her omtalte møde skælvede jorden. De mange deltagere styrtede ud i Kongensgade og mødtes med byens farvede befolkning, der i panik flygtede ind i landet. Den amerikanske regerings skib, skrueskonnerten "Monongahela", der havde bragt Hawley til Frederiksted, sprængte sine fortøjninger og blev kastet op på havnepladsen.

Få dage senere samledes i kolonialrådssalen i Charlotte Amalia guvernør Birch og den danske og amerikanske udsending med 20–30 fremtrædende borgere, som blev afkrævet en udtalelse om traktaten og deres stilling til en afstemning. Efter nogen overvejelse afgav disse mænd med apoteker A. H. Riise som "spokesman" en omtrent sålydende erklæring:

"Hvis vi var blevet spurgt om vor mening før traktatens afslutning, ville "vi have udtalt os imod. Nu har vor konge sat sit navn under den, og som "kongetro borgere vil vi da ikke modsætte os den. Men vi vil stille to betin-"gelser for vor tilslutning til den, og hvis de ikke opfyldes, vil vi og alle, "der tænker som vi, stemme imod afståelsen. Vi forlanger, at det bliver os "tilsikret, at dansk lov og ret vedbliver at gælde her i femten à tyve år, og "at vor havn opretholdes som frihavn i lige så lang tid."

Disse ønsker blev af kammerherre Carstensen i Washington forelagt statssekretær Seward, der blankt afviste et sådant krav. Det ville være i strid med den amerikanske forfatning, om man over for en fremmed magt påtog sig sådanne forpligtelser med hensyn til landsdele, der hørte ind under De

forenede Staters område. – Og med dette svar vendte Carstensen tilbage til St. Thomas for at forberede afstemningen, der fandt sted den 9. januar 1868. – Og hvorledes forløb så denne dag?

I en kronik i Berlingske Tidende fra den 20. december 1932 skriver tidligere guvernør L. C. Helweg-Larsen: "Min forlængst afdøde gode ven, postmester på St. Thomas, Jensen, har fortalt mig, hvorledes han, som dengang var ansat på kassererkontoret, blev gjort til genstand for stærk pression fra guvernørens side og truedes endog med afsked, fordi han sammen med flere andre havde stemt mod afståelsen."

Afstemningsresultatet, der forelå samme dags aften, viste, at 1.244 stemte for salg og kun 22 imod. – Befolkningen var bibragt den opfattelse, at såvel den danske regering som det danske folk havde mistet interessen for øerne.

Men trods dette klare afstemningsresultat trak amerikanerne sagen i langdrag, delvis på grund af de voldsomme naturbegivenheder på øerne, som afgjort havde forringet købelysten. Samtidig havde U.S.A. fået en ny præsident, der var modstander af sin forgængers politik i forholdet til køb af de danske øer. Senatet fulgte denne opfattelse, og spørgsmålet blev endeligt afgjort i negativ retning.

Denne salgsplans forløb og endelige afslutning fremkaldte i Danmark en voldsom kritik af Amerikas optræden. Man fandt, at De forenede Stater ikke havde optrådt fair, og mistroen til Staternes politik og handlinger i det hele taget holdt sig længe og vanskeliggjorde en fremtidig tilnærmelse.

Men selv om det var U.S.A., der havde afbrudt de seneste forhandlinger, var man fra samme side i de følgende år stærkt opsatte på at få kontakten genoprettet – ikke mindst på grund af det tyske skræmmebillede "The German Bogey", og de vedholdende rygter, der gik ud på, at Sveriges konge, Oscar II, havde foreslået kejser Wilhelm at give Danmark Sønderjylland tilbage mod at få overdraget den vestindiske øgruppe – og hermed den sømilitære indfaldsport til U.S.A.s indre farvande og til Panamakanalen. Det var ved en sådan lejlighed, at salgsplanen atter blev aktuel, fremført af statssekretær John W. Foster.

I Danmark var man dog blevet skræmt, og selv om salgstanken stadig lå latent, ville man ikke risikere en lignende ydmygelse som sidst, da den amerikanske kongres, efter at den danske konge havde underskrevet overenskomsten, nægtede at godkende salget.

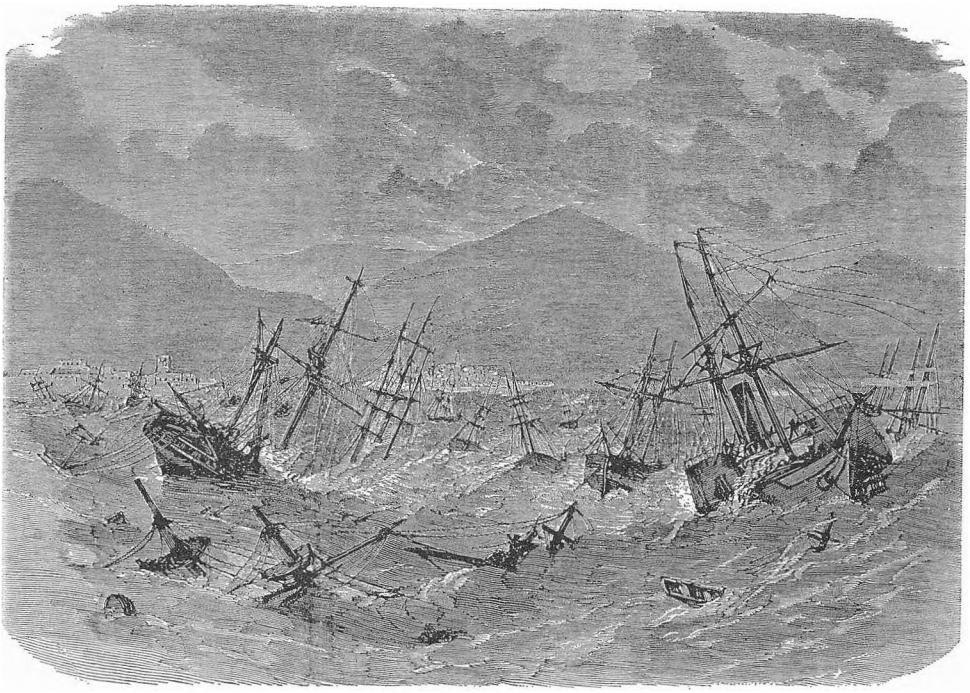

Havnen ved St. Thomas under orkanen den 29. oktober 1867.

Så gik årene. Den farvede befolkning på de små danske Antiller, Jomfruøerne, befandt sig vel under det danske regime, selv om nogle stadig nærede overdrevne forestillinger om amerikanernes rigdomme og forventningen om, at en guldflod ville strømme gennem gaderne i Charlotte Amalia, Christiansted og Frederiksted, hvis U.S.A. blev herre på øerne. Også handelens folk, såvel de danske som de fremmede, blandt hvilke sidste var mange irlændere, følte sig tilpas her, hvor man ingen hindringer lagde i vejen for den fri udøvelse af deres næring, medens de danske embedsmænd sørgede for ro og orden. Selvsagt fandtes der også pro-amerikanere, som blandt andet i kolonialrådet stod i fast opposition til guvernementet. Det er vel noget af den samme følelse, man finder hos selvstyrepartiet på Færøerne. Derude hed det: Vestindien for vestindianerne. Andre af øens besiddende klasse var dog salgsvenlige, fordi de håbede efter en eventuel amerikansk overtagelse af øerne at kunne sælge deres faste ejendomme til høje priser.

Blandt de danske embedsmænd var guvernøren, ingeniørkaptajn Carl Emil Hedemann, stemt for salg ud fra den betragtning, at øerne i fremtiden

ville blive en økonomisk klods om benet på Danmark. De fleste inden for embedsstanden følte sig dog stærkt knyttet til øerne og deres befolkning. Flere var vel også af den nærliggende opfattelse, at det ville være urigtigt af Danmark, hvis man prisgav den befolkning, hvis forfædre vi tidligere på danske slaveskibe havde ført fra Vestafrika til øerne i Vestindien.

Da rygterne om nye salgsforhandlinger midt i halvfemserne nåede kolonien, fandt rådets danskvenlige majoritet tidspunktet inde til at tage affære og klarlægge rådets syn på et eventuelt salg. Dette kom til at foreligge i form af en resolution til vedtagelse for rådet, og heri protesterede man kraftigt mod øernes adskillelse fra Danmark. Resolutionsforslaget blev indsendt til formanden med ønsket om, at det måtte blive optaget på dagsordenen for næste kolonialrådsmøde. Formanden, der hørte til den salgsvenlige fraktion, var straks klar over, at der ville blive majoritet for det indsendte forslag, hvorfor han i strid med kolonialloven nægtede at sætte det på dagsordenen og under et så intetsigende påskud, at det ikke var rådets sag at blande sig i storpolitiske spørgsmål. Følgen af formandens ulovlige adfærd var, at den dansksindede majoritet forlod mødet, hvorefter rådet ikke mere var beslutningsdygtigt.

Men samtidig med denne dramatiske begivenhed var øsalget indledt helt uofficielt af en dansk-amerikansk journalist Niels Grøn, der her så sit livs store økonomiske chance. Han var en dansk bondesøn fra Horsens-egnen, der tidligt var kommet til Amerika og under sit lange ophold forskellige steder i Staterne var blevet naturaliseret.

Niels Grøn besluttede at udnytte stemningen i U.S.A. og optræde som mellemmand ved salget. Han gjorde rejsen til København, hvor han i kraft af sin fascinerende personlighed, sine rige talegaver og repræsentative optræden vandt betydende mænds tillid. En komité, blandt hvis medlemmer taltes kaptajn Bluhme, der var formand for folketingets vestindiske udvalg, højrepolitikeren, general J. J. Bahnson, redaktør C. Carstensen, lensgreve Mogens Frijs, fabrikant G. A. Hagemann og redaktør V. Hørup, blev dannet for at støtte Niels Grøns arbejde i U.S.A. – Og det var med en ikke ringe autoritet, denne eventyrer vendte tilbage til Washington for at sælge Dansk Vestindien med 10 procent i provision til sig selv. I Amerika var samtidig dannet en lignende komité med et tilsvarende formål. Der var det Hagemanns ven, Standard Oil-millionæren Henry H. Rogers, der påtog sig

PLANCHE I. *Christiansted på St. Croix set fra flagstangen ved Peters Farm. 1830. Tegnet efter naturen af N.P.Otte. Litografi af T.F.Fritz.*

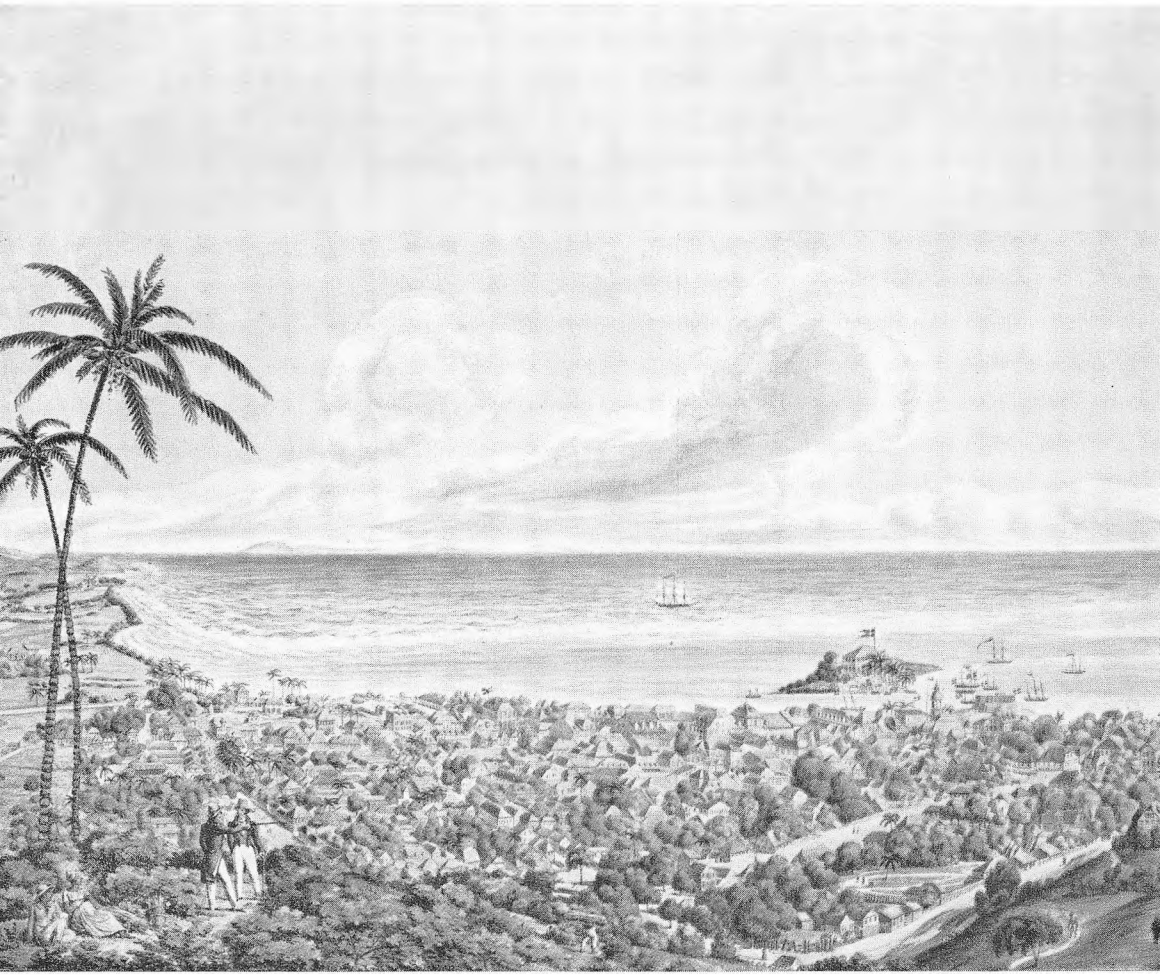

hvervet som formand. Niels Grøn og hans amerikanske hjælpekomité udviste straks en voldsom energi, og det varede derfor ikke længe, inden U.S.A.s regering på et foreløbigt møde drøftede sagen, som senere blev taget op af senatet. – Men derefter fik tankerne en anden retning. Den spansk-amerikanske krig standsede alle videre forhandlinger.

Efter krigen var stemningen for købet af øerne steget, men da Niels Grøn i 1899 atter kom ind i billedet, var en ny uofficiel forhandler dukket frem på skuepladsen. Det var den tidligere danske marineofficer, Walter Christmas-Dirckinck-Holmfeld, en sønnesøn af den i en kortere periode fungerende viceguvernør i Dansk Vestindien, plantageejeren, kontreadmiral John Christmas. Den nytilkomne salgsagent var for en mindre forseelse blevet afskediget af marinens tjeneste. – Herefter antog disse private salgsforhandlinger en ret fantastisk karakter. Det var ingen hemmelighed, at Walter Christmas forud havde optrådt i samme rolle, men dengang gjaldt det et salg af øerne til Tyskland. Ideen hertil var født af den danske marineofficer og var blevet stærkt støttet af den tyske admiral A. von Tirpitz. Christmas havde udkastet en plan for Hamburg-Amerikalinien, som allerede havde omfattende interesser på St. Thomas. Man skulle sikre sig øen gennem opkøb af alle større virksomheder, og når det herefter var fastslået, at Tyskland i realiteten ejede hovedøen, ville det ikke være vanskeligt at få alle tre øer under tysk flag. Generaldirektør Ballin i Hamburg var dog ikke meget for planen, og rigskansler von Bülow var yderst forbeholden i sine samtaler med Christmas, der ikke lagde skjul på, at han skulle tjene 100.000 dollars på sin plan. Det mislykkedes. Han måtte nøjes med i Berlin at danne et selskab til udnyttelse af en koncession på St. Jan, som han håbede at få af den danske regering. Selskabets aktionærer var tre tyske officerer, og dets kapital udgjorde 7.000 mark. Koncessionen fik Christmas aldrig, hvorfor denne smarte mand nu havde besluttet, at de dansk-vestindiske øer med ham som betalt mellemmand skulle komme på amerikanske hænder. Hvorfor skulle han ikke tage de 10 procents fortjeneste?

Walter Christmas rejste til Amerika, dog først efter en konference med den danske konseilspræsident H. E. Hørring, som for øvrigt også tidligere havde tilsagt sin støtte til Niels Grøn. I denne seneste samtale var statschefen dog forsigtig, men frarådede på ingen måde den påtænkte mission, og han antydede endog, at Christmas kunne vente en pæn provision.

Efter ankomsten til New York allierede Walter Christmas sig med den dansk-amerikanske jurist C. Fischer-Hansen, og sammen opsøgte de ledende politikere, for gennem samtaler med disse at forberede salget. Og de havde held med sig. De blev modtaget af præsident MacKinley, hans ministre samt de øverste maritime myndigheder, og det lykkedes endelig at få udvirket, at U.S.A. sendte førstesekretæren ved ambassaden i London, Henry Whight, til Danmark for at sondere stemningen.

Niels Grøn og Rogers havde indtil da været holdt i uvidenhed om konkurrentens arbejde. Først gennem et telegram i Daily Mail fra dets københavnerkorrespondent erfarede de, at Christmas var godt på vej til at sælge øerne. Mellem de to sælgere trak det herefter op til en voldsom strid, i hvilken Henry H. Rogers gjorde sig stærkt gældende til fordel for Niels Grøn. – Christmas lod sig dog ikke skræmme, men videreførte i Washington sine underhåndssamtaler med andre amerikanske politikere, blandt hvilke han stadig blev modtaget med sympati, og hans mission lykkedes for så vidt som den amerikanske regering nu fandt, at forhandlingerne havde nået det stadium, hvor de burde føres ad officiel diplomatisk vej. Den 30. januar 1900 havde udenrigsminister John Hay den første samtale om købet af øerne med den danske gesandt i Washington, Constantin Brun. John Hay understregede stærkt, at Danmark denne gang ikke behøvede at nære ængstelse, idet der i senatet nu var to tredjedeles flertal for handelen.

Walter Christmas var herefter klar over, at hans mission var til ende, og alle hans bestræbelser gik nu ud på at sikre sig et skriftligt tilsagn fra den danske regering, omhandlende hans ret til en provision på 10 procent af salgssummen. Det lykkedes ikke. Netop som Christmas var taget til København for at tale sin sag, begyndte i U.S.A. en velforberedt kampagne imod ham. Det var det ansete dagblad "New York Times", der her gik i spidsen med en række artikler, i hvilke bl. a. Rogers stemplede Christmas som en løgner og eventyrer. – Og en endnu alvorligere vending tog sagen, da bladet offentliggjorde en af Christmas' rapporter, som Niels Grøn havde sikret sig i København, og hvori Christmas uforsigtigt røbede, at hans store forhåndsudgifter beroede på, at det havde været nødvendigt at bestikke flere kongresmedlemmer.

Ordlyden af denne rapport vakte selvsagt enorm opsigt i Staterne, og en kommission blev nedsat for at undersøge de fremførte beskyldninger.

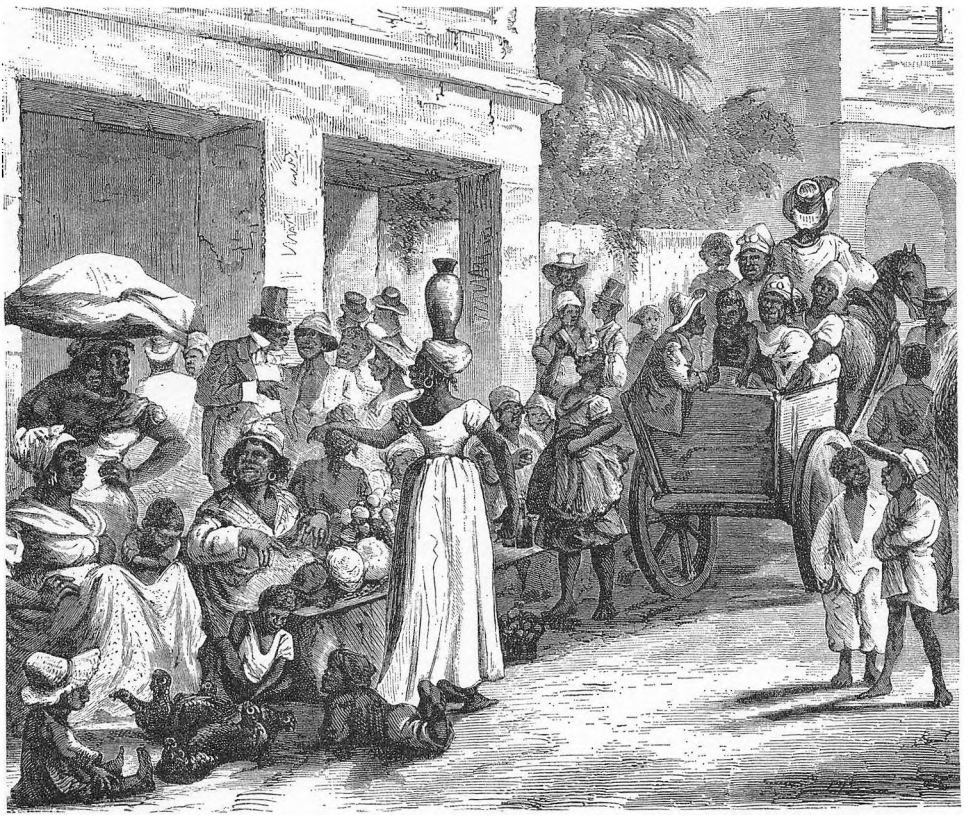

Mørkt gadeliv på torvet i Christiansted.

Senere påstod Christmas, at Grøn havde forfalsket hans beretning, og at han aldrig havde talt til Hørring om bestikkelser.

Den amerikanske historiker C. C. Tansill tror heller ikke på, at Christmas skulle have forsøgt nogen bestikkelse. – "Det var kun noget, han bildte den godtroende Hørring ind, fordi han selv skulle bruge flere penge. Hørring gjorde iøvrigt en ynkelig figur i hele den affære."

Georg Brandes, der allerede den 27. februar 1900 i Politiken argumenterede mod salget, indrømmede i en ny artikel i februar 1903, at efter alt at dømme havde Christmas fået pengene for at anvende dem til bestikkelser.

De stridende parter mødte begge for kommissionen og sværtede hinanden efter bedste evne. Her blev brugt stærke gloser, og hele dette private initiativ endte i en skandale, der for stedse fjernede såvel Walter Christmas som Niels Grøn fra den storpolitiske arena.

Men samtidig havde denne tragikomiske affære givet de officielle forhandlinger et noget odiøst skær. Navnlig gjorde denne opfattelse sig gældende i Danmark, hvor en stærk uvilje mod salgsplanen sporedes såvel blandt betydende politikere og handelsfolk som ude i større befolkningsgrupper. Dagbladet Vort Land, støttet af Berlingske Tidende og de Ferslewske blade, rejste en voldsom kampagne mod salget. Våbendrageren var her Franz von Jessen, der blev støttet af kejserinde Dagmar, som gjorde sin indflydelse stærkt gældende ved hoffet. For salget var derimod dagbladet Politiken og hele den socialdemokratiske presse samt Albertis blad, Dannebrog. – Alt dette bevirkede, at sagen trak i langdrag, Deuntzers regering, det første danske venstreministerium, havde heller ingen hast. Fra dansk side blev stadig fremsat nye detailkrav om gamle koncessioners bevarelse under et eventuelt amerikansk styre, om befolkningens status etc.

Til slut blev amerikanerne utålmodige og krævede en endelig afgørelse. Den 29. januar 1902 blev salgsoverenskomsten undertegnet i Washington, naturligvis med de sædvanlige forbehold, at de to landes lovmæssige forsamlinger skulle godkende den. Prisen var atter 5 millioner dollars i guld.

Herefter fulgte i U.S.A.s presse en kortvarig drøftelse af købets betimelighed, men angsten for, at en anden stormagt skulle melde sig som køber, gjorde, at senatet uden vanskeligheder efter kun én times debat ratificerede overenskomsten. Den 14. marts samme år stemte det danske folketing med 88 ja mod 7 nej for overenskomsten. Alt syntes herefter at være i orden, og præsident Roosevelt så sig allerede om efter en guvernør til de nye amerikanske besiddelser. Han valgte sin nære ven, den i Ribe fødte New Yorker-journalist Jacob A. Riis, til posten som U.S.A.s første guvernør på "de tidligere dansk-vestindiske øer". Jacob Riis kom dog aldrig til at indtage den høje post. I Danmark var en voldsom kampagne sat ind mod folketingets vedtagelse. Det var juristen, professor Henning Matzen, Estrup og grosserer Holger Petersen, der stod i spidsen for denne fornyede aktion, og med spænding afventede man, om det nyvalgte landsting ville følge folketingets godkendelse af traktaten. – Den 15. oktober blev sagen forelagt tinget, men først den 22. forelå afstemningsresultatet: 32 stemte for og 32 imod. For salget stemte Venstre og de frikonservative, af hvilke sidste én, Rasmussen-Vanddamgaard, dog svarede: stemmer ikke, og endelig alle socialdemokraterne. Mod salg stemte Højre, som havde mobiliseret alle i

partiet, deriblandt de to kongevalgte medlemmer, der blev hentet til hovedstaden fra provinsen. Det var den 83-årige gårdejer S. P. Raben i Vonsild og den 96-årige forhenværende klitinspektør, kammerherre Thyge de Thygeson, om hvem onde tunger fortalte, at han allerede da var så alderdomssvækket, at han til sin død mente at have stemt *for* øsalget. Hermed var salgstraktaten bortfaldet, og Danmark havde taget samme stilling som den amerikanske kongres i 1866.

Som et kuriosum kan anføres, at telegrammet om afstemningens resultat, der forelå i København kl. 14, nåede på grund af tidsforskellen allerede kl. 13 samme eftermiddag St. Thomas og St. Croix.

I kolonien drog mange et lettelsens suk, og i moderlandet blev straks nedsat et parlamentarisk udvalg med generaldirektør F. T. M. M. Nordlien som formand, og hvis øvrige medlemmer var borgmester P. P. Rosenstand, Helsingør, godsejer Jacob Scavenius og gårdejer J. J. Jensen-Onsted. Det var meningen, at dette udvalg, suppleret med professor E. L. Ehlers, som lægekyndig rådgiver, skulle gøre sig bekendt med forholdene på de vestindiske øer for derefter at fremsætte forslag til forbedringer i administrationen. Samtidig med dette officielle udvalg afrejste og ankom til øerne endnu en kommission. Det var det private initiativs mænd, etatsråd Hammerich, administrator Lassen-Landorph, grosserer Holger Petersen og ingeniørkaptajn H. U. Ramsing. Dette omfattende besøg fra moderlandet og glæden over salgstraktatens forkastelse gav anledning til store festligheder i Charlotte Amalia, hvor man samtidig i Apolloteatret havde arrangeret en stor udstilling af produkter fra St. Thomas og St. Jan, de to øer, som havde været i farezonen. I udstillingssalen var på et staffeli anbragt et stort blomstersmykket billede af prinsesse Marie, om hvem man havde fået oplyst, at hun af al magt havde modarbejdet salget. Her var også ophængt et dannebrogsflag, under hvilket stod citeret Christian Richardts kendte vers: Venner, ser paa Danmarks Kort o.s.v. med en tyk streg draget under stroferne: Maalt med Verden er det lille, derfor ingen Plet at spilde.

En farverig folkemængde tiljublede den første festaftens talere, der bød moderlandets udsendinge velkomne. Disse lovede til gengæld, at nu skulle der blive gjort en alvorlig indsats på øerne fra såvel den danske regerings side som fra den private handel. Som et håndgribeligt bevis for ordene indkøbtes for det i København nyoprettede plantageselskab "Dansk Vest-

indien" flere plantager. På St. Croix var det plantagerne "Springs", "Longford", "Great Pond", "Lawry Hill", "Petronella", "Blessing", "La Vallée", "Rust up Twist", "Cane Bay", "Prosperity" og "Castle Nugent". Prisen for de samlede ejendomme på i alt 3.700 acres var 27.500 dollars. På St. Thomas erhvervede man plantagerne "Frenchman Bay" og "Bolongo" og på St. Jan "Caneel Bay" og "America Hill", omfattende tilsammen 4.200 acres, til en pris af 36.710 vestindiske dollars.

I AMERIKA tog man den danske afvisning med ro. Man tvivlede ikke om, at øerne før eller senere skulle blive amerikanske. Dette varede dog længere, end de interesserede havde forudset, og i de mellemliggende år var man i U.S.A. ofte urolig for, hvad der kunne ske. Det, man frygtede mest, var, at Tyskland, som en begyndende kolonimagt skulle komme ind i billedet. Rygterne, der i de følgende år verserede om Tysklands interesse for de dansk-vestindiske øer, var dog uden tvivl overdrevne, og den stærkt udbredte opfattelse, at det skyldtes et pres fra tysk side, at landstinget havde forkastet overenskomsten, var absolut usand. Det var en bølge af patriotisme, der her gjorde sig gældende, og i arkiverne findes ingen holdepunkter for, at den tyske regering skulle have været indblandet i landstingets afgørelse. Men rygterne fik yderligere næring i Amerika, ved at den danske kronprins kort efter opholdt sig nogle dage i Berlin, og ved kejser Wilhelms senere besøg i København i april 1903.

Endnu gik nogle år, og atter blev U.S.A. opskræmt. Hamburg-Amerikalinien havde sat sig yderligere fast i Charlotte Amalia på St. Thomas. Var man i færd med at udføre Walter Christmas' plan, gående ud på en fredelig erobring af øen?

Mens disse begivenheder havde koncentreret sig om det foreslåede salg af St. Thomas og St. Jan, gik lidenskabens bølger højt på St. Croix, hvor planterne var henvist til at sælge deres sukker i Staterne, og dermed betale den ret høje indførselstold, som de ved salg af alle tre øer uden tvivl ville slippe for. – Og som på St. Thomas var der også her et stærkt modsætningsforhold mellem guvernementet og oppositionen i kolonialrådet, hvis feltråb var det allerede kendte: Vestindien for vestindianerne.

På St. Croix havde oppositionen flertal i kolonialrådet, hvis majoritet følgelig blev salgsvenlig. Den farvede og hvide handlende var dog over-

vejende danskvenlig, vel nærmest som en påskønnelse af den liberalisering, der var foretaget fra dansk side. Til modstandere af salgstanken sluttede sig iøvrigt øens danske plantere og en stor del af embedsmændene, medens den brede farvede landbefolkning var ret indifferent i sin stilling til spørgsmålet om salg eller ikke salg.

Og således vedblev forholdet at være frem i årene. Salgstanken var endelig skrinlagt, og den parlamentariske kommissions fremsatte reformforslag blev gennemført til næsten alles tilfredshed.

De sædvanlige tovtrækninger mellem guvernementet og kolonialrådet vedvarede dog, men spørgsmålet om øernes fremtidige tilhørsforhold var ikke mere det primære.

Så UDBRØD den første verdenskrig og formørkede himlen i øst. Det var i august 1914. I Dansk Vestindien var sympatien så godt som udelukkende på Vestmagternes side. – Enkelte undtagelser var de, som i årenes løb havde fundet ansættelse på Hamburg-Amerika-liniens centralkontor i Charlotte Amalia, og som udgjorde den tyske koloni.

Med krigen fulgte, at øerne i nogle uger var afskåret fra moderlandet. England havde afbrudt telegrafforbindelsen med Europa, og posten kom kun frem uregelmæssigt. Mange forhold stod uafklarede, og særlig blandt den farvede befolkning rejste spørgsmålet sig: Hvorfor erklærer Danmark ikke også krig mod Centralmagterne?

Guvernør L. C. Helweg-Larsen skildrer i sine erindringer et møde uden for telegrafkontoret i Charlotte Amalia. Forbindelsen med Europa var da genoprettet, og magternes krigserklæringer opslået uden for bygningen. Blandt en gruppe læsende negre hørte guvernøren et udbrud, fremsat i en skuffet tone: "England declared war, France, Russia and Japan declared war – Denmark is a little slow."

Hertil føjer guvernøren: Udtalelsen er betegnende både ved den naive sammenstillen af Danmark med de nævnte militære stormagter, og derved, at den røber, på hvilken side manden havde sin sympati.

En direkte følge af krigen var skibsfartens stagnation, og St. Thomas' naturlige havn, skærmet mod havet af de store grønne klippeøer, lå nu øde hen, kun de af "Det vestindiske Kompagni" igangsatte havnearbejder blev fortsat, så arbejdsløsheden ikke føltes trykkende.

For St. Croix havde krigen afgørende betydning, idet sukkerpriserne steg voldsomt, og da sukkermarkerne netop det år tegnede til at give rekordudbytte, syntes alt at love lyst for den største af øerne. Planternes optimisme og forhåbninger blev dog snart slået ned ved de af negeragitatoren, den tidligere lærer på "Peters Farm", Hamilton Jackson fremkaldte uroligheder, som resulterede i en almindelig landarbejderstrejke. Hertil må føjes, at uroligheder i første række ikke var rettet mod Danmark, idet initiativet uden tvivl var udgået fra det danske socialdemokrati og støttedes af dette.

I Frederiksted på vestsiden af St. Croix startede man et særligt agitationsorgan "The Herald", der først og fremmest bragte hadefulde angreb på de danske embedsmænd, men samtidig berettede om den forlængst tilbagelagte slavetids grusomheder. Her var danskhaderen, skrædderen Cornelius Crowe, i første række blandt agitationens mænd. Det var også skrædderen og enkelte andre negerførere, der fik samlet midler til at sende den veltalende Hamilton Jackson til Danmark, hvor han efter bedste evne søgte at gøre hvidt til sort, og hvor han åbenbart fik lidt for store meninger om sig selv og de følger, hans besøg ville få for de vestindiske landarbejdere. – "Guvernøren og hans embedsmænd ville ikke mere være i stand til at skade arbejdernes retfærdige sag," skrev han i "The Herald".

Omtrent samtidig med Hamilton Jacksons besøg i Danmark blev guvernør Helweg-Larsen hjemkaldt for over for regeringen at klarlægge tilstandene på øerne. Den 6. maj 1915 overlod han guvernementets ledelse til guvernementssekretær R. Baumann og rejste til Danmark, hvor han straks mødtes med finansminister Edvard Brandes, under hvem øerne sorterede. – I de følgende samtaler, guvernøren og ministeren imellem, stillede den første sig straks i stejl opposition til den politik over for den farvede befolkning, som Edvard Brandes gjorde sig til talsmand for, og som guvernøren anså for ødelæggende i relation til dansk administration. Der opnåedes heller ingen enighed om retningslinierne for en ændring af øernes forfatning, inden disse første møder var afsluttet.

Guvernør Helweg-Larsen noterer i sine tidligere nævnte erindringer: "Ministeren var så venlig at sige, at jeg havde hans tillid og kunne regne med hans støtte – men han fortiede, at han allerede på det tidspunkt i al hemmelighed havde indledt forhandlinger om øernes salg." U.S.A. frygtede mere end nogen sinde, at Tyskland skulle udse sig St. Thomas som

PLANCHE II. *Christiansted i 1837. I midten ses fortet og til højre i billedet havnepladsen, hvorfra Kongensgade fører ind i byen. Her ligger i gadens venstre side guvernementsbygningen (med flaget), der netop på det tidspunkt var ombygget af generalguvernøren, Peter von Scholten. De høje bjerge i baggrunden er misvisende.*

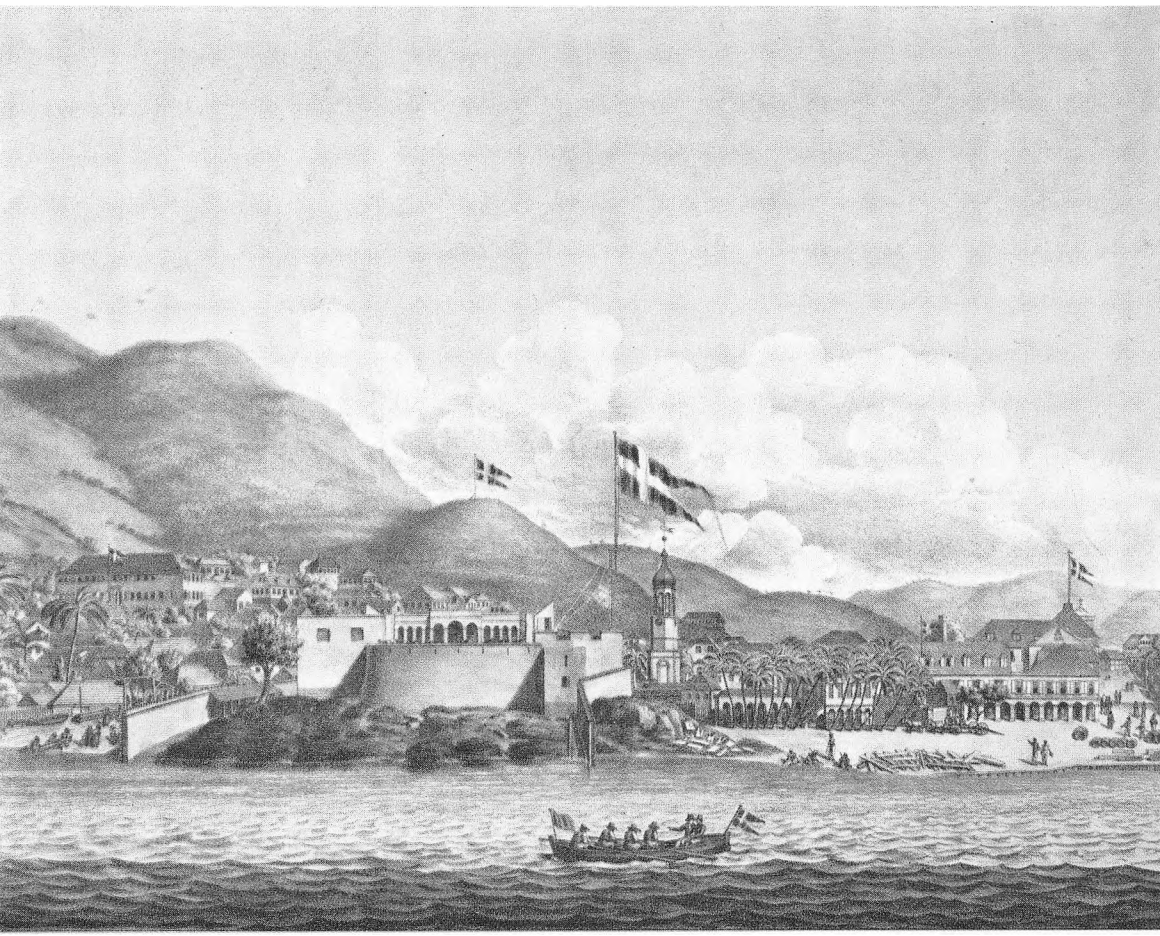

base for sine undervandsbåde, hvorfor det gjaldt at handle hurtigt, og det radikale ministerium Zahle var straks villigt til at forhandle med den amerikanske statssekretær Robert Lansing, som af sin regering var befuldmægtiget til at tilbyde Danmark en erstatning på 25 millioner dollars.

I begyndelsen af november samme år vendte guvernør Helweg-Larsen tilbage til Vestindien. Men aftenen før hans afrejse fra Danmark oplyste fabrikant G. A. Hagemann, som havde vidtstrakte interesser på St. Croix, idet han bl. a. ejede den store plantage "La Grange" – at han havde modtaget et telegram, der meldte om oprør på øen.

Guvernøren søgte straks kontakt med ministeriet, hvis medlemmer opholdt sig i Helsingør på tilbagevejen fra den kongelige residens i Fredensborg. Ved at erfare om det foruroligende telegram blev et ministermøde fastsat til at finde sted i ventesalen på den gamle nu nedlagte Nordbanegård. Mødet varede flere timer, og resulterede i, at man efter guvernørens henstilling gav ordre til, at krydseren "Valkyrien" skulle afgå til Vestindien, og at der hurtigst blev indhentet autentiske oplysninger om urolighederne fra den fungerende viceguvernør.

Næste dag afrejste guvernør Helweg-Larsen via New York og Puerto Rico til St. Thomas, hvor han ankom den 28. november, otte dage før krydseren.

Det viste sig hurtigt, at der ikke havde været tale om noget egentligt oprør på St. Croix, men der herskede en urolig stemning efter enkelte episoder, medens St. Thomas var uberørt af de stedfundne begivenheder.

Den 10. december forlod guvernøren residensen i Charlotte Amalia for med krydseren at sejle til Christiansted, hvor modtagelsen var festlig – men festlighederne fortonede sig hurtigt efter et møde i kolonialrådet, hvor det kom til skarpe meningstilkendegivelser mellem guvernøren og flere af rådets medlemmer, hvilket resulterede i, at guvernøren forlod salen.

Sukkerhøsten stod nu for døren, og der var atter udsigt til et rigt udbytte, hvorfor landarbejderne rejste krav om fordoblet løn. Den højeste løn var på det tidspunkt 20 à 25 cent om dagen. Kravet blev ikke imødekommet, og de farvede nægtede at arbejde, hvorefter de havde fortabt retten til de boliger, der var anvist dem på plantagerne. Mange administratorer lod dem sætte ud, og i store flokke vandrede de farvede arbejdere mod byerne for her at tilslutte sig de mest yderliggående elementer. Til voldshandlinger kom det dog ikke. Gendarmeriet under ledelse af den loyale kaptajn

Fuglede var overalt herre over situationen, og hertil kom "Valkyrien"s tilstedeværelse. Man havde for alle eventualiteters skyld foretaget forskellige sikkerhedsforanstaltninger, således var der ved toldboden i Christiansted lagt en afdeling marinesoldater med maskingeværer, der kunne beherske Kongensgade op forbi den statelige guvernementsbygning og Søbøtkersgaard samt den smukke søjleprydede skolebygning.

Ude i landet kom det dog ved enkelte lejligheder til sammenstød mellem gendarmeriet og strejkende. Ved en brand i sukkerrørene på plantagen "Bethlehem" nægtede de farvede arbejdere således at deltage i slukningsarbejdet, noget som havde loven og traditionen på sin side, hvorfor gendarmerne greb ind, og nogle af de mest opsætsige arbejdere blev anholdt og ført til kasernen på Kingshill.

Strejken havde rystet de danskes stilling. Forholdet mellem den hvide og den farvede befolkning var i det hele taget undergået en væsentlig forandring, og med den senere vedtagne overenskomst mellem arbejdsgivere og arbejdere svandt den sidste rest af det tidligere patriarkalske forhold. Nu gik en farvet ikke mere til side for en hvid, og det var uhørte fornærmelser, embedsmændene måtte døje i deres daglige arbejde.

Strejken blandt landarbejderne fortsatte endnu i to måneder med et katastrofalt økonomisk resultat for mange plantere. Endelig tog guvernør Helweg-Larsen initiativet til at få strejken bilagt. Delegerede for arbejderne Ralph J. Bough, Charles C. Reubel og C. R. T. Brown mødtes i guvernementshuset i Christiansted med repræsentanter for arbejdsgiverne, planterne G. B. Flemming, C. J. G. Sørensen og Karl Lachmann. Efter flere møder, ved hvilke planterne stod stejlt på deres krav, opnåede man endelig om aftenen den 26. februar 1916 enighed om en overenskomst, der kunne tilfredsstille begge parter. Denne gjaldt i første række arbejdstiden, der blev fastsat til de ni timer, som den også havde været tidligere, men betalingen steg til 30 og 35 cent for én dags arbejde, overarbejde skulle betales med 4 cent i timen, og videre fik hver arbejder ret til for egen regning at dyrke en tiendedel acre af plantagens jord, og han fik lov at modtage besøg i sit plantagehus. Endelig skulle arbejdet være genoptaget den 1. marts.

Overenskomstens vedtagelse gav anledning til flittige besøg i byernes romboder, hvilket igen nødvendiggjorde gendarmernes indgriben for at opretholde ro og orden. – Dette og flere tidligere tilfælde gav Hamilton

PLANCHE III. *Udsigt over Charlotte Amalia. I midten fortet "Christiansfort" og havnen. Man ser, hvorledes byen er bygget op ad de ret stejle skråninger, hvor den velhavende del af befolkningen havde deres luftige villaer øverst oppe.*
Stik af J. Holm efter et maleri af P. Sevel.

Jackson anledning til at rejse en ny hetzkampagne i "The Herald", hvor hans tone efterhånden blev ganske ubehersket. Endelig den 12. august 1916 truede han i en artikel samme sted med, såfremt forholdene ikke bedrede sig, at rette henvendelse til den amerikanske regering for at få denne til at lægge pression på Danmark. Hermed var grænsen nået for dansk tålmodighed med denne urostifter. Guvernør Helweg-Larsen lod Jackson hente til forhør hos politimesteren i Christiansted, og en tiltale for landsforræderi var inden for rækkevidde.

Det kan og skal i denne forbindelse oplyses, at da sagen hjemme blev forelagt finansminister Edvard Brandes, blev den straks henlagt som uden interesse for regeringen. – Imidlertid havde Hamilton Jackson fundet det formålstjenligt for en tid at forlade øen.

Den danske befolkning i hjemlandet havde på det tidspunkt længe haft følelsen af, at det bar mod et nyt forsøg på at afhænde vore vestindiske besiddelser. Fra regeringens side bevarede man dog ifølge en overenskomst med U.S.A. tavshed om spørgsmålet. Først da Frankrig havde givet sin tilslutning til salget af St. Croix og konventionen i al hemmelighed den 4. august var underskrevet i rigsdagen, blev sagen offentligt kendt, og den rejste en storm i befolkningen. Det var ikke så meget selve konventionen, man var utilfreds med, som den usandfærdighed, der på forskellig måde forud havde præget de officielle udtalelser fra såvel udenrigsminister Erik Scavenius som finansminister Edv. Brandes og den amerikanske gesandt i København, Maurice Francis Egan. Man havde helt enkelt nægtet, at der var forhandlinger i gang. – Også koloniens embedsmænd var holdt i uvidenhed om forhandlingerne og deres resultat, som ikke blev kendt på øerne før længe efter, at det amerikanske senat den 7. september vedtog salgskonventionen.

I dette tidsinterval var der fra kolonien fremsat stærke sympatitilkendegivelser for et salg til U.S.A.

Den 16. august modtog finansministeriet fra St. Croix følgende telegram:

"Alle plantere her er stærkt stemte for øernes overdragelse til De forenede Stater."– Meddelelsen var undertegnet af enogtyve plantere, hvoraf de fleste var danske, bl. a. fandtes her navnene Schmiegelow, G. og W. Flemming, Thornborg, Esmann, Hoffmann og Danielsen.

Samme dag telegraferede guvernør Helweg-Larsen: "I to møder, sammenkaldt af Jackson på St. Croix i går, stemte 4.727 mænd og kvinder for salg, medens kun 7 stemte imod." Afstemningen var ikke kontrolleret.

Herefter fulgte to resolutioner. Den første dateret 26. august 1916 kom fra kolonialrådet for St. Thomas og St. Jan og lød som følger:

"Da de stadigt tilbagevendende salgsforhandlinger ødelægger al foretagsomhed på St. Thomas og St. Jan, og da stemningen er meget nedtrykt på grund af de offentlige indtægters svigten og nøden blandt private, forårsaget af krigen og ved Panamakanalens uheld, opfordres moderlandet indtrængende til at fremskynde de nuværende forhandlinger, og man beder indtrængende om, at sagen ikke forkastes, med mindre det danske folk forlanger det og er villigt til at tage konsekvenserne."

Den anden henvendelse, dateret 30. august, kom fra kolonialrådet på St. Croix, hvor følgende udtalelse var vedtaget:

"Forsamlet til overordentligt møde for at udtrykke de ønsker og stemninger, som næres af et overvejende flertal af hele befolkningen med hensyn til spørgsmålet om salg af øerne, skal vi hermed anmode om, at ratificeringen af salgstraktaten må blive fremskyndet, som det eneste middel til at fjerne de på St. Croix utålelige tilstande."

Afgørelsen lå herefter hos den danske regering og det danske folk, som selvsagt ikke var uberørte af de her gengivne tilkendegivelser.

Endnu tidligt på efteråret vedtog Danmarks rigsdag loven om nedsættelse af en rigsdagskommission og om afholdelse af en folkeafstemning. En lov, der blev stadfæstet af kongen den 30. september 1916.

Kommissionen kom til at bestå af 30 medlemmer, 15 fra hvert af tingene. Formand blev folketingsmand Niels Neergaard, viceformand landstingsmand M. Godskesen, og som sekretær fungerede chefen for Det vestindiske Kontor, C. Dines Hansen. Til disposition var endvidere guvernør Helweg-Larsen, der blev hjemkaldt i oktober og erstattedes med "Valkyrien"s chef, kommandør Henri Konow, der allerede den 20. september modtog sin udnævnelse som guvernør ad interim.

Resultatet af kommissionens arbejde blev, at man delte sig i et flertal på 23 og et mindretal. Flertallet, hvortil formanden sluttede sig, omfattede alle partier med undtagelse af de konservative. Flertallet var for afståelsen, hvilket blev udtrykt således:

Befolkningen og rigsdagen bør give overtagelsestraktaten deres samtykke. At forkaste traktaten nu imod den vestindiske befolknings kraftige og så godt som énstemmigt udtalte ønske ville uden tvivl skabe vanskeligheder for Danmark i fremtiden, ikke blot i Vestindien, muligvis også på en international front.

Et enkelt medlem af flertallet, landstingsmand Chr. Sonne, ønskede dog at fremkomme med følgende særudtalelse:

"Sandhedens tilsløring, selv ud fra det reneste og smukkeste fædrelandssind, vil her kun bringe skuffelser. Ydmygelsesmomentet i denne sag turde derfor blive mindst ved at se den usminkede sandhed i øjnene og tage konsekvensen af forholdene som de faktisk er."

Kommissionens mindretal, der gik imod salget og ønskede traktaten forkastet, var de konservative, Alexander Foss, Arnold Frænkel, M. Godskesen, C. Goos, Holger Petersen, Richelieu og Schovelin. Deres standpunkt begrundedes bl. a. med, at "et salg vil være tegnet på, at den danske nation af magelighed og frygt for forbigående ulejlighed og udgift skyder den opgave at ophjælpe øernes erhvervsliv fra sig. Et salg som det påtænkte vil ikke alene i sig selv vidne om en alvorlig svaghed hos nationen som helhed, men tillige på skæbnesvanger måde vise vej til løsrivelse fra det danske rige af andre landsdele, som ved sprog eller race adskiller sig fra det egentlige Danmarks befolkning."

Nu må man tro det eller lade være, men en kendsgerning var det, at øernes befolkning endnu kun havde ubestemte salgsrygter at holde sig til. Rygter, der via Amerika nåede de danske øer. Og dette hemmelighedskræmmeri blev fra dansk side drevet så vidt, at øernes kolonialråd endnu i begyndelsen af oktober 1916 ikke havde modtaget officiel meddelelse om, at salgskonventionen var underskrevet i begyndelsen af august, altså to måneder tidligere. Om dette forhold oplyste guvernør Helweg-Larsen senere: Også jeg, guvernøren, havde kun få uger før min afrejse (i oktober) modtaget et hemmeligt kodetelegram fra regeringen, hvori det udelukkende til min underretning meddeltes, at en traktat om øernes afståelse var afsluttet.

Denne form for meddelelse, skriver Helweg-Larsen, satte mig i den pinlige situation i St. Thomas' kolonialråd at måtte besvare forespørgslen, om en traktat var underskrevet, med, at derom havde jeg intet at oplyse.

Det var måske forståeligt, at vreden samlede sig mod mig og min tilbageholdenhed, da den hjemlige regerings telegrammer kort efter bekræftede de fremkomne rygter. – Men endnu før disse var indløbet, havde en kreds af borgere på St. Thomas uden påvirkning fra embedsmændenes side samlet sig om på festlig vis at ville fejre 250-års dagen for den danske okkupation af øen, kort sagt en hyldest til Danmark, og man havde gennem guvernementet indsendt et andragende til ministeriet i København for at opnå autoriteternes medvirken ved de påtænkte festligheder. Dette andragende kom naturligvis helt ubelejligt, efter at salgskonventionen var underskrevet såvel i København som i Washington, hvorfor det blev afvist med det historisk set noget tvivlsomme argument, at okkupationen først fandt sted i 1672. Afslaget vakte megen harme på St. Thomas.

Da så endelig traktaten var officiel, og der fra kolonialrådet skulle sendes repræsentanter til København, så man det særsyn, at der til delegerede for St. Thomas og St. Jan blev udtaget medlemmer af rådet, som hidtil havde været salgsmodstandere, men at disse stillet over for den parlamentariske kommission udtalte sig for en afståelse. Forklaringen herpå må uden tvivl søges i den almindelige utilfredshed med den danske regerings holdning over for dette salg samt i relation til mange andre uafklarede forhold. Selv de mest loyale og oprigtige følelser måtte der gå slid på, når disse ikke blev gengældt fra moderlandet.

Var interessen for øerne virkelig så ringe, at man ved den første den bedste lejlighed, hvor U.S.A. atter lokkede med dollars, anså det for håbløst at modsætte sig salget?

Det var den 8. oktober, krydseren "Valkyrien" bragte den tidligere guvernør Helweg-Larsen til Puerto Rico, hvorfra han via New York rejste til København for som nævnt at være til rådighed for rigsdagskommissionen. Ved afsejlingen havde en stor menneskemængde samlet sig på kajen, hvor guvernøren talte og takkede såvel hvide som farvede for 28 lykkelige, men anstrengende år i Vestindien. Endelig sluttede taleren med et bevæget: "Good-bye, sons and daughters of St. Thomas."

Men endnu inden tæppet kunne gå for næstsidste akt af dette spil om land og menneskeskæbner, der gennem et kvart årtusinde havde været knyttet til Danmark, ramte en ny orkan de tre øer. I havnen på St. Thomas sank flere skibe, medens endnu andre blev kastet ind på kajen eller på

PLANCHE IV. *Udsigt over bugten ved Charlotte Amalia efter orkanen, der rasede natten mellem 21. og 22. september 1819.*
Stik af T.L.Busby efter maleri af J.W.Lord.

klippegrunden Long Bay. Seks mennesker druknede her. Ude omkring på øen led mange kirker skade.

På St. Croix blev en mængde bygninger ødelagt, deriblandt flere hovedbygninger på øens plantager. På Annaly blev også skolehuset revet bort og mange negerhuse lagt i ruiner. Herrnhuternes kirke på Emaus styrtede sammen, medens gravsten og træer væltede. Overalt lå bølgeblik og sammenfiltrede telegraftråde.

Og nu gentog historien sig, men med modsat fortegn. Som i 1867, da amerikanerne var blevet skræmt fra købet af øerne efter orkaner og jordskælv, påvirkede den seneste naturkatastrofe stemningen i Danmark. Var disse øer i det hele taget noget værd for os?

Og så fulgte folkeafstemningen og derefter salgskonventionens ratificering, der fra dansk side fandt sted den 22. december 1916. Endelig den 16. januar 1917 ratificerede De forenede Staters præsident, Woodrow Wilson, traktaten, og dagen efter udvekslede ratifikationerne i Washington, og U.S.A. havde hermed overtaget suveræniteten over øerne, der fik navnet "The Virgin Islands of the United States".

Proklameringen i U.S.A. fandt sted den 25. januar og på St. Thomas den 17. marts. Selve overdragelsen var fastsat til den 31. marts, nøjagtig 250 år og én dag efter, at Danmark havde taget øen St. Thomas i besiddelse. – Samme dag blev overdragelsessummen, de 25 millioner, betalt i check til den danske gesandt i Washington, Constantin Brun.

På dagen for afståelsen lå ved Charlotte Amalia foruden den danske krydser "Valkyrien" to amerikanske orlogsskibe "Hancock" og "Olympia" med kommandør Edwin T. Pollock som øverste chef.

Kl. 16 foregik den officielle overlevering her, og i Christiansted og Frederiksted på St. Croix samt på St. Jan.

I Charlotte Amalia havde alle offentlige kontorer og institutioner været lukket siden kl. 14. På Kings Wharf foran kasernen havde myndighederne og administrationens højeste embedsmænd samt andre honoratiores taget opstilling. Foran kasernen og inden for rækken af de gamle kanoner, der delte pladsen, stod et dansk æreskompagni, marinere under premierløjtnant A. V. Jørgensens kommando. Lige overfor havde et amerikansk æreskompagni under løjtnant Leack taget opstilling.

I Christiansfort var overdragelsesdokumentet blevet underskrevet af guvernøren, kommandør Henri Konow og af den befuldmægtigede repræsentant for den amerikanske regering, kommandør Pollock, der herefter tog opstilling foran hver sit æreskompagni.

Den danske guvernør proklamerede sin fuldmagt til at udlevere øerne og gav ordre til honnør for flaget. Og efter at "Valkyrien"s musikkorps havde spillet "Kong Kristian stod –," lød ordren: "Hal ned Dannebrog!"

Under åndeløs tavshed blandt den tusindtallige forsamling gled det rødhvide korsflag for sidste gang ned over St. Thomas, et historisk og bevæget øjeblik, hvor mange øjne var blanke af tårer. – Så lød de enogtyve salutskud fra fortet og de tre orlogsskibe. Herefter skiftede æreskompagnierne plads, og kommandør Pollock erklærede øerne for amerikansk besiddelse.

"Stars and Stripes to top!" – lød kommandoen, og langsomt gled stjernebanneret op, medens afdelingerne igen præsenterede gevær. Salutskuddene bragede og gav ekko i bjergene bag byen, og den amerikanske nationalhymne blev spillet af skibsorkestret fra krydseren "Olympia". Tilsvarende højtideligheder fandt sted i Christiansted og Frederiksted på St. Croix.

I hovedbyen Christiansted vajede fra morgenstunden det danske flag på guvernementsbygningen og over alle andre offentlige bygninger. Kort før overdragelsen kl. 16 var fortpladsen fyldt med mennesker. Det var planterne og størstedelen af øens farvede befolkning, som her var mødt frem. Ceremoniellet formede sig som på St. Thomas. Et halvkompagni fra gendarmeriet havde taget opstilling ved fortet under chefen, kaptajn N. Fuglede, der var bemyndiget til at foretage overleveringen, der skete i nærværelse af guvernementssekretæren, politimesteren og andre embedsmænd.

Modsat de danske gendarmer stod amerikanske marinere under kommando af en major.

Midt på pladsen vajede Dannebrog.

Da det første timeslag kl. 16 lød fra fortets ur, kommanderede kaptajnen: "Giv agt, præsenter gevær!", og derefter "Sænk Dannebrog!". Musikkorpset spillede kongesangen, og fra fortet og alle offentlige bygninger sænkedes flagene langsomt, medens hvide og farvede blottede hovederne, og en gribende stilhed bredte sig over byen.

Også her skiftede paradestyrkerne plads, således at den amerikanske kommando fik front mod det gamle fort. Atter præsenteredes gevær, og

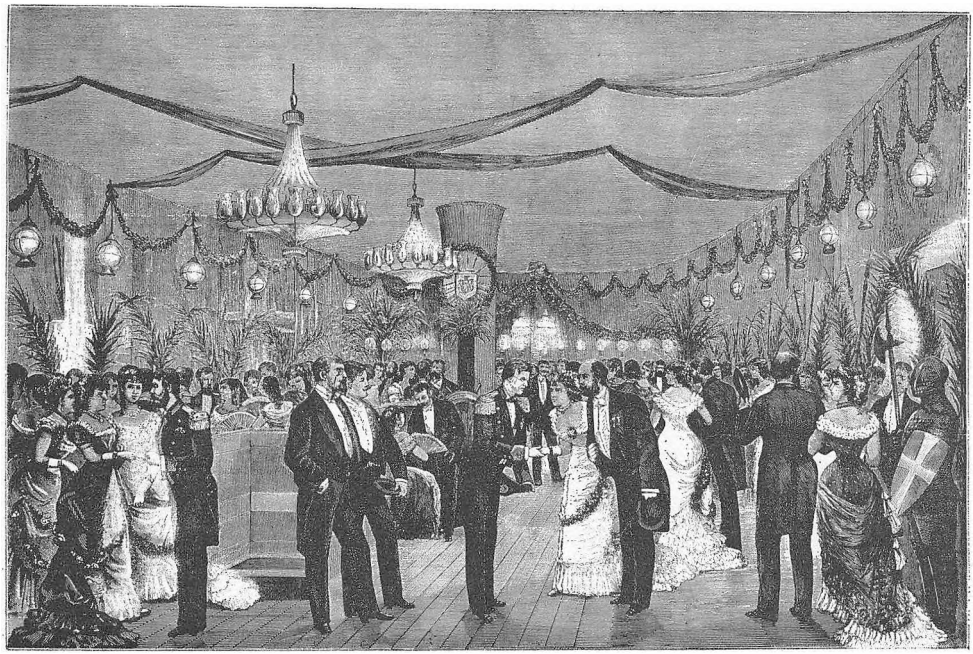

Bal om bord på skruekorvetten "Dagmar" i havnen ved Charlotte Amalia. Skibets banjer var omdannet til en rigt udsmykket festsal. I dette togt deltog også den unge prins Valdemar, der her ses i forgrunden i samtale med et vestindisk ægtepar. – Skibschefen var kommandør P. H. Braëm.

musikkorpset spillede den amerikanske nationalmelodi, hvorefter stjernebanneret gled til top over fort og by. I Frederiksted foregik overleveringen på samme måde. Der var det politimester C. W. Segelcke, som fra dansk side ledede ceremoniellet. På Konghøj Kaserne samt i Cruzbay på St. Jan skete kun en almindelig vagtafløsning af de militære styrker.

Den 4. april forlod den danske guvernør, kommandør Konow, St. Thomas om bord på "Valkyrien", og tre dage senere ankrede den amerikanske krydser "Dolphin" op på reden ud for Charlotte Amalia. Om bord var The Virgin Islands of the United States' første guvernør, kontreadmiral James H. Oliver.

HERMED er salgshistorien om vore sidste oversøiske besiddelser afsluttet. Men lad hertil være oplyst, at den lokale befolkning – også den del, som stærkest gik ind for Danmarks afståelse af øerne St. Thomas, St. Croix og St. Jan – hurtigt blev klar over, at overdragelsen af øerne ikke betød det,

man havde ventet. Forbindelsen med U.S.A. skabte hverken for dem eller næste generation den glimrende udvikling i erhvervslivet, som var ventet, og nogen toldfrihed for sukkeret opnåede man ikke. Og selv om amerikanerne straks efter første verdenskrig ændrede mange forhold på øerne, af hvilke St. Thomas allerede i overdragelsesåret 1917 blev flådebasis, var de første 15–20 år under amerikansk styre, fortrinsvis for landbefolkningen, præget af tilbagegang og fattigdom. Dyrkningen af sukkerrørene var allerede under dansk styre stagneret, hvilket havde sin rod helt tilbage til slaveriets ophævelse. Planterne kunne ikke betale den fornødne arbejdskraft, prisen lå for højt for en rentabel drift. Dette havde bevirket, at mange plantager i 1916–17 forlængst var sprunget i busk, og de gamle sukkermøller samt arkitektonisk værdifulde hovedbygninger på mange plantager henlå helt eller delvis i ruiner. – Meget blev der ikke ændret i disse forhold, vanrøgten bredte sig, og det var vel med nogen ret, at amerikanerne midt i trediverne foragteligt nævnede de tidligere danske besiddelser som Amerikas fattighus.

Senere er dette forhold til dels ændret. Mens amerikanerne kulturelt ikke havde noget at bringe de tre små øer, opdagede man, at der fra tidligere tid fandtes et særpræget og kulturelt milieu, som kunne omsættes i dollars langt nemmere end sukker, bomuld og træ. Det var den fine gamle arkitektur og rumkunst fra den danske tid. Turismen opdagede St. Thomas, St. Croix og St. Jan. Her var det ideelle klima for alverdens turister, og dertil en toldfri zone inden for statsgrænsen, hvilket sidste havde stor tiltrækningskraft. – I årene efter den anden verdenskrig er fattighuset blevet stærkt forgyldt. Store tidssvarende luksushoteller ligger nu på højderne omkring Charlotte Amalia, hvis havn i sæsonen daglig anløbes af flere store turistskibe, og i hvis butikker, indrettet i de gamle danske magasiner mellem Main Street og The Waterfront Highway, man kan købe importerede varer fra hele kloden, danske møbler, franske parfumer, schweizerure og silke fra Thailand. – Og man kan bade og snorkle i Det caraibiske Havs grønne vand, ved Sapphire Bay, Morningstar Beach eller Water Isles' Honeymoon Beach, og når Solen forlængst er gået ned, besøger turisterne en af de mange larmende natklubber, indrettet ude omkring på øen i de tidligere danske plantagers hovedbygninger. – Where the old and the new world atmosphere blend in elegance. – Native and steelband.

Glimt fra Dansk Vestindiens kolonihistorie gennem 250 år og én dag

CHRISTOPHER COLUMBUS må have, hvad der tilkommer ham. Det var denne italienske opdagelsesrejsende og søfarer i spansk tjeneste, der fandt de før hans tid ukendte øer, som han kaldte "Las Virgines" – Jomfruøerne, hvis navn er givet efter den hellige Ursulas 11.000 jomfruer.

En novemberdag i 1493 ankrede Columbus' flåde på i alt 17 skibe med en besætning på 1.700 mand op ud for den store ø Ayay, således nævnt af beboerne, en fjendtligsindet caraibisk indianerstamme, men af Columbus navngivet Santa Cruz, senere af franskmænd og danske besiddere kaldet St. Croix, den sydligste af Jomfruøerne eller som øerne også er kaldt "De små Antiller".

I dette fjerne år, slut i 1400-tallet, indledtes således det vestindiske eventyr, i hvilket Danmark senere gennem 250 år blev deltager. – Der skulle dog først gå omtrent 150 år, i hvilke Spanien, Frankrig, Holland og England, tidens store koloniriger, stredes om magten i den del af en ny verden, som Columbus havde givet navnet Vestindien.

Og vi når helt frem til omkring året 1630, før interessen for handel med disse fjerne øer første gang spores i Danmark. Det skete på initiativ af den i København boende hollænder, Jan de Willum, der sammen med flere danske købmænd fik "kgl. brev" på at kunne nyde eneretten for handel fra og til Vestindien.

Trediveårskrigen satte dog hurtigt en stopper for denne ekspansion, og det første skib, vi med bestemthed ved blev udrustet fra København til "de caraibiske Ejlænder", var "Fortuna", som førtes af kaptajn Christen Nielsen Smit. Skibet kom hjem i 1652, og samme år billigede kongen oprettelsen af Det caraibiske Kompagni, hvis hovedmænd var Hans Nansen, Erik Nielsen Smit, Find Nielsen og Jørgen Raffn.

Endnu en mand, der kom til at spille en stor rolle i disse første års Vestindienfart og i koloniens liv, var Jørgen Iversen Dyppel (Dybbøl). Han var i 1654 sejlet ud til "øerne i vinden", og efter endnu et togt i de vestindiske

farvande var han i 1665 på hjemfart med store rigdomme af varer og "endda en klækkelig sum i rede penge, tjent sammen ved handel og fragtfart", da hans skib blev kapret af englænderne, som netop da lå i krig med De forenede Nederlande.

Efter sin hjemkomst til København søgte Jørgen Iversen kongen, Frederik III, om hjælp, men i forbindelse med det opbragte skib kunne majestæten ikke yde støtte, idet Danmark kort forinden havde afbrudt den venskabelige forbindelse med England. – Kongen var dog dybt interesseret i den ny vestindiske handel og anerkendte såvel regeringens som de søfarendes ønsker om et fast tilholdssted i Vestindien. Her samlede interessen sig straks om St. Thomas, en af de endnu herreløse Jomfruøer, hvortil allerede flere danske var søgt hen, og hvis naturlige havn lå beskyttet af en række mindre klippeøer.

Den 6. maj 1665 forelå for Erik Nielsen Smit den kgl. udnævnelse til kommandant og guvernør på St. Thomas. Samtidig blev det overladt den ny guvernør at vælge folk til ekspeditionen, der skulle tage øen i besiddelse. Blandt de udvalgte var også præsten Kjeld Jensen Slagelse, tidligere tjenstgørende i Nørre Alslev på Falster, hvis kontrakt med Erik Smit findes på rigsarkivet i København, dateret den 8. juni.

"I JESU NAVN.

"Hermed kundgøres, at undertegnede Erik Smit, kgl. kommandant og "guvernør over øen St. Thomas i Vest Indien og Kjeld Jensen Slagelse, "i den hellige treenigheds navn, er nået til en kristen og venlig forståelse, "så at jeg, Kjeld Jensen i henhold til Hans Kgl. Majestæts nådige ønske "(næst efter Guds nåde) vil tjene den menighed, som Erik Smit bestemmer "i Guds navn, og hvilken i overensstemmelse med kgl. instrukser, givet "ham, drage ud til og samle på omtalte ø, St. Thomas. – Og jeg, Erik "Smit, for mig selv, mine ledsagere og efterfølgere, lover at give ham en "præstekjole af klæde og en messehagel af silke samt dertil betale omkost-"ningerne ved hans ordination og herefter fra denne dato at give ham år-"ligt firs rigsdaler og passende forplejning og seng. Videre at klare for ham "og hans efterfølgere en god og pålidelig præstegård med passende bolig-"hus og plantage. Der skal i den sidste forbindelse tilstås ham selv og hans "arvinger en god plantage, udtaget fra den bedste beliggenhed, for ham "selv at tilplante. – – – Yderligere skal ham årligt tilfalde ti pund god og

"ren sukker, som tiende fra hver person, der ikke står i forbindelse med "Kompagniet. Her tænkes såvel på herre som tjener, ingen undtagen over "tolv år gammel, som behøver hans tjeneste for deres evige frelse. Hvis "særlige tjenester behøves af nogen, må disse betale i overensstemmelse "med fordringer, som hengivenhed og midler tillader."

Kontrakten er underskrevet af såvel præsten som guvernøren.

Treogtyve dage senere, den 1. juli, stod ekspeditionsskibet "Eendragt" op gennem Øresund, og et halvt år senere, i slutningen af 1665 eller muligvis i begyndelsen af 1666, ankom skibet til St. Thomas, hvorfra det returnerede den 15. februar under højbådsmanden Holger Frederiksens kommando medførende 70.000 pund tobak, 50.000 pund pokkenholt, en træsort med særlig hårdt ved, 20.000 pund sukker samt flere andre tropiske produkter, indigo, kakao, hvidt kanel og skildpadde.

Tilbage på St. Thomas blev Erik Smit, der var blevet vel modtaget af mindre grupper fra andre nationer, eksempelvis var det hollændere, tyskere, englændere samt ganske få franskmænd. Negre var her endnu ingen af.

Guvernøren så det som sin første opgave at organisere kolonisationen, og først herefter blev øen i den danske konges navn officielt taget i besiddelse. Det skete den 30. marts 1666. Salutskuddene drønede, og samtidig blev Dannebrog hejst på højdedraget Smitsberg lige nord for havnen, hvor grunden allerede var afstukket for de første forsvarsanlæg.

Uforudsete vanskeligheder viste sig snart for Erik Smit og hans lille besætning. Man havde provianteringsvanskeligheder, "brød og brændevin" manglede, hvortil kom, at flere af mandskabet bukkede under for feberen. Endelig var tilstandene i de vestindiske farvande aldeles lovløse. Det varede ikke længe, inden et par store engelske kapere på vej mod den på det tidspunkt franske ø, St. Croix, gjorde landgang på St. Thomas, hvor mandskabet trods protester forsynede sig med proviant og ammunition. – Yderligere tilkom så, at guvernøren Erik Smit døde et halvt år efter ankomsten. – I hans sted tog præsten, Jensen Slagelse, styret. Han var den eneste handlekraftige mand blandt de danske kolonisatorer. Det var pastor Jensen Slagelse, der få dage efter Erik Smits død modtog skibet "Eendragt", der kom på sin anden rejse fra Danmark med nye forsyninger og nyt mandskab. Og efter præstens ønske mødte fra dette skib superkargoen, Mathis Høg, og højbådsmanden, Holger Frederiksen, ved det sammen-

træde, til hvilket præsten kaldte øens beboere, for at kunne vælge det råd, som skulle forestå kolonien, indtil nærmere ordre indløb fra moderlandet.

Rådet, der blev valgt og af præsten på kongens vegne taget i ed, kom til at bestå af de to danske mænd, kompagniets bogholder Jesper Beyr, og konstabel Christen Hansen, der just var ankommet med "Eendragt". Videre hollænderen Jan Brouer, tidligere guvernør på øen Tobago, og den engelske kaptajn, Ralph Palmer, der havde haft kommandoen over de militære styrker på St. Christopher. Af disse fire fungerede bogholder Beyr som guvernør, medens konstabelen ledede arbejdet ved fortets opbygning.

Arbejdsfreden blev dog kortvarig. Engelske og franske kapere var stadige gæster på øen, og samtidig hærgede sygdom og død blandt det danske mandskab. Allerede i 1668 søgte de fleste, deriblandt pastor Jensen Slagelse, tilbage til Danmark.

St. Thomas vedblev dog at være under dansk flag, trods hollandsk chikane fra øen Tortola og fra eventyrere og sørøvere, der til stadighed benyttede havnen som tilholdssted mellem deres togter.

I DANMARK var interessen for den caraibiske handel delt. Mange i regeringen syntes stemt for at opgive koloniseringen i Vestindien, medens den hjemlige handels stormænd ønskede at være med i tidens kapløb om den ny verdens rigdomme.

Den ærelystne Christian Vs tronbestigelse i 1670 gav sagen den for handelen ønskede medvind, idet majestæten var stærkt interesseret i den ny verdensdel. Han støttede derfor oprettelsen af et kommercekollegium, i hvis ledelse den unge Peder Schumacher, senere adlet under navnet Griffenfeld, fik sæde. Dette skulle virke til gavn for handelen og industrien. En direkte følge af kollegiets oprettelse var etableringen af Det kgl. octroyerede danske-vestindiske Compagni, som blev stadfæstet af kongen i marts 1671, og hvis præsident blev kongens halvbroder, Ulrik Frederik Gyldenløve. Til vicepræsident valgtes Jens Juel, en broder til søhelten Niels Juel. Endvidere bestod præsidiet af Peder Pedersen Lerche og Hans Nansen d. yngre samt "hovedparticipanterne"s repræsentant, admiral Cort Adeler.

Kongens ordre til det nydannede kompagni lød, at man havde ret til at tage St. Thomas i besiddelse og tillige underlægge sig sådanne øer i Vestindien, som var ubeboede og egnede sig til opdyrkning. Videre havde

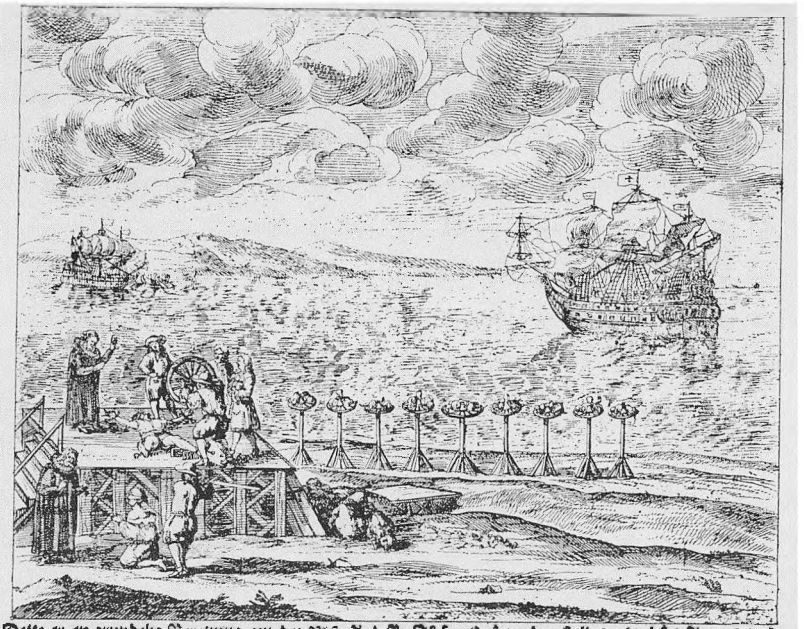

Dette er en grundelig Beretning om det Vest-Indiske Skib / Hafmanden kaldet / hvilcket Anno 1682. den 6. Novembris fra Kiøbenhafn ad St. Thomas skulle henseile / de heerlediis 9. ast dennem paa Skibet hafde rebelleret, et Gubernement / saa et Capitain Jan Blom / kampt andre flere hafver ihielslaget og kast efter Borde / et Skib et Gods sat efter Sig.

Anno 1682. den 6. Novembris ere vi med det Skib Hafmanden kaldet / fra Kiøbenhafns Red udseilede / hvilcket skulle sage sin Cours ad Vestindien til St. Thomas.

Den 10 passerede vi igiennem Sunder / vare hen ved 198. eller 199. Personer saavidt vore ec imao. hvor udaf 36. Mands Stiftt skulle være / og de øfrige saa som sangere med sig vare; Stiftt at med 14. Stycker munderet og udrustet.

Den 12. Dito Vinden Ost-Sud Ost / Efftermiddag / saae vi Holmene ec Ysslande / Kust Landen til Lyden 5. eller 6. Mile fra os: Ved samme Tid gick den Fregat / hvilcken var beordret som en Advis-Jacht / ad os nu sage igien ad Kiøbenhafn / der sammes Stund kommer os med Storm ec en Dreyling / somme endnu vil haabe / vilde slaa Mandt paa Vandt / bleven om Dagen en half Pot Vand ei Mandt.

Anno 1683. den 15. Januarii om Aften 11 y. iferede vi med en Nord-Ost-Vind farby nogleden / ec kommer Canalen / men sferrat Jan Blom vor Capitain med sin Constitution / Fuldmegtige ec Skibsmesteren / den Capitain vilde forny / ec ad de latin Canaller / Alle / Folcket der at forsikre / at Gubernementet vil Jcere Hafsende ad England udreise / da er endelygen beslutten ad Stormin / om muligt vare at irdebe / ec saa Canalen indhuiede.

Den 20. Dito om Morgenen med Solens Opgang / vare vi ver under Engeland / imellem Port Mare ec Gosport / den Tid fandt de sig vrede mue / saa ad Stormen at hendrive / men begynder at rebellere, ec vile Stiftt forlade: Saa kom Hans Biermand en Hamborgerperson den Tid var Hoy-Baadsmand ec Mar hog paa det hafsee Jordecke med en af Matroserne / ec rigede sig de Jangne. De forsamlende som halfhundrede dette Dom hver i Kiøbenh. nemlig Jochum Gylchen / som siden qvede sig til Capitain / Johan Jansen en Engelsk Mand / som siden var Constitution commander-Jacht / Hans Biermand paa de sig siden til Skipper / Michel Thomassen en Irlænder / siden som Ofver-Kiøbmand / Thomas Pietersonen Irlænder / saasom Under-Kiøbmand / Peder Frantzen ad Kiøbenhafn / saasom Hoy Baadsmand, ec Knud Lybrecker saasom Baadsmand commanderede. (Der Stiftt var udreiset er Rotat lindeler gaaen i Lande paa det Eyland Jarsey med hensigtsfulde Gubernement Sytfire Daalers / hvilcken 100. Rixdaler til sin Part af Stiftt) ec en Chalupp fuldmed Godt havet med sig taget / I Stormyrelen blef Gubernementet ved Siide-Borden under Bagsana Vandet kast efter Borde: Hans Biermand bagby Haand paa Capitainen Jan Blom / saa at hand blef vermeligen saaret / hvor ved Capitainen kom ihiel ec Hoy ved Kop-Enden. Da blefve Mars-Seilene affskuret / ec Peder Frantzen / som stod ved Roret / sagde Roret i Lee Biermand Jansad Gem sagde til Hans Biermand: at hand dog skulle see til hvad hand gierde / hvor paa Skipperen svarede hand skulle ey vaben videre Tale med ofver Borde: I det samme greb de Skipperen / saa at Frederich Nielsen begge de to sagde de ofver Bordevilde at de dermed vilde hefve Skipperen ved Siide-Borden / ec Frederich Nielsen ved Back-Borden / hvilcke begge med Snaphaner i Seng-Klæderne / Capitain Blom / ec Mandsue de Mand kaste sig af Kiøb-Enden ofver Bord: Capitain Blom svømde ofv Kiøb-Enden hog paa Roret / ec blef af Michel Thomassen / ad Nat til Sennemelstiden / Vinden som nu meget hefftig varet / blef ved Back-Borden kaldt ofver Borde / i hvo Maade ec Johan Simonsen / saasom Capitainen Kiøb-Drengen / vare / blef ved Siide-Borden ved.

Det dette har forefaret / erklererede sig den mandre Captaiin med sine nu Officerere Cornelius af Canalen at anjarrere de Dansk ad Island at hentyde / hvilcket de gick for sig / I mellet Tid kommer de ofrige / som vare forskuder sig ad Stiftt / ec en Dag ec sinde Vinden ved Captainen Jochum Gylchen / forcat de vare kommen af Canalen.

Den 24. Januarii / da Vinden var Nord-Ost med en stærck Bleck / blefve ved 4. ofr de sorgne Hefftsfuldere / ec taste ofver Borde. Da vare de saa mig skiendede ved en Gang Stiftt at forlade / nemblig Joseph N. N. Simon Hans Gorgas N. N. ec den sterdeen Stomeyer; Men / saae at sommede disse Mester Jslandske Jarge bleve / bel for vor Ofkomst der ad de Hanseste Stande ad Hof vil / saasom de vorde.

Den 29. Januarii om Efftermiddagen da / saae vi Kiøbmandskomb bere til Stiftt / ved Nats Brandkorst / som blef sangen / saavel Kop-Enden / saa ofver Borde.

Den sidste Januarii blef ved en af Sangene af Jochum Gylchen skiefsluder / ec kast efter Borde / der ved blefve den Jslandske Gland / Claus Pud von Jagel / ved Nasn Christoffer Duckmand.

Den 1. Februarii vare vi omvent ved det herasiske Eyland / stillede vor Cours ad det Eyland Flores; Efter at vi der vare ankommet blefve Hunderde ec mange Smaa ec Store beregnede / som paa Landet med saa mon Vildsare / at de skulle an Borde igien / saa mand de sig negetsteds forsyrstet / ec Stiftt reparerer.

Den 3. Februarii om Morgenen brast vor Jndfer-Rors / som i Gunden var forsaadret / hvor ved vi blefve forvaarlagede / de at gaa til Grunds / ec blef for gode befunderet ad det Eyland Terra Sana at hensteke / men formedelst Mathor kunde vi ikke blefve / saa de bestyrer vor Cours ad det Eyland St. Michael. Efter at vi paa komme til samme Eyland / sick vi noget Forfriskning / ec sydde vor ad ommelder Rore med Vand / I mellet Tid blef Capitain Jochum Gylchen vare ar Lieutenant Jan Sanderssen / ec Kiøbmanden Michel Thomassen ec Skibmanden Frants Wang alle 3. som vbraller Desertere / ec andre flere Rebellerender / de forskrevne Jochum Gylchen ved Peter Frantzen / nu dennem de Beskrevne vilde kaste Touw / ec med Stiftt bevogte. Berørte Jochum Gylchen saa Lieutenanten Jan Sanders at Skibmanden Frants Wang / Kog-Gutten / for sig indsoder ec ofvertale dennem / at de sat Boyen skulle / saa / ec slutter under Forderen / saa Under- ec Ofver-Kiøbmanden / Boyn indslutter / Spurde derpaa om de vare sindede Stiftt igien ad Kiøbenhafn ec saae / Hvor paa Siide-Mandene svarede / ville med det sandeste Jndsigt Besiling. Ja. De sidder vor Cours igien ad Canalen / ec vare alle meget glade / ec ovfeder at det maatte gaa for sig / som sagt vas / at vi skulle togle Hiem ad igien / saasom Eylandene ad Gand da blef Hans Biermand ec Claus af Kiøbenhafn / Gotten indstaffet / ec / under Lyd ec Lese / ere de / som vi ikke / ec Hoy / ec Kop-Enden / ec Peder Frantzen / som stod ved Roret / sagde Roret i Lee Biermand Jansad Gem sagde til Hans Biermand: at hand dog skulle see til hvad hand gierde / hvor paa Skipperen svarede hand skulle ey vaben videre Tale med ofver Borde: I det samme greb de Skipperen / saa at Frederich Nielsen begge de to sagde de ofver Bordevilde at de dermed vilde hefve Skipperen ved Siide-Borden / ec Frederich Nielsen ved Back-Borden / hvilcke begge med Snaphaner i Seng-Klæderne / Capitain Blom / ec Mandsue de Mand kaste sig

Anno 1683. den 3. Julii er denne Execution egentlig vbrt for Kiøbenhafn for sig gangen / saasom paa denne ofvenanevnte Tegne er vrist.

For det første er Hans Biermand en Hamborger / saasom den Principaleste Arbeider paa Stiftt / paa Skaffottet bliffven ofsert / ec sect findes en gange med giærde Tænger paa Bryster / for det andet den høyre Haand med en Oxe afhugen / ec for det tredie Arme ec Been i Stycker knuglede / ec lagt paa det ni i misse Stycke Hiul ec Haanden under Hiulet paa Stycket nedlagte. Dernæst ofersefgende: Matsalig Thomas Nielsen.
Peder Frantzen.
Claus van Kil.
Niels Jørgensen.
Disse 4. ere neden for Skaffottet Kalebugnet / ec Kroperne heer lagt paa sin Siide / ec Hofvedsene ofvenpaa med et Sværd nnnaglede.

For det tredie
Jochum Gylchsen.
Jan Sanderssen.
Michel Thomassen ec
Frants Wang.
Disse 4. ere ligeledes dette Aretne de Been med et Hiul i Stycker knuslede / ec Kroperne kast ioge paa et Stycke Hiul.

Efftersom mand stigt Exempel vil some ickehafver hørt / da er dette / anget vandelige Mennesker vil Affry ec Jdvarsel forreegisket / at de sig kee vel kunde spegle.

Denne Berening hafver Jan von Gent / Styrmand paa det ofvenbemeldte Vest-Indiste Skib / Hafmandenkalf med Pen dictere.

Trykt i Aar 1683.

kompagniet ret til at anlægge de fornødne forter, og i København skulle samme have overladt kontorrum på Børsen og pakhus på Holmen.

Et tidligere nævnt navn i Vestindienfarten når atter frem. Det er den endnu kun 33-årige Jørgen Iversen Dyppel, som efter Pedersen Lerches forslag, den 29. april 1671 bliver udnævnt til guvernør for den danske koloni, til hvilken en ny ekspedition snarest skulle afgå. Til dette formål afgav kongen to skibe, fregatten "Færø" og jagten "Den forgyldte Krone". Den sidste blev straks afsendt, medens det varede længe, før fregatten forlod København. Det var i første række bemandingsspørgsmålet for kolonien, som beredte vanskeligheder. Ved den endelige afsejling fulgte foruden skibets besætning 190 personer, fordelt i følgende kategorier: 12 årstjenere, 116 servinger, hvilket vil sige mandlige eller kvindelige emigranter, der kontraktligt havde bundet sig til at tjene kompagniet. Endelig var der 62 straffefanger, frigivet til formålet at tjene i kolonien. De mandlige kom direkte fra Bremerholm, hvor de havde "siddet i jern", og kvinderne, der var dømt for "uskikkeligt levned", kom fra det såkaldte "Spindehus".

Endelig kunne fregatten afsejle fra København, det var den 20. oktober 1671. Men kort tid efter sprang skibet læk i Nordsøen, og man måtte i begyndelsen af november søge ind til Bergen, hvor de fleste danske fanger rømte og måtte erstattes med norske straffefanger.

Rejsen til St. Thomas varede omtrent tre måneder, men inden skibet nåede frem, var der sket stort mandefald. Med få dages mellemrum drønede over havet dødssalutten fra fregatten. I alt forefaldt 77 dødsfald. Blandt dem, der ikke stod rejsen igennem, var pastor Kjeld Jensen Slagelse, der sammen med sin hustru atter var på vej til et arbejde i Dansk Vestindien. Også løjtnanterne Hans Elers og Hans Timmermann samt mange "gemeene" mænd og kvinder måtte slettes af skibslisten, inden fregatten nåede frem.

Kort efter skibets ankomst til St. Thomas gled Dannebrog atter til top over Smitsberg og over havnen. Arbejdet i kolonien kunne fortsættes. Det gjaldt i første række opbygningen af forsvarsværker mod de mange bukkanerer, en slags internationalt sørøverbroderskab, hvis medlemmer hærgede voldsomt i Det caraibiske Hav. Samtidig skulle der ryddes urskov og anlægges veje samt endelig det vigtigste, nye sukkerplantager skulle anlægges, hvilket sidste i flere tilfælde skete i samarbejde med de hollandske familier, der var indvandret fra øen Tortola, hvor dyrkning af sukkerrør var hoved-

erhvervet. – Allerede året efter sin ankomst kunne Jørgen Iversen for kompagniets regning afskibe med "Færø" og "Den gyldne Pelikan" 204.025 pund sukker og mange hundrede pund tobak, ingefær, bomuld og kakao samt en større ladning pokkenholt.

Koloniens store problem var dog arbejdskraften. I Danmark var det svært at hverve folk til det vestindiske eventyr. Der gik vedvarende rygter om guvernør Iversens strenghed, som dog i alle måder måtte forekomme påkrævet, da de elementer endnu var i overtal, som ikke kunne holdes i ro og til arbejdet uden hårdhændet behandling. De få, som kom levende hjem, kunne iøvrigt berette om sygdom og død, om brændende hede, orkaner og moskitoer, kort sagt "livet i Vestindien var for menigmand at sammenligne med, hvad der eventuelt foregår i forkammeret til det hedeste helvede".

Mens en sådan opfattelse gjorde sig gældende i moderlandet, kom man i kolonien snart til forståelse af, at den hvide mand ikke duede til strengt arbejde under tropesol. Og det var i erkendelse heraf, at man tog sin tilflugt til importen af negerslaver fra det danske faktori Guinea, og samtidig tvangsforflyttedes indianere fra de omliggende øer. Disse sidste viste sig dog hurtigt uarbejdsdygtige og dovne, ligesom de søgte enhver lejlighed til flugt. Det hed sig, at deres ejere i flere tilfælde måtte hugge et ben eller en fod af dem for at få dem til at blive ved arbejdet. Få år senere var derfor den sidste indianer forsvundet fra St. Thomas, til gengæld var antallet af negerslaver vokset. Det var i 1673, det første slaveskib, tilhørende Det dansk-afrikanske Kompagni, kom til St. Thomas, medbringende 103 sorte slaver, og hermed begyndte et mørkt kapitel i vor vestindiske historie.

Af nyt hvidt personel kom i april 1673 præsten Georg Jørgen Jensen Morsing. Han skulle erstatte den under fregatten "Færø"s rejse afdøde pastor Jensen Slagelse. Hans ophold blev dog kortvarigt. På den dag, han skulle flytte ind i sin embedsbolig, ramtes han af en hjertelammelse og døde få timer senere. – "Han efterlod sig 141 bøger, som blev solgt ved auktion til efterfølgeren, pastor Theodor Riisbeck..." Dette noteres, fordi bøger endnu på det tidspunkt var store sjældenheder i kolonien.

Nævnte pastor Riisbeck, kaldet "Theodorus Christianus Holsatus", som ankom til St. Thomas den 9. juni 1674, kom straks i unåde hos guvernøren og blev upopulær blandt befolkningen, fordi han ønskede at prædike på tysk. Fire år senere, i marts 1678, erfares, at "Hrr. Theodorus Christianus

Holsatus, præst udi kolonien St. Thomas er blevet hjemsendt, da han alt for ofte var påvirket af "Kill Devil", øens brændevin, samt på grund af insubordination over for guvernøren".

Efter sin hjemkomst fik Theodor Riisbeck kald i Lysabild på Als. Hans efterfølger, cand. theol. Albert Bastian Pedersen, nåede først kolonien i 1681, og for ham blev opholdet også kortvarigt. Allerede i 1683 protesterede præsten mod den rå og umenneskelige behandling, som daværende guvernør Adolph Esmit udsatte slaverne for. Det kom til en voldsom episode, under hvilken pastor Bastian Pedersen truede med at slå guvernøren ihjel, hvilket resulterede i en retssag, efter hvilken præsten dømtes til døden, men på planternes forbøn sendtes han med første skib til København.

I midten af halvfjerdserne var det endnu guvernør Jørgen Iversen, som var den stærke mand på St. Thomas. Denne markante personlighed ofrede sit livs bedste år som embedsmand i Vestindien, hvor hans hustru døde.

Det var på Jørgen Iversens initiativ, at den lille ubeboede naboø, St. Jan, blev inddraget under dansk statsstyre, hvilket skete i juli 1675, da guvernøren sammen med enkelte embedsmænd og nogle soldater gik i land på øen og i kongens og kompagniets navn tog den i besiddelse. – Og Jørgen Iversen opbyggede i årenes løb det ny kolonisamfund, håndhævede kompagniets handelsmonopol og skabte samtidig øens forsvarsværker, først Christiansfort og det solide forsvarstårn Trygborg, hvortil senere kom det mindre vagttårn Skytsborg, beliggende på Baggaertsbjerget. Desuden opførtes på fortets grund en guvernørbolig, omfattende to rum, og et forsamlingshus for den lutherske menighed samt endelig geværhus og opholdsrum for folkene.

Uden for fortet blev opført et større sukkerkogeri, indigoværk, og flere vandcisterner. Det hele var såre primitivt, men det fungerede, selv om man stadig havde store vanskeligheder at kæmpe imod.

Samtidig med at lede disse mange nævnte gøremål måtte guvernøren også slås for sin ø. Han ledede i 1678 St. Thomas' forsvar, da en fransk styrke i forbindelse med den dansk-franske krig gjorde landgang. Kanonerne tordnede og musketterne bragede løs fra de solide forsvarsværker, og efter en kort kamp måtte franskmændene trække sig tilbage. Øens beboere kunne dog ikke hindre, at de fremmede plyndrede og bortførte "3 tienere, 14 slaver og 4 af de brogede portugisiske negre".

Flere gange havde Jørgen Iversen søgt at blive løst fra sit vanskelige hverv som leder af kolonien, men først i sommeren 1679 blev hans afsked bevilget. Kort efter, den 6. september, udnævntes hans efterfølger, den hollandskfødte Nicolaj Esmit, der først nåede kolonien den 4. juli 1680. – Herefter fulgte en urolig og besværlig tid for vore vestindiske besiddelser, idet den ny guvernør langtfra var sin opgave voksen. – Officielt blev det i moderlandet publiceret, at guvernør Esmit havde besat øen Krabbe Eiland, men da intet mandskab var efterladt, blev sagen uden betydning.

Snart efter forlød, at planterne på St. Thomas havde sat sig op mod den "velbestaltede guvernør", og bedre blev det ikke, da man erfarede om den danske embedsmands forbindelse med de caraibiske sørøvere. Hans regime afsluttedes 1682, idet en hidtil ukendt broder, Adolph Esmit, tog magten og uden bemyndigelse hjemmefra afsatte og belagde guvernøren med arrest. Denne blev senere hjemsendt til domfældelse, medens Adolph Esmit modtog bestalling som guvernør ad interim.

Rygterne om de dramatiske begivenheder på St. Thomas nåede København, netop da kompagniet havde offentliggjort en opfordring til at bosætte sig i kolonien. Sundhedstilstanden havde bedret sig betydeligt, og hver, der meldte sig, ville få udlagt en plantage. Man havde blot at tegne sig på en liste, fremlagt hos den nu hjemmeboende Jørgen Iversen. Men ingen meldte sig.

Planen blev herefter opgivet, og i stedet fik admiralitetet atter ordre til at aflevere alle fanger, der var dømt til for livstid "at gå i jern på Holmen" samt tyve kvinder sat fast for letfærdighed. De skulle afgå til Vestindien om bord på fregatten "Havmanden", der fra St. Thomas havde ordre til at fortsætte til Guinea, for dér at afhente en ladning slaver.

Jørgen Iversen fik atter kongelig bestalling som guvernør og leder af denne ny ekspedition, medens hollandske skibsofficerer fik kommandoen på "Havmanden", der afgik fra København den 10. november 1682.

Med dette togt indledtes et enestående kapitel i vor kolonihistorie og vel også i dansk skibshistorie. – Vind og strøm var fregatten imod, hvorfor det tog et par måneder, før skibet passerede den engelske Kanal, men da var "Havmanden" allerede som en sydende heksekedel. Der manglede vand og øl, og endelig tog en del af mandskabet magten fra skibets officerer. Man trængte frem til kaptajnen, Jan Bloem's kahyt, skød ham og kastede

liget i havet gennem et kahytsvindue. Og efter tur kastede man over lønningen de øvrige befalingsmænd og endelig guvernøren Jørgen Iversen, hvis anden hustru Margrethe Christensdatter, en søsterdatter til borgmester Bartholomæus Jensen, blev voldtaget, mens kisten med hendes spæde datter, der var død om bord, måtte dele faderens skæbne.

Den hollandske styrmand, Jochum Gulliksen, blev tvunget til at føre fregatten til Azorerne, hvor flere af besætningen blev landsat, før man atter stod ud på en sejlads, præget af drik, spil og slagsmål, der endelig sluttedes med en stranding, så langt fra sit egentlige mål som på en klippeø nær Marstrand i Sverige, hvor skibet straks blev besat af svensk militær, og de værste rebeller, vel i alt femten, blev lagt i jern og overført til København, hvor senere flere blev dømt til døden og henrettet uden for Østerport, samme sted, hvor Struensee og Brandt 100 år senere fandt døden. Fire af de dømte blev halshuggede, og fem "brudte på hjul". En enkelt, Jochum Gulliksen, fik først sin ene hånd afhugget og blev knebet i brystet med gloende jern, medens han endnu var i live. De resterende seks satte man for livstid i jern i Stokhuset.

Endelig i 1684 bestemte kompagniet, at Esmit-regimet i kolonien måtte afsluttes. Man var oprørt over, at denne selvbestaltede Adolph Esmit havde taget kommandoen på St. Thomas og nærmest latterliggjort det danske styre, dog havde man hidtil været nødt til at affinde sig med tilstanden. Nu skulle det imidlertid være slut. Fra England og Holland indløb idelige klager over guvernørens adfærd, og hans forhold til piraterne. Endelig havde man i moderlandet bemærket Esmits forholdsregler over for den stadigt voksende mængde af negerslaver. Selv den mindste forseelse blev straffet hårdt, første gang med pisk, anden gang med et eller begge øren afskåret, og tredje gang med hængning.

Beretninger om guvernørens grusomme og sadistiske domme nåede endelig København i en mere konkret form. Det drejede sig for det første om en bortløben slave, der havde forsøgt ildspåsættelse, var blevet grebet og dømt til at parteres og ophænges i fire dele i fire forskellige kvarterer i Taphus, som man på den tid kaldte St. Thomas by, senere Charlotte Amalia. Og endelig var en hvid mand blevet dømt for gudsbespottelse, straffen, som dog ikke blev eksekveret, bestod i, at hans tunge skulle gennemstikkes med gloende jern og derefter bestrøes med salt.

Med alt dette som baggrund blev Esmit afsat og en ny guvernør udnævnt. Valget faldt denne gang på den jødiske købmand Gabriel Miland, som kongen gerne så anbragt et fjernt og varmt sted efter en kontrovers med det danske gesandtskab i Haag.

Miland afsejlede fra København med skibet "Fortuna". Han medførte afskedspas for Adolph Esmit og en skrivelse til generalguvernør Stapleton over de engelske Leeward-øer. Den danske konge anmodede heri om støtte for den ny guvernør.

Gabriel Miland var på rejsen ledsaget af sin hustru og flere børn samt guvernante, lakajer og piger, ialt seksten mennesker, hvortil kom meget gods og flere store hunde, hvoraf "somme var større end en kalv".

"Fortuna"s ankomst til kolonien blev markeret ved megen pomp og pragt, og guvernøren tog straks ophold i Christiansfort, hvor han daglig lod dække med tolv retter mad. Iøvrigt ønskede han at blive tituleret generalguvernør og excellence.

Med den afsatte guvernør Esmit kom det dog snart til stridigheder, og Miland lod sin forgænger fængsle. Dette var i og for sig mindre væsentligt. Mere uheldigt var det, at den ny guvernør snart medvirkede til, at engelske priseskibe blev solgt på St. Thomas. Og endelig indtraf den begivenhed, over for hvilken regeringen i København måtte reagere. I en embedsskrivelse indberettede den fantasifulde Gabriel Miland, at han havde udsendt kompagniets skib "Charlotte Amalia" med 30 mands besætning, for at de kunne øve repressalier mod spanierne for deres færd i Det caraibiske Hav.

Med dette var målet fuldt, og endnu en guvernør måtte fjernes. Det skete ved den af kompagniet udsendte kommissær, søetatens fiskal Mikkel Mikkelsen, der samtidig fik overdraget hvervet at skaffe ro og orden i kolonien, om det så skulle ske med våbenmagt.

Ved fiskalens ankomst med skibet "Fortuna", der syntes at gå i fast Vestindienfart, havde guvernør Miland samlet en del plantere i Christiansfort, for eventuelt at kunne yde modstand. Endnu før det kom til skudveksling og blodsudgydelse overgav Miland dog fortet, hvor han og hans husstand blev tilbageholdt, bevogtet af tolv soldater.

Karakteristisk for forholdene var vel, at "indtil forhørene over Gabriel Miland kom i gang, festede man bravt, og efter et gilde om bord på "Fortuna" måtte guvernørfruen bæres sanseløst beruset i land".

Den 5. juli 1686 blev fortchefen, Christoffer Heins, indsat som viceguvernør og chef for kolonien, medens Mikkel Mikkelsen samme dag gik om bord i "Fortuna" med destination København. Om bord var også de to afsatte guvernører, Adolph Esmit og Gabriel Miland. Efter ankomsten til Københavns red den 16. oktober blev sidstnævnte sammen med sin hustru, to børn og en lille negerpige overført til Kastellet, hvor de blev indsat som arrestanter, mens Esmit snart blev løsladt.

Først to et halvt år senere, den 14. marts 1689, kom eks-guvernørens sag for højesteret, hvor dommen faldt den 21. marts. Tiltalte havde sit liv og gods forbrudt, og få dage senere fandt henrettelsen sted på Nytorv i København, mens hans gods blev overtaget af kompagniet.

Nu fulgte en række år med stadigt skiftende guvernører, og i hvilke Det dansk-vestindiske Kompagni langtfra kunne udnytte de chancer, som bød sig for en storhandel. Ud fra denne sidste betragtning var det, kongen, Christian V, allerede i 1685 havde sluttet en traktat med hertugdømmet Brandenburg, efter hvilken et brandenburgsk kompagni fik tilladelse til at etablere sig på St. Thomas for sammen med Dansk-vestindisk Kompagni at drive handel og samtidig forsyne kolonien med det fornødne antal slaver, et samarbejde, der vedvarede i ca. 30 år. – Samtidig med brandenburgernes ankomst blev der på St. Thomas givet handels- og religionsfrihed, enhver kunne frit nedsætte sig på øen, uanset hvilken religion og nationalitet han tilhørte. Derved steg folketallet. I 1688 var der 739 beboere på St. Thomas, heraf var 19 danske familier, 66 hollandske, 30 engelske og 17 franske – endelig var der 422 sorte slaver samt flere mulatter.

I oktober 1689 døde viceguvernør Heins, der efterfulgte Adolph Esmit, og i en indberetning fra hans efterfølger, Johan Lorentzen, kaldet Lorentz, hedder det, "at det for befolkningen er kundgjort, at byen Taphus for fremtiden skal føre navnet Charlotte Amalia til ære for kongen, Christian Vs dronning". Samtidig blev det oplyst, at den første lutherske kirke er opført "tyve fod bred og toogtyve fod lang", og præstens embede, som i ti år har stået vakant, nu er besat med præsten Jacob Andersen, der ankom den 1. januar 1691 (død året efter, den 10. august 1692).

Og så er vi nået årene i halvfemserne, da den driftige og rige handelsfyrste, bergenseren Jørgen Thormøhlen, forpagtede handelen på St. Tho-

mas og overtog alle kompagniets interesser og ejendomme, huse, plantager og slaver. Samtidig indsattes en ny guvernør, François de Lavigne, stedsøn til dronningens sprogmester Visconti.

Thormøhlens kontrakt lød på en tiårig periode, men allerede i 1694 erkendte han at have forløftet sig på opgaven, som kun havde bragt tab.

I årene omkring 1700-tallets begyndelse florerede sørøver- og kapervæsenet værre end nogen sinde. Der var den gamle bukkanerhøvding, Bartholomæus Sharp, som en kort tid var ejer af en plantage på St. Thomas, og blandt de øvrige kendte søhaner var William Burke, Tempest Rogers samt Kidd og Bolton. Men den berygtede franske eventyrer "la blond Legender" drev også sit spil blandt øerne. Allerede tidligere havde denne franskmand gjort landgang på St. Thomas og plyndret det brandenburgske etablissement for 24.000 rigsdaler samt en ikke ubetydelig varemængde.

Blandt guvernørerne fra disse første 1700-tals-år er Claus Hansen, en mand, der både havde evner og indflydelse i kolonien, men hans embedstid blev kort. Han døde 1706. Efterfølgeren blev Joachim von Holten, på hvis initiativ der blev bygget en kirke i tilknytning til Christiansfort. Hans enke, født Beverhoudt, giftede sig senere med Helsingør-købmanden Jacob Magens.

Den næste i en lang række af guvernører blev kompagniets tidligere bogholder, overkøbmand, kaptajn Didrich Mogensen, gift med den rige plantageejer Thomas Berentsens datter. Hans toårige tjenestetid gik i bogstaveligste forstand med at mele sin egen kage. – Det samme må siges om hans efterfølger, Mikkel Knudsen Crone, der tidligere havde gjort sig umulig som kommandant i Tranquebar. Han uddannede sig i Vestindien til en forretningsmand i den store stil, hvorfor han i 1716 havde "flere skibe end det hele lands indbyggere". Dertil kom hans mistænkelige forhold til sørøverne og hans efterladenhed over for kompagniets interesser, hvilket sidste medførte hans afsked. – Så fulgte en vis Erik Bredal, som interimsguvernør. Han var tidligere kasserer i kompagniet, gift med en datter af planteren Lucas van Beverhoudt og derigennem tilhørende øens aristokrati. Det var Bredal, der i 1718 efter ordre fra København besatte St. Jan for anden gang, hvilket skete med et armeret skib og en veludrustet ekspedition, bestående af ca. 40 mand, plantere, soldater og negre. Om besættelsen indberettede guvernøren: "– Jeg har plantet vor allernådigste konges flag og

PLANCHE VI. *Herrnhuternes missionsstation Friedensthal på St.Croix i begyndelsen af maj 1768. Man ser en række hvidklædte negerslaver, der venter foran kirken på at blive døbt. I baggrunden flere missionærer, der har søgt skygge omkring deres beboelseshus.*

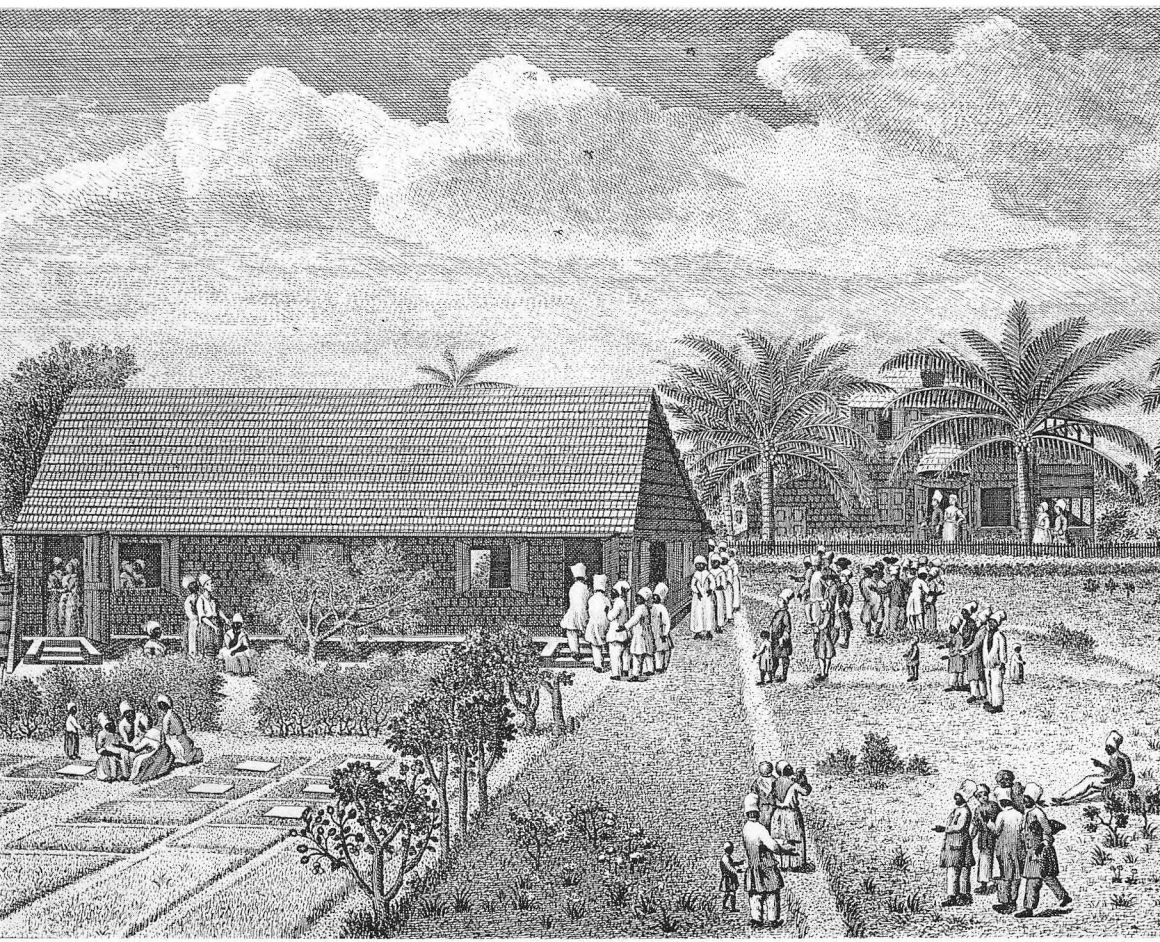

skudt dansk løsen og har vi der spist og drukket vor allernådigste konges og dernæst det højlovlige kompagnis velgående. Siden har jeg udset et sted at bygge et fort på, som ligger bekvemt og kommanderer udløbet af havnen såvel som havnen selv."

Bredal lod straks, som han skrev, en grund til et fort afstikke, og vej blev ryddet, så de kanoner, ekspeditionen medførte, kunne bringes i stilling. Ved skibets afsejling til St. Thomas efterlod man en løjtnant og enkelte soldater samt en snes negerslaver, der straks tog fat på opførelsen af et forsvarsværk og beboelsesrum.

Kort efter denne ny besættelse indløb fra den engelske guvernør på Leeward-øerne, William Hamilton, en kraftig protest, som nogle år senere blev fornyet af guvernør Hast, der sendte to orlogsskibe til St. Thomas. Man anmodede danskerne om at trække sig tilbage fra St. Jan, i modsat fald ville englænderne besætte St. Thomas. Dette førte iøvrigt til en noteudveksling mellem Danmark og England, inden sagen blev henlagt.

Imedens havde man i den danske koloni fået andet at tænke på. Forholdet mellem planterne og slaverne var i de nærmest foregående år blevet mere og mere spændt. Først og fremmest skabte de mange bortløbne slaver, maronerne, vanskeligheder. For det meste holdt de sig skjult i urskoven, men med mellemrum terroriserede de i større eller mindre flokke plantagerne, hvor de stjal, hvad de kunne, og generede deres arbejdende racefæller. Men også de senest tilbragte slaver fra Vestafrika, de såkaldte bosaler, skabte uro, ikke mindst på St. Jan. Her fandt guvernør Gardelin i maj 1733 anledning til at skærpe flere forbud samt strafferegelementet for negrene. I en herom udstedt bekendtgørelse hedder det: "– at vore negre, som af Gud selv er gjort til slaver, ikke alene ligesom tilsidesætter deres slavepligter over for de hvide, men også i særdeleshed viser virkelig ulydighed mod deres mestre og mesterinder, hvis penge de dog er."– Til dette må dog føjes, at der her ikke er tale om noget fuldgyldigt udtryk hverken for guvernørens eller for de hvides syn på negrene. Ordene repræsenterer et yderligtgående planter-synspunkt.

Blandt de nyindskærpede forbud var det, der tog sigte på, hvad man dengang betegnede som hekseri blandt negrene, dette, at udskære billeder, som feticher, hvormed de tænkte sig at kunne stifte ufred. Videre skulle negrene vise tilbørlig underdanighed over for de hvide, i modsat fald ville

de blive straffet med pisk eller knibning i brystet med gloende tænger. En bortløben slave skulle dog stadig have sit liv forbrudt.

Endelig når man den 23. november 1733, da det frygtede negeroprør på St. Jan blev virkelighed, og de første flygtninge nåede frem til St. Thomas. – Tidligt på denne dags morgen havde en flok negerslaver, der nok tilhørte Suhms plantage, men i den seneste tid havde levet skjult i urskoven og i bjergene, tiltvunget sig adgang til befæstningen Frederiksværn. Vagten blev hugget ned med sukkerknive, hvorefter man brød ind i bygningen, hvor soldaterne logerede. Her blev korporal Johan Høgh og fire soldater myrdet, medens én soldat undslap.

Denne voldshandling var signalet til almindeligt myrderi rundt om på plantagerne, hvor mænd, kvinder og børn blev hugget ned uden skånsel. Overalt blev der plyndret, men netop dette gjorde, at de fremtrængende rebeller blev sinket, og de hvide plantere fik lejlighed til at samle sig. Dette skete ved Pieter Duurloos plantage på øens vestside, hvorfra man fik en del kvinder og børn udskibet til St. Thomas, medens 40 hvide plantageejere og 25 negre under ledelse af borgerkaptajnen, Jannes van Beverhoudt, søgte dækning mod oprørerne. Først i løbet af eftermiddagen ankom forstærkninger fra Charlotte Amalia, og i løbet af de følgende dage lykkedes det at drive de oprørske negre tilbage, dog var de stadig herrer over størstedelen af øen. Således var situationen, indtil en af guvernementet tilkaldt fransk hjælpeekspedition kom til undsætning. Det var den franske guvernør på Martinique, der sendte to barkskibe med 228 kreolersoldater under kommando af oberst Longueville. Det var en flok garvede tropesoldater, der ankom til øen i april 1734, og i løbet af få dage havde de ved en energisk og systematisk rydningsaktion renset St. Jan for oprørerne, der enten var faldet, flygtet eller havde taget deres eget liv. For dem, der overgav sig uden kamp, ventede kun rettergangen på St. Thomas og en dom. Af 41 pågrebne slaver blev 18 dømt til døden, og af dem hængte man nogle, medens andre blev brændt levende.

De blodige begivenheder og afbrændte bygninger på ikke færre end 42 plantager havde naturligvis rystet sindene stærkt, og ikke mindst var guvernør Gardelin mærket efter et personligt tab af flere nære slægtninge, der havde opholdt sig på St. Jan, da oprørerne hærgede. Måske var dette medvirkende til, at guvernøren efter sin afsked indstillede til regeringen og

PLANCHE VII. GREVE HEINRICH CARL SCHIMMELMANN
dengang ejer af plantagerne "La Grange" og "La Princesse". Stik efter miniature af C. Høyer.

kompagniet at mildne de straffebestemmelser for negrene, som han selv havde været med til at give og håndhæve.

Iøvrigt gik forslagsstilleren vidt i sin nytilkomne tolerance. Det hedder således i en skrivelse til regeringen: "– Dersom nogen mester skulle forlade sin slave og ikke ville give ham underhold enten formedelst alderdom eller sygdom – da skal samme slave være hjemfalden til hospitalet, hvor den skal underholdes, forplejes og kureres om muligt og siden hospitalet tilhøre."

Også slavernes religion beskæftiger den afgåede guvernør sig med, idet han mener, at den kristne tro er det bedste værn mod nye opstande. – Disse mange forslag nød dog ikke fremme, men var muligvis med til at bane vej for et rigere religiøst liv på St. Thomas, hvor flere kirkesamfund havde fået fast fodfæste, og hvortil de første herrnhuter-missionærer allerede var ankommet i 1732.

Dette skete på initiativ af greve Nicolaus Ludwig von Zinzendorf, der nok tilhørte den lutherske kirke, men støttede herrnhuterne i deres arbejde og bl.a. havde givet dem ophold på sin ejendom i Tyskland.

Det vestindiske Kompagni havde straks modsat sig disse fremmede missionærers rejse til kolonien, og først efter at prinsesse Charlotte Amalia og flere betydende mænd i dansk kirkeliv havde interveneret, kom to missionærer, David Nitschmann og Dober, af sted med et hollandsk skib. Det var i august 1732, og ved ankomsten til St. Thomas fik brødrene ophold på planteren Lorentzens ejendom, hvorfra de begyndte deres arbejde. I april det følgende år returnerede Nitschmann til Europa, mens Dober fandt ansættelse som butler i guvernør Gardelins hjem, hvilket faldt helt i tråd med brødrenes form for missionsvirksomhed. Ansat i guvernementshusets tjeneste kom han i kontakt med de mange slaver, som man i første række ønskede at påvirke. I 1734 ankom endelig 14 brødre og 11 søstre fra herrnhuterordenen, af hvilke de fleste fik tilknytning til baron Carl Adolph von Plessens plantage. Lederen af missionen var i årene fra 1736 til 1750 Friedrich Martin, der iøvrigt fulgte de ældstes råd i Herrnhut U.A.C. I 1739, kort efter at være indviet til herrnhuternes biskop, besøgte greve von Zinzendorf kolonien. – Og frem gennem årene steg herrnhuternes indflydelse. I 1800-tallet byggede brødrene flere kirker på St. Croix, af hvilke endnu nogle var i brug, da Danmark i 1916 afstod øerne.

MIDT under oprøret på St. Jan indtraf til guvernementet på St. Thomas meddelelsen om, at Danmark fra Frankrig havde overtaget den store ø St. Croix, som allerede i ca. 1625 var blevet koloniseret af nederlandske og engelske nybyggere. Senere blev øen købt af Malteserordenen, der igen solgte den til den franske krone. Overdragelsen til Danmark, der allerede var ventileret midt i tyverne, må ses som et politisk træk, rettet mod den engelske ekspansion i Vestindien. – I København var det storhandelsmanden, justitsråd Frederik Holmsted og overkammerherre Carl Adolph von Plessen, en af landets største godsejere, der tog initiativet og af den ny konge, Christian VI, blev bemyndiget til at forhandle med den franske gesandt i Danmark, greve Plélo. Resultatet blev, at Vestindisk-guineisk Kompagni købte St. Croix for 750.000 livres (164.000 rigsdaler).

Den første danske guvernør på den 213 kvadratkilometer store og frugtbare ø blev overkøbmanden på St. Thomas, Frederik Moth, gift med planteren Lucas van Beverhoudts yngste datter og således svoger til den tidligere guvernør Bredal. For Moth kom udnævnelsen den 30. oktober 1733 som en oprejsning, idet han i 1726 var blevet vraget som guvernør til fordel for Henrik Suhm, der tidligere havde været øverste chef på Guineakysten. Den nyudnævnte guvernør ankom til St. Croix den 11. juni 1734, men først den 10. januar 1735 fandt den formelle overdragelse sted. På det tidspunkt havde Moth allerede flere gange gjort turen rundt på øen, og i efterladte papirer skildrer han sine indtryk: "– Store dele af landet er tilgroet af armerede buske, tjørne og andet, således at en hund besværligt kan passere dér." – Guvernøren "marcherer" ind på øen for at vælge de plantager, der bør underlægges kompagniet, eksempelvis "La Princesse" og "Le Grand", den senere "La Grange" ude mod vest. "Her har man de største træer og bedste løbende vande." I denne forbindelse og på grundlag af selvsyn og informationer anslår Moth, at der på St. Croix er jord nok til tusind sukkerplantager à 150 acres og lige så mange bomuldsplantager.

Videre havde guvernøren ønsket at besøge de englændere, som havde modsat sig det danske herredømme. "Disse indvånere tog alle vel imod mig, besynderlig de, som tilforn har stået under min kommando her på St. Thomas, og var alle, så mange, jeg talte med, villige at sværge vor konge huldskab og troskab, vare og glade, at de kom under en bekendt mands kommando. – De gav mig deres tal op at være 150 bevæbnede foruden 200

negre, bekvemme for gevær." – Indbefattet kvinder skal slavernes antal have været ca. 450.

Dette her fremførte gunstige indtryk af "de engelske indvånere" ændrede sig senere, idet byfogeden, Andr. Willumsen, skriver: "Englænderne er folk uden synderlig kapital, tilmed løse og, om jeg så turde skrive: skarnagtige mennesker."

Endelig har den interesserede guvernør besøgt de franske ruiner, blandt hvilke er "murene af det gamle fort og den franske kirke, som med ringe bekostning kan repareres og lægges tag på".

Overtagelsen af St. Croix og koloniseringen af denne ø fulgtes straks med stor interesse i Danmark, og for de mange, som sikrede sig jord på øen, blev det en god forretning. Købesummen blev ofte indtjent ti, tyve og tredive gange. Kun de færreste begreb dog, at der forestod et hårdt slid, før sukkerrørdyrkningen kunne begynde. Store arealer var, siden franskmændene ophørte med at interessere sig for øen, gået op i busk, og såvel dette ufremkommelige buskads som mange store træer måtte fældes, før man kunne begynde at arbejde med jorden. De fældede træer blev i stor udstrækning anvendt til opførelse af beboelseshuse, sukkermøller og magasiner. – Endelig fulgte selve dyrkningen af sukkerrørene. På dette område manglede de danske tilflyttere fra moderlandet al erfaring, ligesom de ikke forstod at omgås slaverne. Her kom englænderne til hjælp og satte fart i sukkerproduktionen. Hovedmanden var den velhavende Nicholas Tuite, der mod retten til fri religionsudøvelse – han var ud af en gammel katolsk handelsslægt – løste dansk statsborgerskab og investerede store kapitaler i et antal plantager på St. Croix. Samtidig viste også flere danske interesse for plantagedriften, blandt disse var i første række justitsråd Holmsted og von Plessen, begge initiativtagere ved købet af St. Croix. Senere kom Heinrich Carl Schimmelmann til, han overtog for 400.000 rdl. plantagerne "La Grange" og "La Princesse" sammen med sukkerraffinaderiet på Christianshavn. Betingelserne for driften af disse sukker- og bomuldsplantager var de mandlige og kvindelige negerslaver, der kom i skibsladninger fra Vestafrika, stuvet sammen som dyr, med det resultat, at mange døde under den månedlange, besværlige rejse.

Ved ankomsten til Vestindien blev disse mørkhudede afrikanere stillet til auktion. Det hændte dog, at rejsens strabadser havde taget så hårdt på dem,

at de forud for fremstillingen måtte fikses lidt op. Dette skete bl.a. ved at man indgned de mørke legemer i palmeolie, og kvinderne fik eventuelt et lille lærredsskørt om lænderne som en tribut til velanstændigheden. Ved auktionen blev de solgt for højeste bud, og efter at formaliteterne var i orden, gav køberen negeren et nyt navn og lod sine kendingsbogstaver indbrænde på hans eller hendes bryst. Iøvrigt opdeltes slaverne i tre grupper: marknegrene, håndværkernegrene og husnegrene, hvilke sidste var de, der fandtes bedst egnede til samkvem med den hvide ("blanke") mand og kvinde. Disse udgjorde den talstærke tjenerstab på de store plantager, hvor arbejdsfordelingen rakte fra vaskepiger, kuske og kammertjenere helt op til elskerinder, der indtog en næsten officiel stilling.

Marknegrene arbejdede i begyndelsen, som Vorherre havde skabt dem, indtil – "evangeliet fandt indpas i deres hjerte, og de overtydedes om det uanstændige i en nærmest nøgen menighed." Om et lændeklæde eller en brystklud gjorde dem lykkeligere må stå hen. Man tvivler.

Arbejdet i marken var hårdt, og opsynsmanden "bombaens" lange pisk kom hyppigt i brug. – De egentlige straffe, hvor dommen lød på et nærmere bestemt antal piskeslag, modtog synderen liggende bundet på jorden, og ofte overhældtes de af slagene fremkaldte sår med saltlage og spansk peber, noget der fremkaldte ulidelige smerter, men samtidig lægte. Blev straffen tildelt negeren af plantageejeren personligt, kvitterede den straffede med et: "Danke Baas" – Tak Herre!

Disse straffe, som man i kolonien tildelte slaverne, og som ofte gav anledning til påtale fra moderlandet, var stadig præget af brutalitet og en god portion sadisme. Blandt de talrige eksempler, som kendes fra tiden midt i 1700-tallet, er negre, der blev radbrækket og lagt levende på stejle eller fik begge fødder afhugget. Ja, der var slaver, som blev straffet ud over døden. Det hedder således i en rapport: "– Hans døde legeme blev gravet op, slæbt ved en hest gennem byen og dernæst ved det højre ben ophængt i en galge for senere at blive nedtaget og brændt på et bål."

Forholdene for slaverne var dog meget forskellige. Man læser i "Husråd for slavebehandling": "Man skal ej tyrannisere over dem med bestandig pisk og hug, som sker hos somme, thi derved bringes de til halsstarrighed og desperation, så at de ofte foranlediger ulykker, og en slaves principium er dennes, at når han er død, har hans trældom og onde ende –."

Så var der håndværkernegrene, som fandtes i mange forskellige erhverv, bl. a. som skræddere, sadelmagere, hjulmænd og bødkere. De betaltes højest på auktionerne. Til denne gruppe blev iøvrigt henregnet dem, der arbejdede i kompagniets pakhuse og i de militære depoter. De betegnes med den pompøse titel: "Hans Majestæts negre". Slaverne boede almindeligvis i "negeriet", som ved hver plantage omfattede en samling primitive hytter, én til hver husstand. Senere blev disse boliger erstattet af de såkaldte slavehuse, der ofte blev opført som en slags rækkehuse med én til hvert hørende jordlod, hvor de enkelte familier kunne frembringe deres fornødenheder.

Købet af St. Croix og reorganisationen af Vestindisk-guineisk Kompagni havde bragt fornyet hjemlig interesse for vore vestindiske besiddelser, men desværre blev udbyttet af kompagniets plantager på såvel St. Thomas som St. Croix ringe i de følgende år. Samtidig udviklede forholdet sig alt andet end tilfredsstillende mellem kompagniet og de efterhånden mægtige plantageejere. Ved en forordning af 27. marts 1747 var al fremmed og privat handel på de dansk-vestindiske øer blevet forbudt, hvilket betød, at ind- og udførslen kun kunne ske med kompagniets skibe. Dette gav anledning til en voldsom uro, og særlig i borgerrådet, en nyskabelse i koloniens forfatningsliv, protesterede man kraftigt. Under ledelse af planterne Jean Malleville og Pieter de Wient saboterede man guvernementets slaveauktioner – "så længe man ikke måtte disponere over sit eget."

Det var fortrinsvis på St. Croix, at beboerne hævdede, at de nye handelsrestriktioner stred mod de tilsagn, der var givet, da man bosatte sig på øen. – Forholdene bedrede sig dog efterhånden, vel først og fremmest takket være de to guvernører Jens Hansen og Suhm, der gik varmt ind for kolonisternes sag.

Endelig nåede man året 1755, i hvilket der blev sat punktum for Det vestindisk-guineiske Kompagnis historie. Kronen overtog kolonien og dermed samtlige kompagniets aktiver og passiver. Formidleren af denne handel var kongens, Frederik Vs, nære ven, overhofmarskallen Adam Gottlob Moltke, der en kort tid havde været kompagniets præsident.

Overtagelsen var en af de lykkeligste tildragelser i vort koloniriges historie, og samtidig skabtes her indledningen til et halvt århundredes storhedstid, vel i første række beroende på stadfæstelsen af den frie handel, som var

lovet alle kongens danske, norske og slesvigske undersåtter, samt videre at Charlotte Amalias havn og forøvrigt også Coralbay på St. Jan i 1764 blev erklæret for frihavnsområder. Dette skete først og fremmest for på forhånd at imødegå den tilbagegang i skibsfart og handel, man kunne vente i kolonikrigens spor.

Men også Dansk Vestindiens administrative forhold gennemgik i 1755 en betydelig omlægning. Det gjaldt såvel centraladministrationen i København som de administrative forhold på øerne. Her udnævntes oberstløjtnant Christian Suhm til kommandant på St. Thomas, mens etatsråd Adrian Kloppenburg overtog embedet som amtmand for alle øerne. Videre blev stillingerne som landsdommer, guvernementssekretær og byfoged nybesat. Og kongen approberede endelig indstillingen for to auktionsdirektører og et par toldforvaltere, før majestæten endelig den 4. marts 1755 udnævnte den kun 37-årige tyske konferensråd Christian Lebrecht, baron von Pröck til koloniens øverste leder med titel af generalguvernør. – Kongen fulgte ved denne lejlighed ikke kommercekollegiets indstilling af 26. november 1754, der havde indstillet kommandørkaptajn Römeling til at beklæde den høje lederpost i Vestindien.

Det berettes, at kong Frederik ved generalguvernør von Pröcks tiltrædelsesaudiens skal have udtalt: "– Lad mig nu se, at I bringer det dertil, at Vi kan have så mange sukkere, som Vi forbruge i Vore egne riger." – Det blev St. Croix, der i første række skulle hellige sig sukkerproduktionen, som i de følgende år var stærkt stigende, hvilket også gjaldt på St. Jan, medens St. Thomas' økonomi helt måtte baseres på transithandelen.

Den ny generalguvernør blev snart populær i kolonien, men lige så hurtigt blev han upopulær i rentekammeret, hvor man havde idelige vanskeligheder med hans regnskaber. Hans embedsførelse var i elleve år præget af skødesløshed og forsømmelighed over for rentekammerets befalinger. – I 1766 forsattes von Pröck som stiftamtmand til Island.

Blandt de følgende års generalguvernører, guvernører og kommandanter var Peter Clausen en af de mest liberale embedsmænd. Han beklædte posten som generalguvernør efter von Pröck fra 1766 til 1770. Og videre i samme charge var Heinrich Ludvig Ernst von Schimmelmann, Friedrich von Walterstorff og Thomas de Malleville. Blandt guvernører og kommandanter på St. Thomas og St. Jan var Ditlev Wildthagen, Peter Gynthelberg,

Wilhelm Roepsdorff, Jens Kragh, Frederik von Mühlenfels og Cassimir Wilhelm von Scholten, fader til den senere generalguvernør.

Under de her nævnte høje embedsmænd var det velstandsår i den danske koloni. Fra alle de omliggende øer, fra Nordamerika og Europa slog driftige handelsmænd sig ned på St. Thomas. Mange fremmede løste borgerbrev, og der blev bygget en lang række smukke privatboliger samt mange butikker og lagre. Der blev levet stort og vildt, som man lever under opgangstider i troperne. Det hed sig, at man kørte mexicanske sølvdollars og spanske dubloner til banken på trillebør.

Et af de skelsættende år i de danske Jomfruøers historie er slavehandelens ophævelse i 1792, som blev meddelt i en kgl. forordning af 16. marts. Dette må dog ikke forveksles med slaveriets ophævelse og negrenes frigørelse, der først blev gennemført godt et halvt århundrede senere.

I den kgl. forordning om handelens ophævelse hedder det, at fra begyndelsen af året 1803 skal al negerhandel i Guinea og indførsel af slaver til Vestindien være forbudt.

Egentlig var det englænderne, der først rejste spørgsmålet om slavehandelens ophævelse, uden at man kom videre med sagen før tyve år senere. Først i 1807 gennemførtes i England et forbud mod slavehandel.

I Danmark blev i 1790 nedsat en kommission til at undersøge spørgsmålet, og det endelige positive resultat skyldtes her i første række greve Ernst Schimmelmann, ejer af Det Schimmelmannske Fideikommis og den største danske plantageejer på øerne. Denne humant indstillede personlighed tilkommer en stor del af æren og ansvaret for negerhandelens ophævelse i Danmarks vestindiske besiddelser. – Man beretter, at Schimmelmann allerede i 1784 skrev et følelsesfuldt brev til sin forlovede, i hvilket han beklagede, at være tvungen til at handle med negre.

Efter at den her omtalte kgl. forordning forelå, udtalte et medlem af det engelske underhus, negerhandelens utrættelige modstander, William Wilberforce: "Danmark, som var så langt under Britannien i handelsverdenen, havde så lidet, det kunne tåle nogen formindskelse i sin kommerce, ikke taget i betænkning at afskaffe den infame handel. Briterne må rødme ved at lade en så ypperlig lejlighed fare til at blive et så hæderfuldt mønster i denne sag."

Glæden i Danmark var oprigtig. Ikke blot i dannede kredse blev forordningen modtaget med begejstring, men ude i det brede folk skabtes en sympati for regeringens beslutning. I et syngestykke "Peters Bryllup" fra 1793 lod Thaarup en neger optræde og synge:

"*Hvad har en stakkels neger gjort, | at den blanke mand ham hader? | Er han ond, for han er sort? | Er Gud ikke alles fader? | O! Beklag den sorte mand. | Han er træl i fremmed land.*"

Glæden kunne dog nemt "til sorg være vendt", idet statsrådet ikke uden videre ønskede at godkende den kongelige forordning. Man mente, at slavebestanden på øerne langtfra havde nået den størrelse, efter hvilken man var selvforsynende med arbejdskraft. Sagen blev trukket i langdrag, og bedre blev det ikke, da generalguvernør Mühlenfels oplyste, at der måtte købes og indføres endnu ti tusinde slaver, hvis øerne skulle være selvforsynende med negre. – Dette standpunkt, der havde plantageejernes godkendelse, blev dog henlagt, og loven om negerhandelens ophævelse gennemførtes i 1804.

"Almindeligt kendt er det vist ikke, at krigshandlingerne i 1801 mellem Danmark og England begyndte i Vestindien," skriver Jens Vibæk i det store værk "Vore gamle tropekolonier". – Måske er dette rigtigt, men så har vi glemt det, for det stod i vor barndoms historiebøger. – Det var den 14. januar 1801, at England erklærede embargo over for dansk-norske skibe i engelske havne, og samtidig udgik der ordre til at opbringe alle dansk-norske skibe i rum sø. Allerede en måned senere observeredes de første engelske orlogsmænd i Det caraibiske Hav, stærkt optaget af at opbringe handelsskibe. – I marts beordrede den danske generalguvernør, Vilhelm Anton Lindemann, stationsskibet, briggen "Lougen" (Den årvågne) under kaptajnløjtnant Carl Vilhelm Jessens kommando fra St. Croix til St. Thomas' frihavn, som måtte formodes hurtigt at komme i farezonen. Kort efter at "Lougen" havde forladt Christiansted, blev skibet observeret af to engelske fregatter "The Arab" under kaptajn John Perkins' kommando og "The Experiment", der straks optog forfølgelsen, og efter at være kommet på skudhold i nærheden af Fugleklippen ved Bocken Island åbnede englænderne ild mod den danske orlogsbrig, der straks optog kampen, som man holdt gående i tre kvarter mod den overlegne fjendtlige styrke. Tabene

PLANCHE VIII. *Kampen ved fugleklippen mellem St. Croix og St. Thomas den 3. marts 1801.*
Her blev den danske brig "Lougen",
hvis chef var kaptajnløjtnant Carl Vilhelm Jessen, angrebet af to engelske fregatter,
"The Arab" og "The Experiment" under kommando af
kaptajn John Perkins.

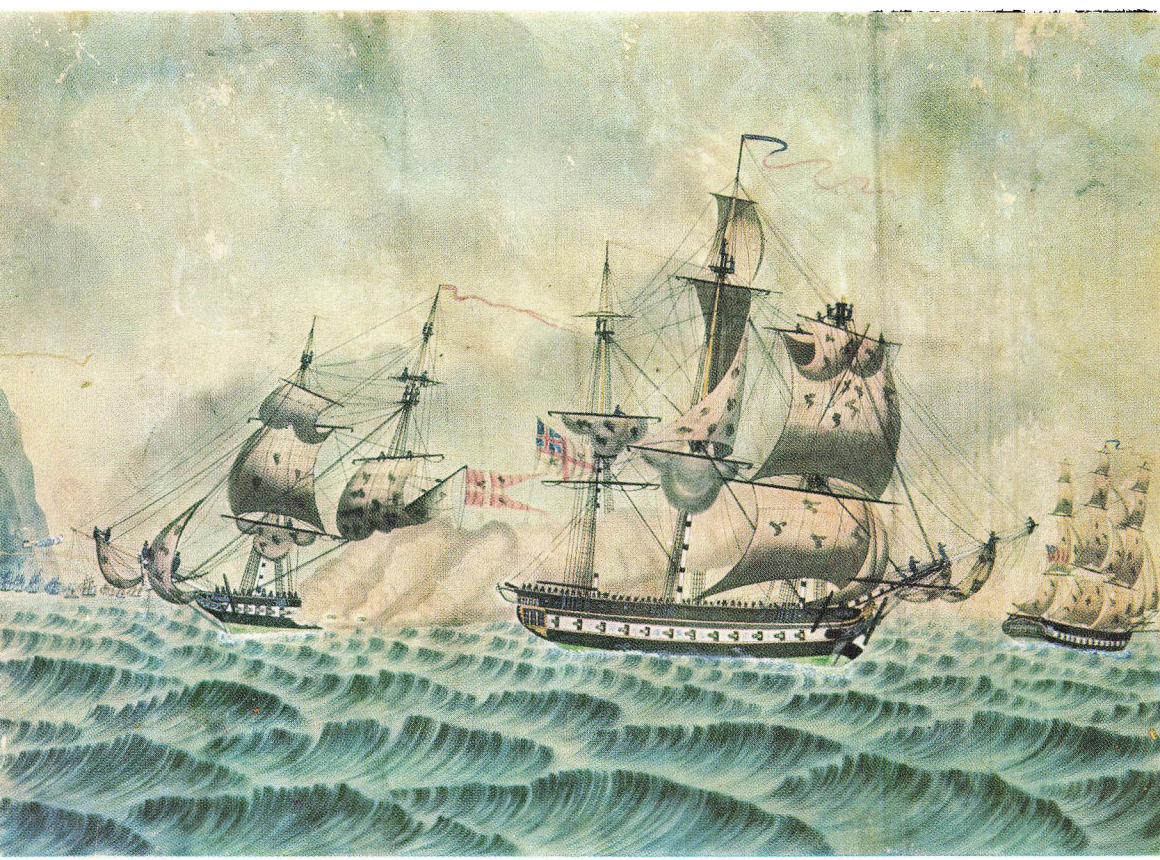

fordelte sig således: På "Lougen" var én død og to sårede, mens de engelske orlogsmænd trak sig ud af kampen med otte døde og ti sårede.

Orlogsbriggens tapre mandskab blev der ydet stor anerkendelse, og chefen, kaptajnløjtnant Jessen, modtog senere i København en æressabel af kongen, ligesom borgerne i Charlotte Amalia skænkede ham en hædersgave. Kaptajnløjtnanten blev senere "helten fra Sjællands Odde" og kontreadmiral, hvorefter han i 1822 modtog udnævnelsen til guvernør for St. Thomas og St. Jan.

Vi slap dog ikke så let fra krigstilstanden. Endnu før slaget på Københavns red den 2. april præsenterede den fjendtlige magt sig den 27. og 28. marts ud for St. Thomas. Ikke færre end 25 engelske orlogsskibe med en landgangsstyrke på mellem tre og fire tusinde mand ankrede op sydvest for øen, og en parlamentær blev sendt i land. Efter en kort forhandling med kommandanten, oberst C. W. von Scholten, kapitulerede St. Thomas for overmagten, og den 29. om morgenen blev Dannebrog strøget under honnør. Øen skulle dog ikke betragtes som erobret, men "okkuperet". De civile embedsmænd måtte fortsætte deres arbejde, kun militæret blev hjemsendt. – Fra St. Thomas fortsatte den engelske flåde sit togt til St. Croix, hvor man var parat til at kæmpe. Alt militær og milits under major W. v. Rømelings kommando var under våben. Også her blev en parlamentær sendt i land, og efter forhandling med generalguvernør Lindemann blev de danske militære styrker afvæbnet, og for St. Croix opnåede man de samme gunstige betingelser, som var blevet tilbudt St. Thomas.

Den engelske øverstkommanderende for alle tre øer blev general Fuller, der havde deltaget i flådetogtet og derefter i de følgende ti måneder residerede i generalguvernørens palæ i Christiansted.

Allerede den 16. februar 1802 overtog Danmark atter øerne, og Balthazar Frederik Mühlenfels, der tidligere havde været kommandant på St. Thomas, udnævntes til generalguvernør, en post han beklædte indtil 1807.

Disse første år efter okkupationen forløb relativt roligt i kolonien, bortset fra et par voldsomme brande i 1804 og 1806, der begge hærgede Charlotte Amalia, hvor mere end tusinde huse blev ildens bytte. Skaden blev anslået til ca. 16 millioner dollars.

Men så fulgte nye okkupationsår fra 1807 til 1814. Efter at det neutrale Danmark havde tilsluttet sig Frankrigs politik, var man på St. Thomas og

St. Croix klar over, hvor det bar hen. Juledag 1807 blev St. Croix besat af landgangsstyrker fra en overlegen engelsk eskadre, bestående af bl.a. to linieskibe, fem fregatter og otte slupper samt flere mindre skibe. Samme dag kapitulerede kommandanten på St. Thomas.

Som engelsk kommandant på St. Thomas udnævntes brigadier McLean, mens brigadier G. W. Harcourt fra 1808 blev øens guvernør. I 1813 blev endelig posten som generalguvernør overtaget af major-general George William Ramsay, der fungerede til efter Kielerfreden, den 14. januar 1814, da Danmark fik sine vestindiske besiddelser tilbage.

Den første danske generalguvernør efter "de engelske år" blev udnævnt 2. april 1814. Det var generalmajor, senere generalløjtnant Peter Lotharius Oxholm, der dog først ankom til øerne den 5. februar året efter. Og hermed blev en ny, men kort storhedstid indvarslet for vor fjerne koloni. Handelen blomstrede, og plantageejerne levede højt, ganske som man havde gjort det i slutningen af 1700-tallet. Flere nyklassiske plantagebygninger blev opført og indrettet med dyrt indbo, fine mahognimøbler og forgyldte spejle, hvortil kom, at adskillige familier nu kun spiste på sølvtallerkener. En nyhed var, at man byggede town houses, hvortil planterne og deres damer søgte ind, når varmen blev generende på plantagen.

En ung søløjtnant, senere admiral og reorganisator af den østrigske flåde Hans Dahlerup, der i 1816 første gang kom til Vestindien fra Frederik VIs forarmede Danmark, noterer i sin dagbog fra opholdet på St. Croix:

"Boligerne her er som slotte, hvor man holder prægtige ekvipager og ædle rideheste. Ideligt er man indbudt til baller eller luksuriøse middagsselskaber. Det er et sybaritisk liv, vi fører, en luksus i levemåde, man ingen forestilling kan gøre sig om i Europa. – De unge mennesker af begge køn have fået deres opdragelse i Frankrig og England. Dannelse, aristokratisk selvfølelse og rigdom fremkalder den fineste selskabstone iblandt dem."

Dahlerup beretter videre om selskaber hos den daværende generalguvernør, Adrian Benjamin von Bentzon, gift med en datter af den amerikanske millionær Astor. – Søløjtnanten er her begejstret for de ædle vine, der bliver skænket – "bordeauxvinen antager i Vestindien en smag og en duft, som den aldrig får i Europa." Og videre hedder det:

"Når det egentlige måltid er endt, rejser man sig på et signal fra værten for at skifte til en anden spisesal, luftigere og køligere end den første. Her

LANCHE IX. *Udsigten mod Christiansted set fra generalguvernør Peter von Scholtens landsted "Bülowsminde". Personerne i forgrunden menes at være generalguvernøren (t.v.) i samtale med vennen, guvernør Johs. Søbøtker fra St. Thomas. Akvarellen udført 1834 af generalguvernørens broder, Fr. von Scholten, toldforvalter i Frederiksted.*

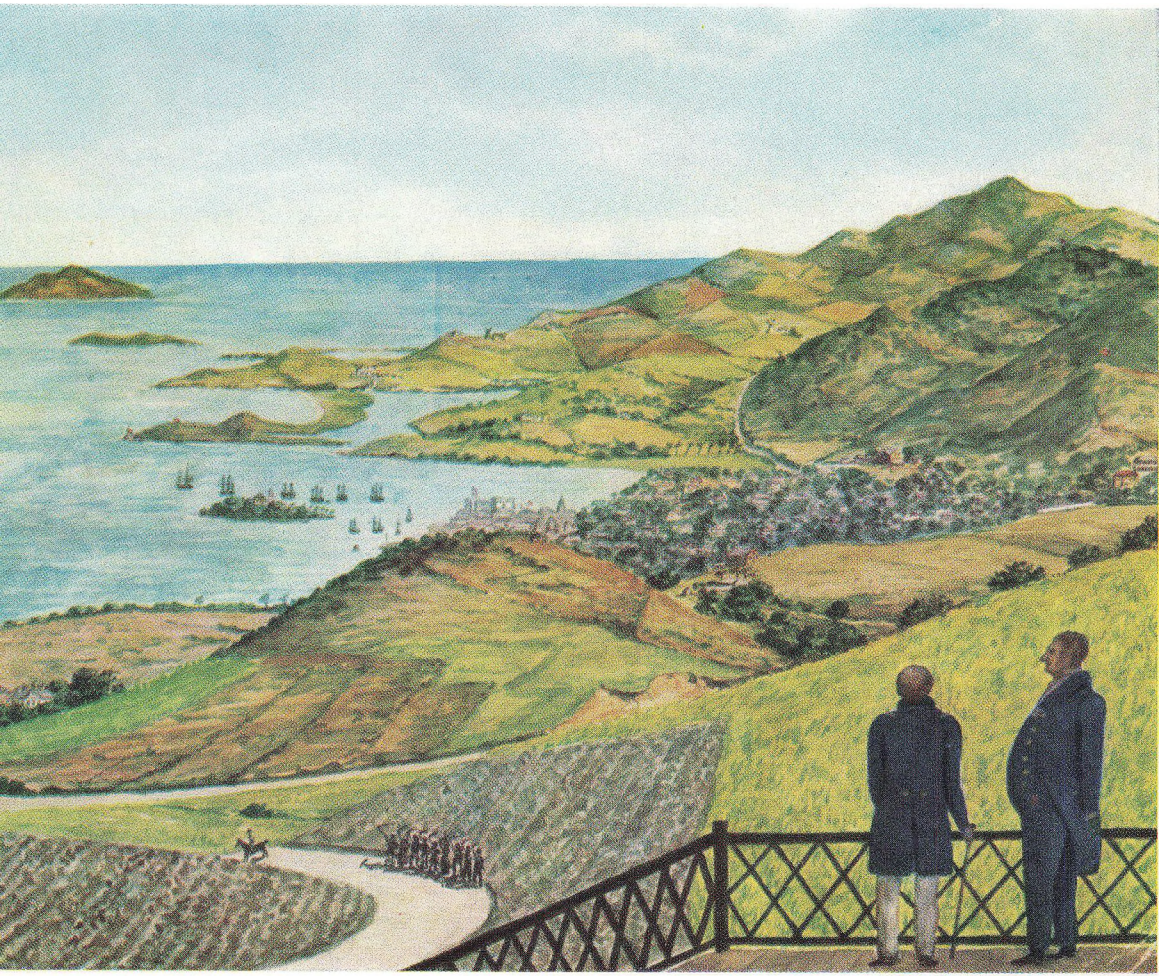

sætter man sig om det blankt polerede mahognibord uden dug, men bedækket med det kostbareste slebne krystal, porcelæn og sølvtøj, det sidste ofte belæsset med de skønneste tropiske frugter, kager o. s. v. – Her bliver drukket og skålet i madeira, hvis alder er husets største ære og ambition. Ofte udvikler sig denne selskabelighed til et bakkanal og kun få er efter opbruddet i stand til at gå til spillebordene."

Den unge Dahlerup har også deltaget i generalguvernørens bal på dronningens fødselsdag, den 28. oktober, "hvor damernes toiletter var efter nyeste londoner- og parisermode."– I denne forbindelse nævnes uden større diskretion, at generalguvernør von Bentzon og flere højtstående embedsmænd havde ladet deres koner og børn blive i Danmark, medens de i Vestindien "levede i et ubundet ægteskab med et kulørt fruentimmer, som dog ikke lod sig se ved bordet".

Nævnte generalguvernør von Bentzon blev senere midtpunkt i en stor retssag, efter hvilken han – med rette eller urette – blev fradømt sit embede for "underslæb og ulovlig deltagelse i handel". Kay Larsen oplyser i sin bog "Dansk Vestindien 1666–1917", at en af planterne, som overbragte klagen over Bentzon til Danmark, Isak Heyliger, i København udfordrede sin kollega, dr. William Stevens, som var en varm tilhænger af den danske generalguvernør og en retsindig, fint-dannet og forstående mand. Duellen fandt sted på Hven. Stevens fik en kugle i låret, som han dog selv skar ud, men han undgik dog ikke nogle måneders sygeleje.

Om generalguvernør von Bentzon kan iøvrigt oplyses, at han levede endnu en række år efter i 1821 at være fradømt sit embede i Vestindien. – Tiden havde trods alt ændret sig, man henrettede ikke mere afsatte højere embedsmænd på Nytorv.

Højkonjunkturerne i Vestindien skulle dog ikke vedvare. Omkring 1820 kom der særlig for St. Croix en svær nedgangstid, medens St. Thomas bevarede sin plads som Vestindiens store handelscentrum. – På denne tid trivedes et åbenlyst sørøveri, og mange købmænd på St. Thomas kunne vel ikke sige sig helt fri for interesser i mere eller mindre lyssky forretninger til søs. En typisk sørøverhistorie fra tiden berettes af H. Lawaetz i bogen om Peter von Scholten, Dansk Vestindiens sidste generalguvernør.

Den 25. august 1828 holdt politimester Kiellerup forhør over en formodet sørøver Beaupre og hans kammerater fra skonnerten "las Damas Ar-

gentinas", en skude, der havde vist en ejendommelig tilbøjelighed til hyppig navneforandring. Dog var der ved denne lejlighed intet at sige Beaupre på – han havde blot, som han skulle, anmeldt sin ankomst til øens øvrighed. Dog blev hans kufferter for en ordens skyld ransaget, og her fandt man bl. a. flere guld- og sølvure samt guldkæder og 400 pjastre. Videre indeholdt en kuffert righoldig garderobe, hvoriblandt var 75 skjorter, en ny frakke og 13 par hvide benklæder. Herefter måtte Beaupre, der havde oplyst, at kufferten kun indeholdt gangklæder til brug for en sømand, bekende, at han havde været på kapertogt med skonnerten og i rum sø taget en engelsk brig, som for tiden lå under arrest på St. Eustatius, medens han og nogle kammerater var stukket af og nu søgte opholdstilladelse på St. Thomas. Om de fik den, melder historien intet; vi ved blot, at dette sørøverteam må have fortsat i sit erhverv og fået straf derfor, idet de i 1829 endte deres dage på St. Thomas' rettersted.

Livet gik nu sin vante gang i kolonien uden større udsving. Endnu to generalguvernører C. A. Rothe og Johs. Fr. Bardenfleth beklædte deres høje embede ad interim, før dette endelig i 1827 blev overdraget kammerherre Peter von Scholten, en markant og særpræget personlighed, hvis skæbne i årene indtil 1848 uløseligt bliver knyttet til Dansk Vestindien.

Peter von Scholten, født den 17. maj 1784, søn af kaptajn, senere guvernør på St. Thomas, Cassimir Wilhelm von Scholten, kom til Dansk Vestindien som fændrik i 1804. – Den 14. juli 1827 gik han under salut i land i Christiansted på St. Croix som generalguvernør.

Hvad skete i de mellemliggende år?

Først delte den unge Peter von Scholten, nyudnævnt sekondløjtnant, skæbne med andre danske officerer i Vestindien, da de efter den engelske okkupation i 1807 blev sendt til England. Her traf von Scholten som krigsfange i Reading nævnte søløjtnant Dahlerup, der mange år senere i sine memoirer giver et glimrende billede af den elegante unge von Scholten, som let fandt sig til rette under de uvante forhold og både var hjælpsom og venlig, men samtidig en smule nævenyttig og ikke så lidt af en god handelsmand, "især når han selv, som ske kan, trænger til mønt."

I sommeren 1808 bliver Peter von Scholten frigivet fra fangenskabet i England og opholder sig i Danmark. Han gifter sig den 31. oktober 1810

i Vor Frelsers Kirke med Anna Elisabeth Thordsen, datter af kaptajn Thordsen og hustru, f. Ancker. – I 1813 ansættes von Scholten som adjudant hos generaladjudant F. C. Bülow, og endelig i januar 1814 opnår den unge, nu stabskaptajn og kammerjunker von Scholten afsked fra hæren for at overtage en så borgerlig og ejendommelig stilling som vejermester på St. Thomas, ungdommens drømmeø.

Næste skridt på rangstigen nås i foråret 1818, da von Scholten bliver stadshauptmand på St. Thomas, men i juli samme år går det atter opad, idet han bliver fungerende kommandant på øen, efter at kommandanten, major, senere oberst og kammerherre, Ludvig von Holten, er rejst hjem på orlov. von Holten kommer tilbage i 1820, men fratræder samme år på grund af sygdom, og von Scholten konstitueres atter i embedet, samtidig med at han bliver rigtig stadshauptmand og rigtig post- og vejermester. – Så sker en ny ændring for von Scholten. Vejermesteren går op i en højere enhed med toldforvalteren, der hurtigt skifter ham og får den fine titel toldintendant. Endelig dør i marts 1833 på St. Thomas guvernøren, viceadmiral Vilhelm Jessen, efter en embedsperiode på kun ét år. Og Peter von Scholten fungerer ad interim som guvernør, før han den 24. december samme år udnævnes til virkelig guvernør på St. Thomas og samtidig bevilges ham afsked som stadshauptmand, medens han af økonomiske grunde vedbliver at fungere i toldintendantens indbringende embede.

Lawaetz beretter om von Scholten, at han nu er godt på vej til at blive en fornem person. Han er blevet kammerherre, og som guvernør får han året efter (i 1824) på statens regning en pragtfuld gallauniform, bestående af en dobbeltradet rød munderingskjole med hvid ophæftning og hvide kanter, sort fløjlskrave med guldbroderet løvværk, forgyldte knapper med det kongelige våben, guld-epauletter, hvide benklæder, skærf af marineblå og citrongul silke, endelig trekantet hat med guldtresser – måske lidt overlæsset, syntes vi, fortsætter Lawaetz. – Men han gjorde lykke hos de kulørte.

Så fulgte endelig det sidste trin på avancementets stige. Peter von Scholten udnævnes i 1827 til generalguvernør ad interim, efter at Bardenfleth, der også midlertidigt har beklædt embedet, må rejse hjem, da han i modsat fald vil miste sin stilling som hofchef hos prins Ferdinand.

Et eventyrligt held har fulgt Peter von Scholten, der i løbet af tyve år var avanceret fra vejermester til generalguvernør. Held har det dog ikke

været altsammen. Uden stor personlig dygtighed var det nok ikke gået, selv om gode forbindelser på de rigtige steder nok også har været nyttige.

Endelig befandt von Scholten sig i sit rige på St. Croix, hvor han tog ophold i Christiansted, generalguvernementets hovedsæde. Det første, som skete her, var, at den gamle guvernementsbygning blev kasseret. "Det regner ned alle vegne, og under de forhold kan man dårligt modtage fremmede af distinktion", skrev von Scholten til collegiet. Bygningen var iøvrigt opført 1747 som privatbolig, men senere i 1771 beslaglagt af staten for guvernementet. Efter kassationsdommen gik man derfor straks i gang med at opføre et nyt guvernementshus, som dog først stod færdig i 1836, men endnu under amerikansk regime i 1966 tjener sit formål og endda har bevaret den danske konge Frederik VIs kronede navnetræk over det pompøse, men lidt urimelige trappeparti.

Hvem der var denne bygnings arkitekt, kan ikke fastslås med bestemthed, dog mener man, at det har været Albert Løvmand, som kom til St. Croix kort efter en anden dansk-vestindisk arkitekt O. P. Gram, der nåede øen i 1816. Om Albert Løvmand ved man dog med bestemthed, at han tegnede en del af den byggeglade generalguvernørs pragtfuldt beliggende residens "Bülowsminde", få kilometer uden for Christiansted.

Og Peter von Scholten regerede. I de første år delte han magten med "Den kongelige vestindiske regering", i hvilken generalguvernøren var præses, og som iøvrigt bestod af tre regeringsråder. Men det er ingen hemmelighed, at som tiden gik, tiltog von Scholten sig hele magten, og han gjorde det som den målbevidste reformator, den eneste i tiden, der forstod nødvendigheden af en emancipation, og at denne måtte have en overgangstid. Der skulle forberedelser til, før negrene kunne komme ind i frihedens forjættede land. – Endnu tænkte de sorte slaver næppe så langt. De følte blot, at "Massa Peter", generalguvernørens nom de guerre blandt den farvede befolkning, var deres ven, noget der fuldt ud blev bekræftet gennem von Scholtens arbejde og de følgende historiske kendsgerninger.

Peter von Scholten forstod dog samtidig at leve livet, festligt, rigt og luksuriøst, noget, der blev talt meget om i lillebyen København. Og den, der gjorde sit hertil, var C. H. Holten, en tidligere adjudant hos guvernøren på St. Thomas og en af von Scholtens misundere, der bl. a. offentliggjorde

en yderst sarkastisk beskrivelse af en soirée hos generalguvernøren på St. Croix – "i hans parfumerede værelser". Holten skriver iøvrigt i sin dagbog om denne sammenkomst: "– Da klokken slog tolv, blæste et par sorte, vestindiske trompetere i døren til spisesalen, og von Scholten proponerede en skål i anledning af Hans Majestæts fødselsdag."

Hans Dahlerup har også berettet om livet på "Bülowsminde", stedet, hvor von Scholten foretrak at bo. – (Her tildels citeret efter H. Lawaetz.)

"Det må nærmest kaldes et slot i to etager med pragtfuldt møblerede selskabs-, spise- og danselokaler. I haven udenfor stod en mængde nerier og hibiscusbuske, der udbredte en behagelig vanilleduft, og hvori kolibrierne summede. Den tidlige morgenstund var over al beskrivelse skøn og forfriskende heroppe, 800 fod til vejrs og med en pragtfuld udsigt over det blå hav. – Tilstødende og forenet med en gang lå husholdersken, Miss Heegaards hus (Hafensight) tillige med køkken, nogle spredte negerhuse og yderst mod nord et langt smalt et-etages hus med gæsterum. Frokosten kl. 9, der bestod af te samt flere kolde og varme retter tillige med frugt og vin, blev altid serveret i Miss Heegaards værelser, og hun præsiderede her såvel som ved middagen. – Tonen var altid livfuld og fri, og dog så fin og beleven, at jeg ingensinde har deltaget i behageligere selskab."

Dahlerup nævner Miss Heegaard, der kom til at spille en stor rolle i von Scholtens liv, måske større end både samtiden og eftertiden anede og aner. Anna Elisabeth Heegaard var en meget lyskulørt dame, hvis fader og bedstefader var dansk, medens moderen, Susanne Cappel, stammede fra den vestindiske ø, St. Eustatia, hvor hendes bedstefader var en navnkundig sørøver. Peter von Scholtens hustru opholdt sig kun kort tid i Vestindien i ægteskabets første år, hvorfor von Scholten ikke følte skrupler, da han kort efter sin ankomst til St. Croix knyttede intim forbindelse med den smukke Miss Heegaard, der samtidig var i besiddelse af karakter og moralske egenskaber af ikke ringe værdi. von Scholten gjorde iøvrigt intet for at skjule dette forhold – tværtimod.

Fra inderkredsen om von Scholten og Miss Heegaard må nævnes ejeren af plantagerne "Constitution Hill" og "Høgensborg", Johannes Søbøtker, der senere i 1835 ved von Scholtens hjælp blev guvernør på St. Thomas. Og der var brødrene Frederik og Valdemar Oxholm, sønner af den tidligere guvernør Peter Oxholm, og politimester Berg på St. Thomas samt

endelig von Scholtens yngre broder, Frederik von Scholten, der beklædte det beskedne embede som toldinspektør i Frederiksted, og hvem vi skylder flere af de her i bogen gengivne illustrationer.

Om von Scholtens privatliv og om hans mange gøremål i kolonien samt om den misundelse, han i sit høje embede var genstand for, er skrevet meget og udførligt. Her må henvises til den tidligere omtalte og citerede bog af H. Lawaetz, hvor forfatteren bl. a. udførligt omtaler de voldsomme angreb på von Scholten, fremført blandt andet i den kendte Magensske retssag, hvor landsfogeden på St. Jan, Joachim Melchior Magens, en på øerne velkendt kværulant, beskyldte generalguvernøren for maskepi med sørøverne samt forskellige misligheder. For dette angreb fik Magens en bøde på 500 rigsdaler, som dog senere af højesteret blev nedsat til 200. – Og i fortsættelse af denne sag fulgte et af von Scholten privat anlagt søgsmål mod Edv. Heilbuth, fuldmægtig i guvernementet på St. Thomas, som i bladet "Københavnerposten" havde rettet et ærekrænkende angreb for bestikkelse mod von Scholten. Også her fik generalguvernøren fuld oprejsning ved højesteret.

Peter von Scholten havde uden tvivl fra den første dag som generalguvernør haft den farvede befolknings emancipation for øje. Og hans første skridt her blev den indsats, han gjorde for de såkaldt frifarvede, frikøbte slaver, af hvilke der omkring 1830 fandtes ikke færre end 8.800 på de tre øer. Det var mennesker, der stod mærkeligt isolerede, mellem slaverne på den ene side og "de blanke" på den anden side, nærmest at betegne som en pariakaste. Her satte von Scholten ind med en social omvæltning, idet han ansatte intelligente frifarvede i offentlige stillinger og inviterede dem til middag med hvide embedsmænd og plantere. Stor skandale – og endnu værre blev det, da de samme familier også blev inviteret til baller i guvernementet. Det var noget, der gav genlyd og indvarslede en ny tid, som endelig blev stadfæstet af kongen ved en forordning af 1832, efter hvilken der blev givet de frifarvede en lang række begunstigelser, dog alle betinget af deres opførsel. Og von Scholten videreførte sine tanker, og efter forhandlinger med regeringen og kongen udstedtes den 18. april 1834 en ny forordning, der ophævede de hidtil gældende bestemmelser, idet den proklamerede fuldkommen lighed mellem hvide og frifarvede, som er i lovlig besiddelse

af deres frihed. Endelig tager generalguvernøren sig af negerbørnenes skolegang, der resulterede i landsskoleordningen af 1839, og samme år følger allerhøjeste reskript om ret for slaver til at købe sig fri.

I 1835 får Peter von Scholten endelig kgl. udnævnelse som generalguvernør fra 1. januar 1836 at regne.

EMANCIPATIONEN på de engelske øer i Vestindien, der blev gennemført 1833, gav også stof til eftertanke i Danmark, og allerede under Stænderforsamlingens første møde i Roskilde 1836 rejste greve T. A. Holstein spørgsmålet om negerslaveriets ophævelse. Det blev dog ved denne lejlighed trukket tilbage, men atter taget op i 1844 af politikeren, professor C. G. N. David, der fremlagde et forslag til emancipationen, underskrevet bl. a. af Monrad og Grundtvig.

Herefter fulgte tre års tovtrækkeri om dette vigtige spørgsmål, til den dag kongen endelig bestemte, at emancipationen skulle dateres den 28. juni 1848 på dronningens fødselsdag, men i sidste øjeblik ændredes datoen til 28. juli. Det kgl. reskript af denne dato til von Scholten lyder således:

"Det er Vor, ved retfærdigheds og humanitets motiver og ved hensyn til Vore vestindiske koloniers vel og planternes egen interesse fremkaldt kongelig villie, at den rådighed over det ufrie, hvoraf ejerne er i besiddelse, skal ophøre, dog således, at denne forandring, for at alle vedkommendes tarv kan blive iagttaget, og de fornødne forberedelser til overgangen trufne, skal indtræde tolv år efter datum af denne Vor allerhøjeste resolution, og i mellemtiden de nubestående forhold vedvare.

Det er derhos Vor allerhøjeste villie, at børn af ufrie, som fødes efter datum af denne, Vor allerhøjestes resolution, skulle fra fødslen at være frie, men dog forblive hos mødre eller forældre –."

Godt et halvt år senere nåede meddelelsen om Christian VIIIs uventede død, den 20. januar, Vestindien, og få måneder senere erklærede Det tyske Forbund krig mod Danmark, og endelig den 31. maj udbrød et negeroprør på de franske øer Martinique og Guadeloupe. – Det var meget på én gang, men trods det forløb den følgende tid i kolonien normalt, efter at regeringen i København havde bestemt, at krigsuroligheder i Europa ikke skulle berøre Danmarks vestindiske besiddelser, og man havde iøvrigt overladt von Scholten at træffe de eventuelle ekstraordinære bestemmelser, som

han måtte skønne nødvendige. – Noget helt andet og mere nærliggende var slaveopstanden på de franske øer. Ville den brede sig til den nærliggende St. Croix? – Foreløbig var der dog intet, der tydede på uro blandt den farvede befolkning, hverken på St. Croix, St. Thomas eller St. Jan.

Generalguvernøren, der i nogle dage havde opholdt sig på St. Thomas, gik søndag morgen den 2. juli om bord i orlogsbriggen for at sejle til St. Croix, hvortil skibet ankom kl. 4 eftermiddag. Generalguvernøren tog straks, ledsaget af briggens chef, kaptajn Irminger, til "Bülowsminde". Ingen havde bemærket nogen uro hos von Scholten, og intet tydede på, at der forestod usædvanlige begivenheder.

Den følgende nat mellem den 2. og 3. juli kl. 2.30 blev generalguvernøren vækket af en ridende ordonnans, der bragte et brev fra fortchefen i Frederiksted, kaptajn Castonier. "I denne del af landet er negrene i fuldkomment oprør, man ringer overalt med klokkerne. I fortet er de nødvendige forholdsregler tagne. De rygter, der cirkulerer, er så forskellige, at jeg ikke vil ulejlige Deres Excellence dermed –."

Få minutter senere var von Scholten og Irminger i sadlen, og alene red de i den lune tropenat til Christiansted og ned til generalguvernementet, hvorfra der ufortrødent blev sendt bud til alle civile og militære embedsmænd, der straks måtte give møde i det store guvernementskontor, hvor de mange hurricane shades endnu brændte i den gryende dags lys, og hvor generalguvernøren oplæste Castonier's brev og bad fortchefen, major Falbe, give ordre til, at der straks blev skudt alarm, signalet for militsen – en ordre, der dog kort efter blev tilbagekaldt. Nu fulgte en timelang, bevæget diskussion om begivenhederne, afbrudt af ordren, der blev givet til et detachement under løjtnant Holsteins kommando, som skulle blokere hovedvejen til Frederiksted og hindre, at oprørske negerbander nåede Christiansted.

I disse tidlige morgentimer mærkedes på forunderlig vis von Scholtens usikkerhed over for begivenhederne, hans beslutsomhed og dømmekraft syntes svækket. Der var vel ingen tvivl om, at han netop i disse timer savnede den, til hvem han i afgørende øjeblikke tidligere havde støttet sig, assessor Rothe i landsoverretten, hvis midlertidige bolig var plantagen "Carlton", beliggende få kilometer fra Frederiksted eller "Westenden", som byen sædvanligvis kaldes på St. Croix.

PLANCHE X. *En af de mange sukkermøller på St. Croix. Her er det møllen på plantagen "Castle Coakley", der blev stukket i brand under negeroprøret i 1878. Billedet er hentet fra Fr. von Scholtens skitsebog.*

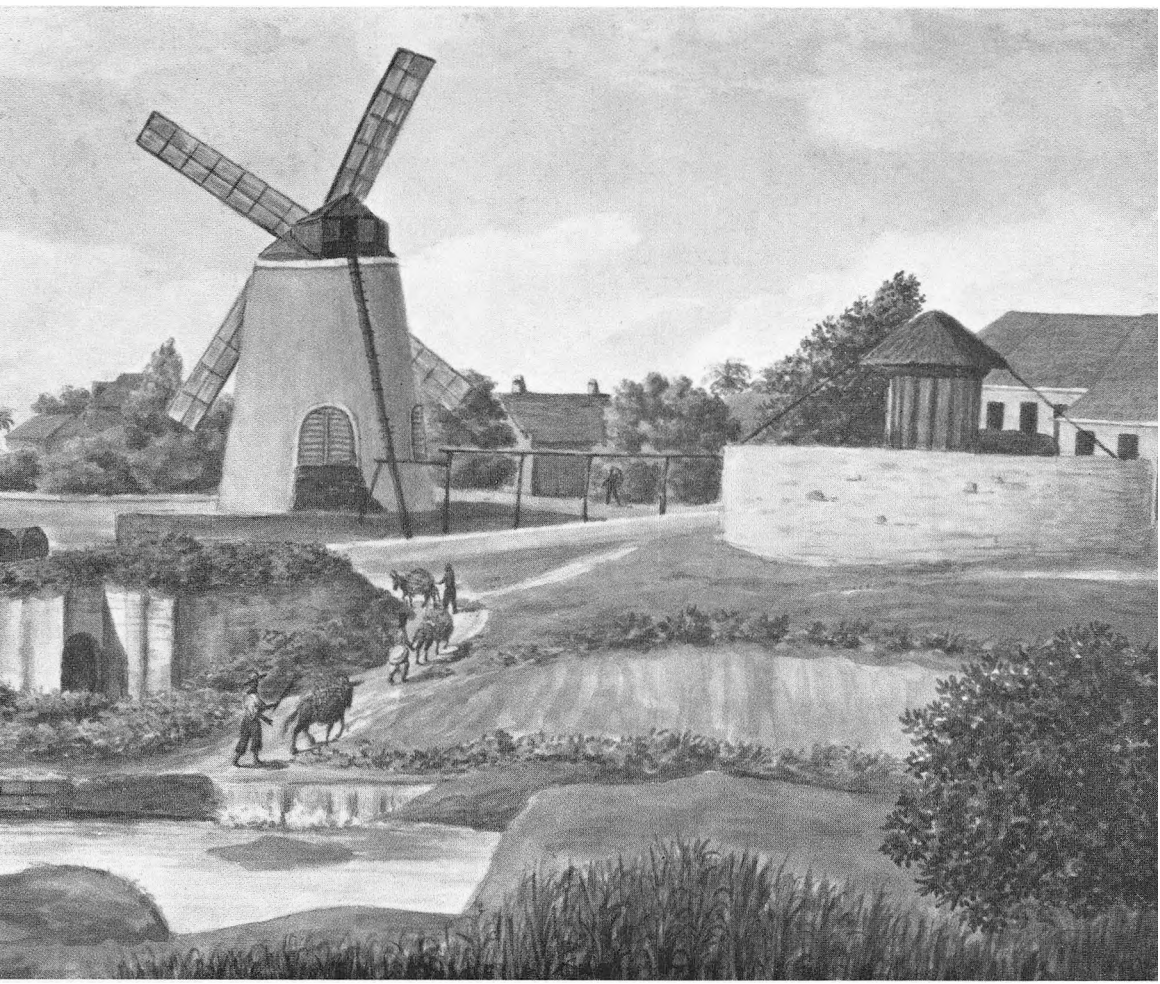

Hans Kongelige Majestæts

til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken Lauenborg og Oldenborg

Bestalter

Excellence, Generalmajor, Kammerherre, Storkors af Dannebroge og Dannebrogsmand, Storkors af Isabella den Catholskes Orden, Storofficeer af Æreslegionen, Commandeur af Guelphe Ordenen, Ridder af Ordenen du merite militaire,
General Gouverneur over de danske vestindiske Öer,

JEG

Peter Carl Frederik v. Scholten

Giör vitterligt:

1.

Alle Ufrie paa de danske vestindiske Öer ere fra Dags Dato frigivne.

2.

Negerne paa Plantagerne beholde i 3 Maaneder fra Dato Brugen af de Huse og Provisionsgrunde, hvoraf de nu ere i Besiddelse.

3.

Arbeide betales for Fremtiden efter Overenskomst, hvorimod Allowance ophörer.

4.

Underholdningen af Gamle og Svage, som ere ude af Stand til at arbeide, afholdes indtil nærmere Bestemmelse af deres forrige Eiere.

Maketh known:

1.

All Unfree in the danish westindia Islands are from to-day emancipated.

2.

The Estate Negroes retain for three months from date the use of the houses and provisiongrounds, of which they have hitherto been possessed.

3.

Labour is in future to be paid for by agreement, but allowance is to cease.

4.

The maintainance of old and infirm, who are not able to work, is until farther determination to be furnished by the late owners.

Givet under General Gouvernementets Segl og min Haand,

General Gouvernementet over de danske vestindiske Öer, St. Croix den 3die Juli 1848.

[L. S.] P. v. Scholten.

Først kl. 10 nåede Rothe Christiansted, hvor han kunne berette om store skarer af negre på vej mod Frederiksted, bevæbnet med sukkerøkser og knipler, alle råbende på deres frihed. Kort efter Rothes ankomst bragte en ridende neger bud til generalguvernøren fra toldinspektøren Frederik von Scholten i Frederiksted. Han anmodede indtrængende broderen om at komme, for derved at redde byen fra ødelæggelse. Denne seneste meddelelse gjorde et dybt indtryk på Peter von Scholten, der straks bestemte sig til at tage af sted.

Og så kørte generalguvernørens elegante ekvipage med det Scholtenske våben på begge sider ud af byen. I vognen havde von Scholten, Rothe og adjudanten, løjtnant Meincke, taget plads. De passerede det gamle silkebomuldstræ ved udkørslen fra byen, kørte forbi Hermonhill og Beestonhill for endelig at nå plantagerne "Diamond" og "Strawberry", hvor de drejede ind på centerlinien.

Hvad var der imidlertid sket i Frederiksted? – Aftenen forud var uroligheder blevet indledt på de nærmeste plantager omkring byen, og i løbet af formiddagen den 3. juli var negrene under vilde råb om frihed trængt ind i politiets bygning og havde foranstaltet en del hærværk. Ved tolvtiden begyndte landnegrene for alvor at strømme ind i Frederiksted, deres samlede tal blev opgjort til mellem seks og otte tusinde, og de stimlede straks sammen om fortet, hvor de atter og atter gentog deres råb om frihed. Senere begyndte en almindelig plyndring af "de blankes" huse, og nu lød råbene, at hvis generalguvernøren ikke kom, blev byen brændt af.

Klokken har vel været fire, da von Scholten ankom til Frederiksted, hvor ekvipagen straks ved bygrænsen blev omringet af hujende negre – We must be free this very moment, we have been waiting long enough for it. – Da man endelig nåede fortpladsen, steg generalguvernøren ud, og vendt mod mængden råbte han: "Now you are free, you are hereby emancipated!"

Ordene var ikke til at tage fejl af, og von Scholten bad derefter negrene gå hver til sit, men herefter syntes også hans kræfter at være udtømte. Da han nåede ind i fortet, faldt han sammen "i høj grad afficeret på sjæl og legeme", udtalte Castonier senere.

Ikke desto mindre kørte von Scholten en time senere tilbage til Christiansted, og i løbet af aftenen blev proklamationen formet og nedskrevet, og efter at være trykt i løbet af natten, spredtes den over øen og blev sendt

PLANCHE XI. *Køretøj ved plantagen "La Grange" uden for Westenden (Frederiksted) på St. Croix. Hovedbygningen på plantagen, der ligger i den skov- og bjergrige del af øen, er ombygget flere gange. Ejendommen var statsdomæne i 1763, da den sammen med tre andre af øens plantager, deriblandt "La Princesse", blev overdraget til greve Heinrich Carl Schimmelmann. Ved osalget i 1916 ejedes "La Grange" af fabrikant G. A. Hagemann. Ejer i dag er familien Flemming.*

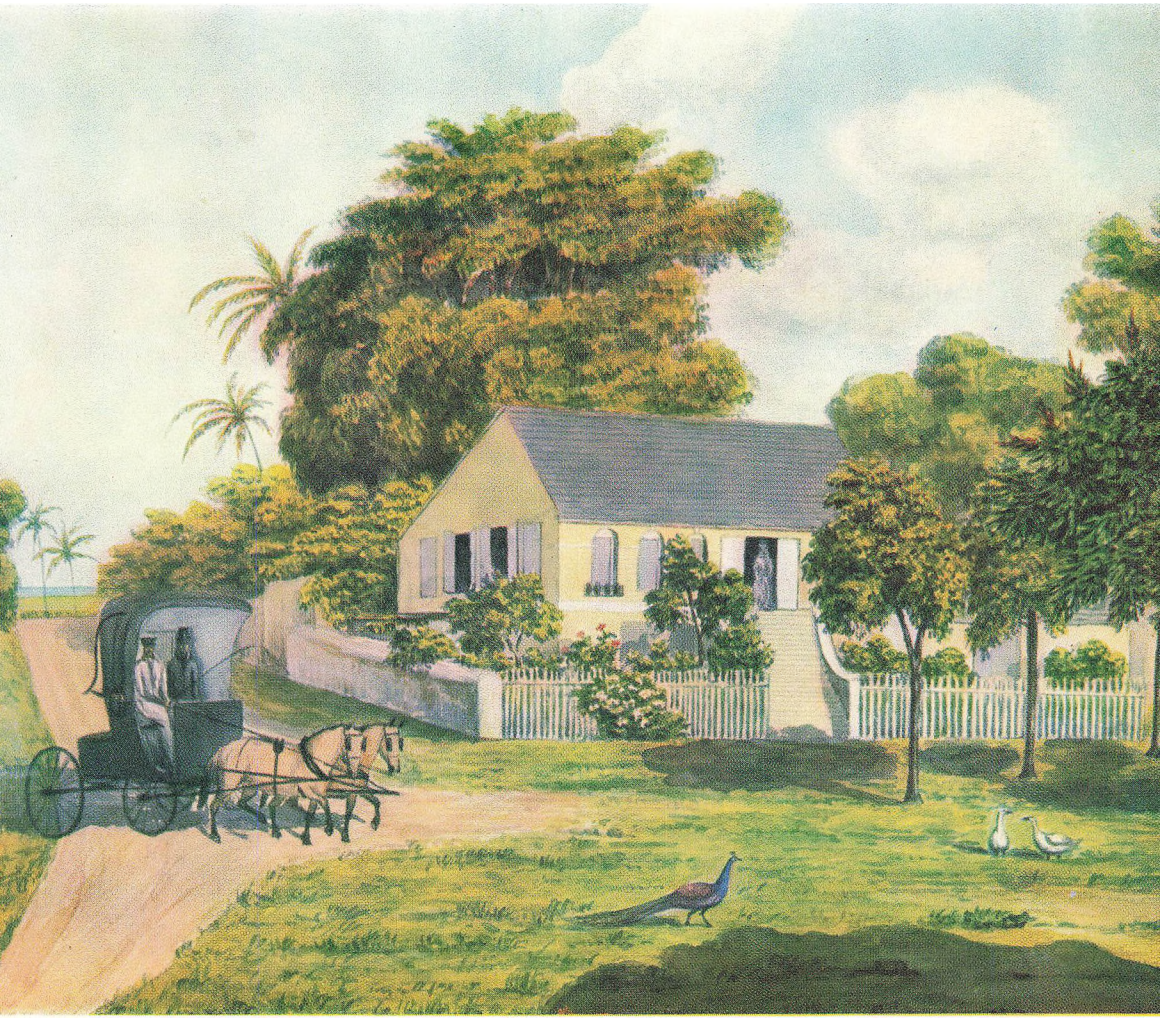

til omdeling blandt den farvede befolkning på St. Thomas og St. Jan. Den gengives her i hele sin pompøse form.

Desværre indtraf samme aften og næste formiddag blodige episoder mellem militære og negre, som endnu ikke havde forstået, hvad der var sket. Og i løbet af tirsdagen, den 4. juli, trak det atter op til uroligheder i Frederiksted. Her red chefen for brandkorpset, major Jacob Güllich, ud for at berolige de ophidsede negre, og han var ved denne lejlighed ledsaget af "general Buddo", en af Scholtens svorne negervenner. Denne red som altid på en hvid hest og var iført en fantasiuniform, der udøvede en ikke ringe virkning. Ved Güllichs ro og koldblodighed blev vold og plyndring undgået. At Buddo senere blev arresteret, fordi generalguvernørens fjender håbede at kunne finde en kompromitterende forbindelse mellem von Scholten og den sorte "general", var beklageligt. En ny guvernør, Peter Hansen, standsede imidlertid sagen og deporterede Buddo til Trinidad, men også dette var et fejlgreb. I forholdet til denne sorte fører burde man have udvist mere højsind.

Den 6. juli red generalguvernøren som sædvanligt ud fra guvernementshuset, men allerede på havnepladsen blev han omringet af en skare plantage-forvaltere, hovedsagelig irlændere, der var kommet til byen. I hårde og grove ord bebrejdede de von Scholten emancipationsproklamationen og hans forhold til de "forbandede opsætsige sorte slaver".

Denne tilfældige episode bragte bægeret til at flyde over. Generalguvernøren vendte straks tilbage til guvernementshuset, hvor han over for de tilstedeværende embedsmænd erklærede, at han nedlagde sit embede. Enhver kunne nu se, at von Scholten var en syg mand. Senere har man ment, at der kunne spores symptomer hos ham på en begyndende apopleksi.

I løbet af samme dags eftermiddag blev en provisorisk regering etableret, og guvernør Frederik von Oxholm på St. Thomas blev hidkaldt af von Scholten for at overtage den højeste myndighed.

Guvernør Oxholm kom til Christiansted den 8. juli om aftenen, og han udstedte straks en bekendtgørelse om regeringskommissionens ophævelse.

Hermed var Peter von Scholtens strålende livsgerning på tragisk vis afbrudt. Tidligt om morgenen mellem klokken tre og fire den 14. juli tog han på trappen foran "Bülowsminde" en gribende afsked med Anna Heegaard, og kun fulgt af pastor Hänschell og sin gode ven, kasserer Petersen,

samt adjudanten, løjtnant Meincke, kørte han ned til kysten for at gå om bord i en lejet amerikansk skonnert, der afgik til St. Thomas, hvorfra von Scholten fortsatte rejsen til Danmark med damppaketten "Dee".

Peter von Scholten kom aldrig mere tilbage til Dansk Vestindien. Hans videre skæbne er sikkert velkendt, hvorfor her kun kort skal resumeres: – Efter hjemkomsten til Danmark blev der ved en kommissionsdomstol rejst sag mod von Scholten for ikke at have imødegået negeropstanden med tilstrækkelig myndighed og for "ved sin rådvildhed og tøven at have været medvirkende til, at sagerne tog den vending, at regeringen i moderlandet blev frataget den fri beslutning om emancipationens ikrafttræden".

Dommen blev afsagt den 5. februar 1851 og lød som følger:

"Tiltalte generalguvernør, kammerherre P. von Scholten, bør have sit embede som guvernør for de dansk-vestindiske besiddelser forbrudt samt udrede alle af aktionen flydende omkostninger."

Sagen blev selvsagt af von Scholten appelleret til højesteret, hvor den kom for i april 1852, og her lød den énstemmige dom:

"Citanten bør for tiltale fri at være."

I maj samme år meddeles von Scholten efter ansøgning afsked i nåde og med pension, og året efter forlod han København og rejste til sin datter Elisabeth i Altona, hvor svigersønnen, du Plat, kort forinden var blevet kommandant. – Her døde Peter von Scholten den 26. januar 1854.

De gyldne tider på de dansk-vestindiske øer var allerede på det tidspunkt forlængst tilbagelagt. – Mørket sænkede sig langsomt over St. Thomas, St. Croix og St. Jan, hvis historie i det næste halve århundrede præges af salgstanken. – Dog sker der endnu noget. Oktobernegrenes oprør – en dramatisk begivenhed, der fik sit navn efter dagen, den 1. oktober 1878, en skiftedag, hvor det vrimlede med farvede i Frederiksted. Det var atter her i Westenden, det begyndte – og med en bagatel. En drukken landarbejder var faldet i rendestenen og havde skåret sin fod. – Ud herfra forplantede uroen sig, en uro, der til slut måtte karakteriseres som oprør, under hvilket hundrede negre blev arresteret, og fem dage senere afsagde en standret i Christiansted dødsdom over tolv af oprørsbevægelsens ledere. I Danmark gav begivenheden anledning til nedsættelse af en kommission – en sådan har den danske regering altid ved hånden – og efter at de udvalgte kloge mænd, blandt hvilke var den tidligere guvernør, Frederik Schlegel (kommissio-

nens formand), statsrevisor Martin Levy og direktør i Handelsbanken, Carl Tvermoes, havde besøgt øerne, afgav de betænkning, efter hvilken en række reformer skulle gennemføres, og en del blev også gennemført, specielt for landarbejderne.

Men Danmarks tid som kolonimagt var udløbet. Det lykkedes aldrig mere at knytte båndet mellem den hjemlige befolkning og øens sorte og "blanke". – Kun salgstanken var tilbage.

The Virgin Islands of the United States

Glimt fra de tre små øer i dag

I DENNE trilogi, omhandlende vore gamle danske besiddelser i Vestindien, er kun tilbage en række notater fra øerne i dag – fra The Virgin Islands of the United States. – Og lad det være nedskrevet straks: For enhver dansk, der ankommer til St. Thomas' lufthavn med Caribbean Airlines' lille hvide trope"fugl" med start fra St. Juans elegante airport på Puerto Rico, er den første oplevelse uden tvivl den blæksorte neger, der tager bagagen med ordene "Welkommen til St. Thomas". Her, flere tusinder kilometer fra Danmarks grænser, er tonefaldet nærmest jysk.

Bortset fra de store turistbåde, som i sæsonen (den danske vinter) daglig anløber Charlotte Amalias havn for at landsætte deres last af fantastisk udmajede ferierejsende, er i dag den mest søgte rute til Jomfruøerne i det caraibiske øhav, by airlines via New York med en af Eastern-Airways' store maskiner til Puerto Rico og derfra med det lokale fly til lufthavnen på St. Thomas eller videre til St. Croix. Regelmæssig skibsforbindelse til og mellem de tre tidligere danske øer ophørte for år tilbage.

Og hvilket indtryk gør så hovedbyen – den lille "storby" Charlotte Amalia, der fik sit navn efter kong Christian Vs dronning, og engang i 1800-tallet var det danske riges tredjestørste by – efter København og Flensborg?

Det er en by, delvis beliggende på tre bjergkuller, omgivet af andre højere afsvedne bjergsider, alt under en ubarmhjertig solbrand. – Et bysamfund, hvor man i dag ikke kender racediskrimination, hvor skatterne er lave og arbejdsløshed et ukendt begreb. Videre må det bemærkes, at luksus her er billig og fornødenhederne dyre. Charlotte Amalia er iøvrigt centrum for det toldfri område, som omfatter de tre øer St. Thomas, St. Croix og St. Jan, noget yderst betydningsfuldt for turistlivet, der manifesterer sig i byens talrige gift and liquor-stores samt souvenir-shops. – Til glæde for turisterne er også de mange steel-bands fra Trinidad og limbo-dansere fra Tobago, coca-cola-stemningen og de evigt prajende sorte taxi-drivers, hvis vogne alle er forsynede med reklameskiltet "Tropical playground – Virgin Islands". Og så er her venstrekørsel.

Der er dog, trods alt pjank i denne tropiske sandkasse mellem og bag de amerikanske kulisser, rige minder om de 250 år under dansk herredømme. Her drejer det sig om et for amerikanerne fremmed og ukendt kulturmilieu, som man behændigt har forstået at inkorporere i reklamen for dette ny turisteventyr. – Der er først de ca. 80 meter lange, lave danske lagerbygninger mellem Kongensgade (Main Street) og havneterrænet, bygget i 1700-tallets florissante tid og engang fyldt med romfade, bomuldsballer, sukkerfustager og tobaksruller, der i dag rummer nævnte forretnings- og forlystelseskvarter, udformet med hele fastlandets Miami-romantiske stemning, billig eller dyr, ganske som man vil, alt til tjeneste og alt til salg. For købelystne turister er her varer fra hele kloden, Rusland og dets vasalstater dog fraregnet. Her fås italienske strikvarer, tysk legetøj, Finn Juhls og Hans Wegeners nyeste møbeltyper, fremstillet i Czekoslovakiet, mexicanske stråarbejder, franske likører, spanske tekstiler, afrikansk negerskulptur og hertil de flotteste kulørte piger, det eneste øen selv kan levere.

Bevarelsen af de her nævnte lagerbygninger, der så afgjort tegner byens ansigt, enten dette opleves ude fra havet eller man færdes i den voksende bys stærkt trafikerede gader, har i de seneste år sammen med andre kulturhistoriske danske bygninger været i farezonen, og deres fremtidige skæbne har givet anledning til et dybt skel mellem guvernementet og guvernør Ralf Paiewonsky på den ene side og byens store amerikanske forretningsmænd på den anden side. Størstedelen af disse sidste ejer absolut ingen pietet over for den dansk-vestindiske kultur og ønsker kun "pakhus-kvarteret" nedrevet og erstattet med det jernbetonmilieu, som efter guvernørens mening ikke blot vil ødelægge byens fysiognomi, men samtidig skade turisteriet, der for længst har inddraget det danske milieu som en særlig fin attraktion for øerne. Og turistlivet har forlængst afløst rommen og sukkeret som St. Thomas' hovedindtægtskilde, hvorfor guvernøren har gode kort på hånden. Her støttes han iøvrigt af broderen Isidor Paiewonsky, der sammen med sin hustru deler ledelsen af det gamle danske A. H. Riises apotek på Kongensgade, men hvad måske betyder mest i denne forbindelse er, at brødrenes moder, gamle Mrs. Rebecca, ønsker det danske milieu bevaret. Kort sagt: klanen Paiewonsky er enig, hvilket den stort set har været gennem alle år fra 1901, da familien kom til St. Thomas som flygtninge fra Litauen helt uden midler, til i dag, hvor den er øens største jordbesidder.

PLANCHE XII. *Udsigt fra højderne bag byen Charlotte Amalia på St. Thomas. I baggrunden havnen med de mange ankerliggere, og længst til venstre i billedet ses fortet. Litografi af A. Nay efter daguerreotypi.*

Emnet nybygninger i Charlotte Amalia blev berørt ved en eksklusiv lunch hos Mrs. Paiewonsky, der har sit domicil oven over Riises apotek, som fra 1929 til 1954 blev drevet af hendes mand. – Her på første sal i et fint vestindisk-jødisk hjem mellem gode og dårlige møbler og i en forunderlig atmosfære af traditioner og hård forretning samles et par gange om ugen alle hjemmeværende medlemmer af den talstærke familie med enkelte af husets venner og venners venner.

På den dag, som her skal fremdrages, var vel 20–25 mennesker af meget forskellig hudfarve samlet til lunch i den store halvmørke spisestue bag det spinkle galleri mod gaden, hvor et rigt og overdådigt, stærkt krydret vestindisk måltid blev serveret af sorte piger.

For bordenden sad familiens førende dame, godt 80-årige Mrs. Rebecca Paiewonsky, i rullestol. Hun havde ved en operation mistet sit ene ben, men selv med et sådant legemligt handicap og til trods for sin høje alder var livsmodet, den åndelige styrke og troen på mennesker bevaret. Mrs. Rebecca var en statelig og velkonserveret dame, der farvede sit hår, sørgede for at neglene var rubinrøde og dertil brugte en kraftig make-up. Nærmest hende ved bordet sad sønner og svigerdøtre, enkelte bosiddende på Virgin Islands eller på besøg fra San Domingo, hvor et par af "drengene" er gift med små højbrystede spanske damer.

Fra måltidets begyndelse til man rejste sig, var det Mrs. Paiewonsky, der ledede konversationen. Hun spurgte og fik svar, og for den fremmede berettede hun om byens liv, og om planen for et stort nyt højhushotel ved Waterfront, som heldigvis var blevet skrinlagt. "Vi ønskede det ikke –." Og man talte om endnu et nyt hotel i tre etager, til hvis opførelse guvernementet havde givet tilladelse. Det vil blive opført ude mod vest foran den gamle kirkegård, hvor det ikke vil skade det frie syn mod byen.

Her blev Mrs. Paiewonsky afbrudt. En statelig sort pige i hvidt stivet rullede et bord ind, på hvilket telefonen stod. – Den blev forbundet, og Ralf, guvernøren, var på tråden fra guvernementshuset. Mrs. Rebecca glemte sine gæster. – Der skulle være møde i øens senat om aftenen. – Hvad mente Mammi om –

A propos familien Paiewonsky skal oplyses lidt om de politiske, administrative og økonomiske forhold på The Virgin Islands of the United States, der ikke er tilsluttet de øvrige halvtreds "stjerner", men er at be-

tragte som et guvernement med delvist selvstyre. Indtil 1930 sorterede dette under U.S.A.s marineministerium, men er siden henlagt under indenrigsministeriet, der i visse forhold er højeste myndighed. Guvernøren, der er folkevalgt, men udnævnt af den føderale regerings præsident, over for hvem han er personligt ansvarlig, støtter sig til et for en toårig periode folkevalgt senat med elleve medlemmer, der er pligtige til at gøre tjeneste tres dage om året ved regelmæssige samlinger. Blandt senatorerne har gennem den seneste halve snes år været den danske Fritz Lawaetz, født på plantagen "Little La Grange", men skoledreng fra Stenhus i Danmark. I dag er han foruden at være senator plantageejer og bestyrer af St. Croix' største plantage "Annally", hvis ejer er Ward Canaday, tidligere øverste chef for Willys Overland-fabrikkerne.

Retlig sorterer øerne under U.S.A.s justitsministerium, og det må tilføjes, at beboerne på Virgin Islands ikke har stemmeret ved nationale valg.

Endelig nogle ord om øernes hoteller. De er dyre. – Selv uden for sæsonen koster et yderst beskedent enkeltværelse 150 danske kroner, og i sæsonen kan man ikke bo på "Hilton" eller "Bluebeard's Castle" i bjergene tæt uden for Charlotte Amalia under 400 kroner om dagen – med pension. I landlige omgivelser på en tidligere dansk plantage, der drives som et eksklusivt guest house nær Frederiksted på St. Croix, kan man mellem kokospalmer og nær grønt vand og hvidt sand få en privat bungalow med douche for 350 danske kroner pro persona – pr. dag. – "Det er billigt," oplyste ejerinden, Mrs. Asta Flemming, f. Hansen.

Og en slutbemærkning til eventuelle skatteflygtninge. Jo, klimaet er vidunderligt, men man må have mindst 10.000 dollars – ca. 70.000 danske kroner – i rentepenge for at opnå en nogenlunde behagelig levestandard på de tidligere danske øer.

Det var den udvidede internationale handel i 1700-tallets sidste halvdel, der skabte de første gyldne dage for vort lille ørige. St. Thomas lukrerede af krige og blokader, mens sukkerplantagerne samtidig gav stort udbytte og rommen flød rigeligt. Eventyrets skær lagde sig over Dansk Vestindien. Formuer tjentes, og formuer blev sat overstyr. Med denne rigdom fra jorden og havet steg levestandarden, og der blev råd til at bygge smukke huse og til at skabe en særpræget møbelkunst, hvilken sidste nu kun er at finde

PLANCHE XIII. *Kongensgade i Charlotte Amalia. Til venstre ligger de lave magasiner og til højre A. H. Riises apotek – den oprindelige bygning før branden i 1896. – Det var 2den juledag, at man på apoteket holdt julefest for nogle af krydserfregatten "Fyen"s officerer, sekondløjtnant prins Carl (senere kong Haakon VII af Norge), skibschefen, kommandør G. A. Caroc og næstkommanderende, kaptajn Hans Hedemann, i spidsen for et hold kadetter. Under festligheden gik der ild i juletræet, og branden forplantede sig til hele bygningen. Skaden var så omfattende, at ejendommen tildels måtte ombygges, og herved blev den øverste etage udeladt. Efter akvarel af Th. Kruse.*

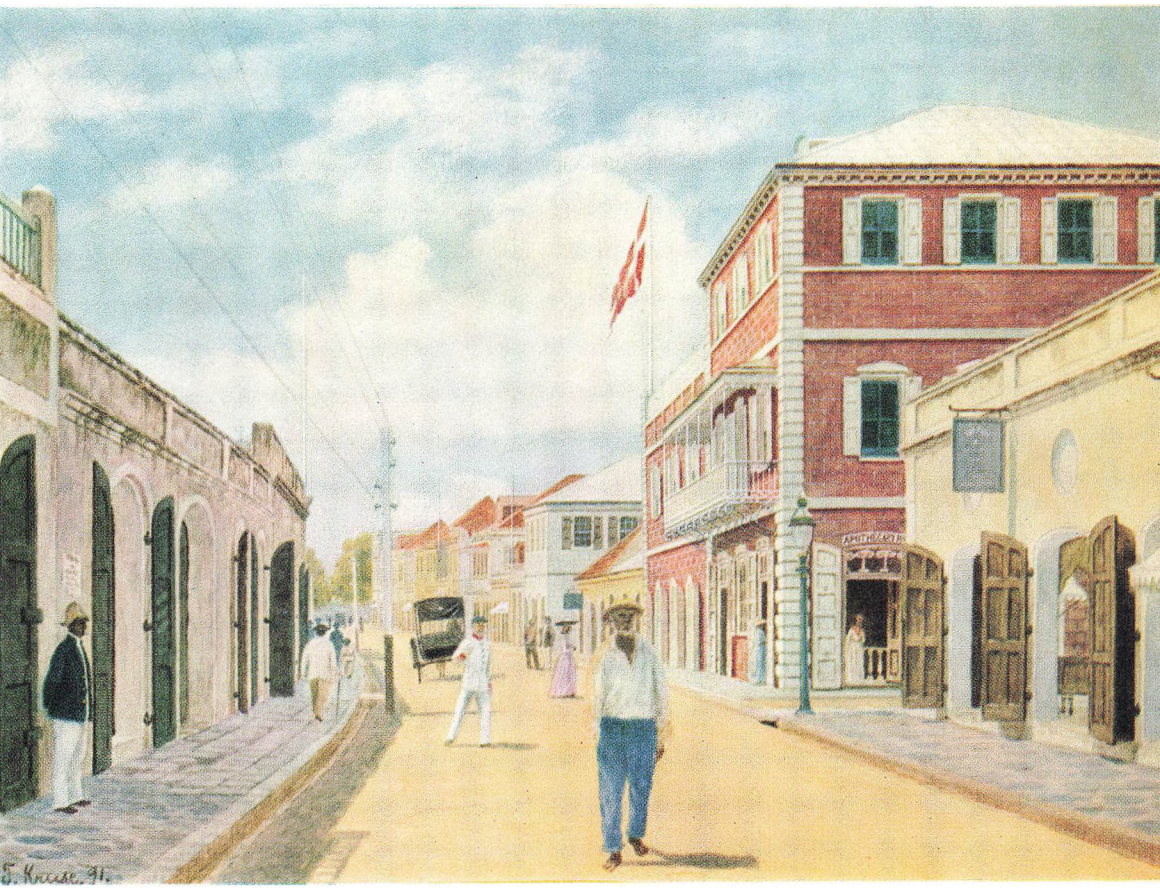

i museernes verden og i enkelte gamle dansk-vestindiske hjem, eksempelvis i et gråt hus i Krystalgade få ejendomme fra guvernementshuset. Her boede nu afdøde hospitalslæge Knud Hansen, de syges og de indfødtes velgører, sådan nævner man endnu et halvt århundrede efter øernes salg denne danske læge. Og efter ham er Charlotte Amalias ny hospital opkaldt. Nu sidder tilbage fru Knud Hansen sammen med en søn. – Engang var hun de store festers feterede værtinde, og det grå hus var et gæstfrit og kærkomment samlingssted for en stor vennekreds. – Men endnu lever fortiden i de store kølige, tilskoddede stuer. Den lever i den lille frues fine personlighed, i den blå, røde eller gule blomsterbuket, der altid vipper over det grå hår, og i hendes rige fond af minder. Den huses i interiørerne, der står urørte gennem snart et halvt århundrede. Her er møbler, hvis historie fortaber sig i 1700-tallet, stole, senge og borde, som engang bør stå på Nationalmuseet i København.

Hvis man som fremmed besøger det grå hus, skænker fru Knud Hansen af sine berømte stærke romdrinks, og muligvis lyder tonerne af Haydns musik fra den store salon, som til ære for den fremmede er oplyst gennem hurricaneglas, et fint flakkende skær fra de mange vokslys spejler sig i blank mahogni. Endnu to kvindetyper mødte den fremmede i Charlotte Amalia, to kvinder, som hver på sin vis karakteriserer byen i vor tid.

Det var en lun tropeaften på "Hotel 1829"s terrasse, hvorfra man har udsigt ned over en del af byen, over det lyserøde posthus og mod havnepladsen, hvor fortet ligger mod øst. Det er øernes ældste bygning fra 1672, nu anvendt til politistation.

For den fremmede var det den første aften på det hyggelige gamle, halvt spanske hotel. Middagen var afsluttet, og nu satte husets værtinde, Mrs. Maquire, sig ved bordet for at byde velkommen ved et glas rom.

Mrs. Maquire var en ikke helt ung dame af engelsk-irsk afstamning, men hvis udseende uden tvivl var identisk med den sidste sørøvers i Det caraibiske Hav. Hun havde det hele, ørnenæsen og den sorte klap for det venstre øje. Af væsen en dronning, der manifesterede sin fornemhed ved at tale engelsk, oxford-engelsk. Iøvrigt erfarede den fremmede ved samme lejlighed, at der rådede faste vedtagne regler, hvis man ønskede at bo på "1829".

Mrs. Maquire udtrykte det klart: "Her må gentlemen møde i jakke til middag. Det er kun "pøbelen" på "Hilton" og "Bluebeard's Castle" (St.

Thomas' to største luksushoteller), der sætter sig til bords i "løst tøj"." – Den fremmede fattede senere den præcise afstand i sind og væremåde mellem den kvindelige sørøver og den larmende amerikanske turisthob. – Så var der Miss Nancy, hun kom vel ude fra negerbyen Cha-cha-cha med de elendige træbarakker og blev set i lysstofrørenes grønne skær. Hun var helt uvirkelig, og dog var dette lange, velskabte sorte pigebarn af kød og blod iført korte hvide jeans og et mærkeligt slag, der faldt løst fra skuldrene over ryggen og det højre bryst. Hovedet var klassisk smukt, som skåret i træ af en stor kunstner. Aldrig har et vildt dyrs spændstighed tegnet sig stærkere end i denne piges elegante lemmer. – Og så stod der trykt med flammerød skrift over brystets snehvide dække: Jeg er alles engel.

Herefter har den fremmede troet på sorte engle.

Det er tidligere oplyst, at Charlotte Amalia delvis var bygget op over tre bjergkuller, hvilket har været med til at give byplanen en særlig karakter. Man sorterede helt enkelt byens indbyggere, som det klart fremgår af ældre kort. Den velhavende, ikke-akklimatiserede befolkning fik boliger i luftige store villaer, som blev opført på bjergsiderne, de *aller*fornemste *aller*øverst med trappegader ned mod syd, øst og vest og med den egentlige tilkørsel ad serpentinevejen mod nord. Her, øverst oppe, ligger endnu i dag den store ejendom Denmark-Hill, hvor Jomfruøernes danske konsul, Arne Aabye, residerer, privat. Om dagen er han at træffe i Dansk Westindisk Company's chefskontor ved havnen.

I modsætning til de her nævnte boliger var jævne folks huse beliggende i lavlandet ud mod havet, hvor luften ofte næsten stod stille. I sandhed et fantastisk by-landskab, hvor man stillede kostbarhederne til skue og gemte det sure dagligliv i Toldbodgade, Dronningens Tværgade og Strandgade, navne som er bevaret gennem skiftende tider, men som det efterhånden falder lidt vanskeligt at stave. Her i lavlandet finder man også navneskiltet Nørregade, og i Nørregade ligger Nørregades apotek, for at notere det hele lidt omstændeligt. Endelig hedder apotekeren Oswald Heath, en sort herre på godt de tres, der taler glimrende dansk, "elsker sit fødeland Danmark og sine danske brødre."

Fra 1922 var Heath ansat på A. H. Riises apotek i Charlotte Amalia, hvor hans fornemste opgave var at feje gulv. Apoteket skiftede ejer, og i 1929

fulgte unge Heath med daværende apoteker Poulsen til Danmark, hvor han fik sin uddannelse på St. Thomas apotek i Vejle. Han blev i Danmark i tre år, hvorefter han rejste hjem for atter at blive ansat på Riises apotek, hvis indehaver nu var Isac Paiewonsky (som nævnt: guvernørens fader). Her var Heath til 1954, da han grundlagde Nørregades apotek. – Disse data fik den fremmede første gang han mødte Heath. Senere var de meget sammen, og en dag var apotekeren i telefonen med indbydelse til middag.

"En mand kom i går med en stor havskildpadde, en af de grønne, taget ude på den åbne strand under æglægning. Netop i disse uger går denne art af skildpadder parvis i land –. Kommer du og spiser hos os i aften – skildpaddesuppe, den ægte, forstår du."

Det var allerede mørkt, da apotekerens gæst famlede sig opad gennem den dårligt oplyste Kommandantgade til endelig lyset blev tændt på et galleri foran en villa kun få meter oppe ad bjergsiden. Der stod Oswald Heath med en champagneflaske mellem hænderne, og med sin basstemme råbte han: "Så skyder jeg for Danmark og for dig" – og proppen røg ud i mørket, hvor lyden skræmte en flok høns, og nogle unge mennesker lo.

Der blev spist og drukket godt den aften til bords med familien Heath, foruden vennen Oswald den kakkelovnssorte Mrs. Heath og datteren Alma, der tidligere i fire år havde studeret sang i Philadelphia.

Ingen i verden forstår som de indfødte på Virgin Islands at tilberede en skildpaddesuppe, anrette dyrets kød og give præcis den frugt-is, der hører til som dessert.

Kaffen blev serveret i den store opholdsstue, smykket med et utal af broderede katte, og hvor hjemmets klenodie, Hornung & Møller-pianoet, havde sin plads. Her forvandledes en lidt tung negerpige. Den dybe følsomme stemme gav hende liv og gjorde hende smuk. Den sidste hun sang var Schuberts Ave Maria. Tonerne hang endnu i luften, da den fremmede gik ned gennem den stille gade efter sin første middag i et gæstfrit sort hjem. – En gammel indfødt lå og sov op mod en husmur.

En særlig interesse, ikke blot for genealoger, knytter sig til kirkegårdene på øerne. I Charlotte Amalia er der såvel en østlig som en vestlig kirkegård, men for dem begge gælder, at de henligger i en utiltalende og makaber tilstand. Denne dom fremføres selvfølgelig uden at der drages nogen pa-

rallel til hjemlige kirkegårde, idet de levende under tropisk-amerikanske forhold ikke nærer de samme følelser, som vi i Norden er opvokset med.

I Charlotte Amalia skygger store mahogni-, papay-, pokkenholt- og blomstrende flamboyanttræer over grave, der kun vanskeligt lader sig identificere på disse ildelugtende "lossepladser", som bærer navn af de dødes have. Overalt ligger tomme dåser og flasker i bunker, i tusindvis. Uhumskheder udkastet fra de omliggende negerkvarterer flyder over de lave stenmure. Et sted er et knaldgult bilvrag kørt ind, standset af et marmorkors, og ikke langt herfra ligger en dansk, opbrudt grav, fyldt med coca-cola-flasker og øldåser. Øverst er slængt en gammel kasket. I et træ hænger en død leguan, stinkende langt bort. Et par sorte gravere er ved at samle de jordiske rester – –. Mellem vredne og rustne jerngitre og over sammensunkne forvitrede grave blomstrer luerøde hibiscus. Hektisk, tropisk liv, født af destruktionen. Grønne firben piler over frønnede trækors og sten. Et par geder med deres kid leger og springer mellem fladtliggende marmorplader, hvis navne forlængst er ulæselige. Den fugtige varme og den forgiftede luft er her næsten uudholdelig.

På den østre kirkegård hæfter opmærksomheden sig ved monumentet over søhelten Carl Vilhelm Jessen, engang guvernør på St. Thomas, født 1764, død 1823. "Hans handlinger vidnede stedse om hans høje værd", står der på gravmælet, som blev afsløret under det danske regimes sidste guvernør, L. C. Helweg-Larsen, men i dag er stærkt beskadiget, idet den øverste del er fjernet, brækket af.

Andre navne skal ikke nævnes, men på kirkegårdens sten såvel som i listerne over hvide embedsmænd i dansk-vestindisk tjeneste læser man om den diskrimination, der engang har været at finde på øerne. Giftede en hvid mand sig med en farvet kvinde, om end nok så lyskulørt, var han øjeblikkelig udstødt af det gode selskab. Man hilste ikke på ham på gaden, og efter døden var han henvist til de indfødtes del af kirkegården. – Et navn på et kors gav den fremmede anledning til spørgsmål, rettet til en af afdødes venner, der udtalte: "– Hun var jo sort, og gennem sit ægteskab stillede han sig uden for vor kreds og hørte heller ikke til blandt konens slægt. – Det var en af mine ungdomsvenner. Han boede her i byen, men jeg så ham ikke i tyve år, måske tredive –." Fra en køretur over St. Thomas ad et glimrende, fint holdt vejnet må endelig noteres 3–4 luksusbadestrande,

og det mere folkelige Magens Bay, hvis herlige hvide strand de badende dog må dele med store flokke af pelikaner.

Desværre skæmmes det åbne landskab såvel som skovene på øens bjergsider af de mange stærktfarvede bilvrag. Når en vogn er udtjent, og det er sket efter højst to års kørsel, efterlades den et tilfældigt sted, nær ved eller fjernt fra vejen. Iøvrigt skal tilføjes, at adskillige tidligere danske estates rundt om på øen i dag er søgte internationale natklubber.

Atter på vingerne. Aldrig har en kortere afstand, 25 minutters flyvning over havet, skilt to verdener mere forskellige end øerne St. Thomas og St. Croix. St. Thomas og Charlotte Amalia er allerede karakteriseret, og her er modsætningen, øen, hvor man arbejder med jorden, og hvor en sundere og roligere livs- og arbejdsrytme er gældende såvel på landet som i øens to dansk grundlagte bysamfund, Christiansted og Frederiksted. Og danskheden, der frister trange kår på St. Thomas, lever på St. Croix sit helt naturlige liv i byernes forretningsmilieu, på landet og i mange hjem.

Lufthavnen på St. Croix ligger midt på øen, og her kan den vogn lejes, man har brug for, stor eller lille. Den fremmede valgte en jeep med et rødstribet solsejl. Den skabte idéassociationer til to børns hjemlige sandkasse – langt fra St. Croix.

Vejen mod Christiansted førte forbi nyhøstede sukkermarker, og under Centerline's raslende palmer. Kort efter gik man inde i byens rolige gader med følelsen af at være kommet "hjem". Man var fra havnepladsen med de gamle danske bygninger, toldboden, posthuset og Vestindisk Kompagni's varehuse på vej op gennem Kongensgade under Hamilton House's kølige arkader og forbi den lutherske kirke og længere fremme Penthemey-hotellet, en af Christiansteds fineste bygninger, opført 1813 under den engelske besættelse – al hotelvirksomhed er dog her forlængst ophørt.

Facadernes farver er alle rosa, blå, røde eller gule kalkfarver, og under fødderne har man mange steder gode, slidte Flensborg-sten.

På gadens modsatte side ligger det statelige guvernementshus med sine talrige kontorer og retslokaler. Her er efter statistikken syv procent af øens tolv tusinde mørke og hvide sjæle ansat. I forbindelse med denne oplysning kan tilføjes, at man ved at rundspørge blandt de indfødte i skolerne med henblik på valg af livsstilling opnåede det resultat, at 35 procent ønskede

at blive chauffører (helst taxi) og 40 procent "ville have hvide flipper og sidde på guvernementets kontor".

De nævnte bygninger er ligesom langt den overvejende del af andre ejendomme i Christiansted opført i 1800-tallet. Dog kendes fra de sidste år af 1700-tallet enkelte endnu bevarede karakteristiske town houses for de store plantere. Her mener man at kende en enkelt bygmester (arkitekt), en dansk murermester, Carl Frederik Brat, der kom ud til øerne i 1772. Af disse town houses ejes i dag et enkelt "Bjerget" af Victor Borge, medens et andet rummer "Mahogany Inn", hvor den fremmede ofte søgte hen for en "øjenåbner", en daiguiri – lys rom, lime, sukker og is, der blev serveret i gården under et blomstrende Frangi-Panki-træ og gule hibiscus, om hvilke grønne metalskinnende kolibrier flaksede søgende efter honning. Stedet var som nævnt en rig planterfamilies bybolig. I de dybe vognporte kørte de lette vogne ind. Der var stalde, og oppe i de store luftige, velmøblerede rum samledes man til drøftelse af alvorlige familieanliggender eller til fester. Ofte lød musikken ud fra de brede netdøre mod galleriet, og tonerne fyldte det mørke gaderum, hvor de sorte indfødte havde samlet sig. – I skæret fra mange lys blev der danset, og op over murene foldede "Nattens Dronning" sine blomster ud for en time eller to. Slangekaktussen krøb frem overalt og fyldte luften med sin tunge, aromatiske duft. Mennesker og blomster levede i nuet.

Endelig er der de få endnu eksisterende bygninger på St. Croix fra årene umiddelbart efter øens overtagelse i 1733. De er stærkt præget af smags- og stilretninger fra de omliggende franske og engelske øer, fra herrnhuterne og ikke mindst fra en jødisk indvandring, hovedsageligt tilflyttere fra Brasilien. Den danske del af øens beboere udgjorde i disse fjerne år og langt frem i tiden aldrig mere end ti procent af den samlede befolkning.

På St. Croix er man dejligt fri for turiststrømmen. Øen er delvist omgivet af et bredt koralrev, der forhindrer større skibe i at anløbe havnene i Christiansted og Frederiksted, hvorfor den overvejende del af kommunikationen med St. Croix sker pr. fly.

Den fremmede havde efter en svømmetur spist et let morgenmåltid i den amerikanske klub, french toast, eggs, bacon, coffee, og havde derefter irriteret læst efterskriften på spisekortet: "Please, don't feed Philip, the dog,

his wife, Wictoria, or their son, Albert." – Dette gjaldt de tre fede ruhårede gravhunde, der lå nede på gaden og sov dage og nætter bort. Ikke engang en "vrinskende" jeep kunne vække dem.

Nu stod den fremmede på havnepladsen foran "Kong Christians Bar". Ude ved kajen lå et par tykmavede skonnertriggede både fra Haiti, og højt i det klare himmelrum "sejlede" et par fregatfugle. – Tværs over den lyserøde ejendom, som engang havde tilhørt Vestindisk Kompagni, stod navnet i meterhøje bogstaver: RASMUSSEN. – Han var en ærkedansk, rødhåret forretningsmand, ejer af Christiansteds største virksomhed, omfattende en selvbetjeningsbutik, en restaurant med bar og et møbelhus. Hver aften var der trængsel hos Rasmussen. Sorte, svedende koner søgte at presse deres små indkøbsvogne frem, fyldt med dåser – tins. Dåser, dåser, alt her fås i emballage, blik, glas eller plastic. Hele øen flyder med tomme dåser og plastic, på gader, marker og kirkegårde. At gå i denne butik er som at vandre gennem et sælsomt materialistisk kosmos, hvor man møder rækker af dåser med dansk rugbrød ved siden af jordbær fra Odense. Dansk smør ligger nedfrosset under hylder, med farverigt emballerede supper og lækkerier, som mintsauce, juice, pickles, olier, peber, meloner, figen, blåbær, mango, ananas og bananer. Man passerer dybfrosne kyllinger fra Ringsted, skinker, tobak og spiritus – flasker, flasker. Man bliver både mæt og tørstig af at færdes her. Alle skælder ud. Du går i vejen.

Men uden for butikken, i arkaderne og i baren, mødes hele byen mellem 18 og 19, netop på den tid, Virgin Islands' radio udsender sit daglige, specielle Rasmussen-program, hvilket vil sige, at man efter radioavisen spiller "Jens Vejmand", for derefter at opfordre alle lytterne til at købe Kjeldsens småkager fra Kolding – de fås kun hos Rasmussen.

Det forlød, at radioens ledelse engang havde besluttet at sætte en stopper for denne æter-annonce – og man strøg den – men kun for nogle dage. Oprørsånden fra 1848 og 1878 var der straks. Negrene ønskede at høre Carl Nielsens melodi til Jens Vejmand frem for calypso-rytmer.

DET VAR en dag for shopping og sightseeing i byen. I The Copenhagen Limited var der "sol- og månetøj" at købe. Iøvrigt kunne man samme sted erhverve såvel det danske musselmalede spisestel som Gerhard Hennings "Prinsessen på Ærten", den lille havfrue, underglasur, kukure, mexicanske

hatte samt mange andre "nationale" ting. – Videre gik turen til fiskehallen, hvor sorte koner forsynede sig for dagen. Hvilke fisk spiser man på St. Croix? Ingen, vi kender i Danmark. De er i alle spektrets farver og af fantastiske former. Døde og slatne lå de på det lange stenbord. Men den fremmede huskede dem alle, enkeltvis eller som de stod i stimer mellem koralrevet ved Tronk Bay på St. Jan.

Det var nogle uger tidligere. Det danske generalkonsulats gode båd "Thorvald" med sin sorte besætning stod ind mod den øde palmekyst og en lang, hvid sandstrand. Her gik det lille selskab på hovedet i vandet og begyndte at snorkle. I et par timer lå man i vandet og fulgte livet under havfladen i et tropisk farvand. – Lige under "spejlet" gik i tætte stimer karmoisinrøde småfisk, og længere nede stod større og helt store brødre og slægtninge i en hvidgrøn og mystisk lysende koralverden. Her var fisk, blå som sommerhimlen, og som den lyse nat i Danmark, sølvskinnende, sennepsgule eller lilla. De var stribede og prikkede, flade, sammentrykte og runde. Søanemonerne viftede i strømmen, og kæmpe-søpindsvin med 10–20 centimeter lange nåle sad som mørke faretruende pletter i koralvifternes filigran. Med mellemrum gik en stor prustende fisk forbi glasset. Et eventyr oplevet gennem en maske.

Ved samme lejlighed fik selskabet mulighed for at gøre turen i terrængående jeeps op gennem urskoven på St. Jan. Her passerede man den berømte atomfysiker Robert Oppenheimer's dejlige hus, og man fortsatte ned til Caneel Bay, hvor en Rockefeller's millioner har skabt et super-luksus badested med feriehytter, forsynet med fjernsyn, air-condition, køleskab, radio, badeværelse med koldt og varmt vand, samt skumgummi både her og der. Priserne er høje, 1.900 danske kroner om ugen i sæsonen for en cottage med to soverum – uden pension. Og så er der en restaurant med et virkelig køligt og velassorteret bord, 15 meter langt.

En jeep, selv en stribet lyserød luksusjeep, er ikke støjfri. Den larmede ud ad vejen fra Christiansted mod øst, hvor landskabet er øde og vildt. Her passerer man først "Green Cay", engang en stor dansk plantage. Hovedbygningen ligger i ruiner, men som en forholdsvis "velbevaret" ruin. Man ser endnu, hvorledes rumopdelingen har været, og fornemmer proportionerne. Uden for den tidligere hovedbygning rejser sig som et monument over en

PLANCHE XIV. *Plantagen "Slob" på St. Croix engang i begyndelsen af 1800-tallet. Man ser hovedbygningen og længst til højre en mængde slavehuse. Samtidig får man et indtryk af, hvorledes St. Croix har ændret karakter gennem de godt hundrede år, der er gået, siden guvernør Moth første gang kom til øen og fandt "landet tilgroet af armerede buske, tjørne og andet, således at en hund besværligt kunne passere –".*

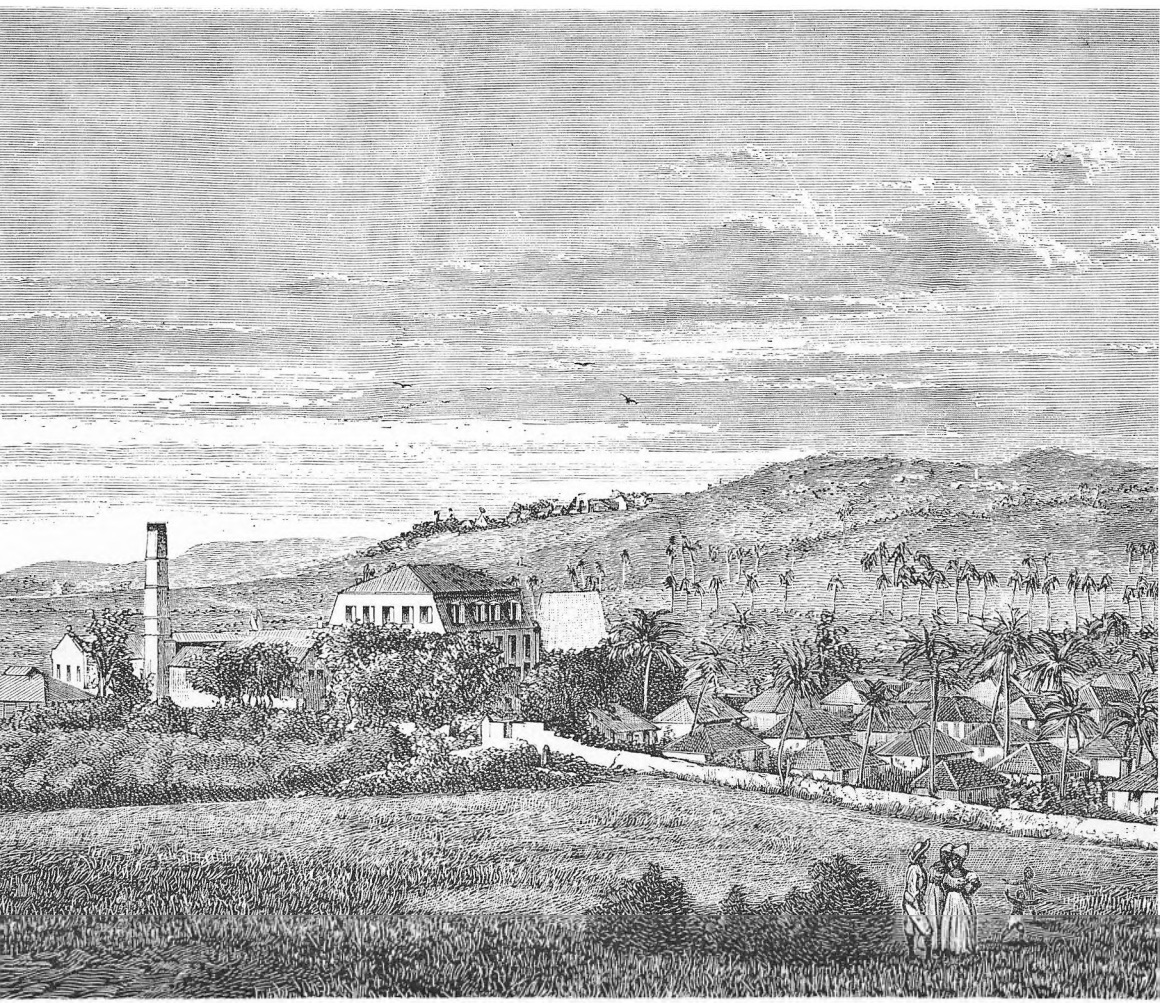

mørk tid slaveklokkens murstensgalge. En dyb brønd har også sin dystre historie. Her endte en ung smuk pige sit liv. Efterstræbt og endelig forfulgt af en rig planter valgte hun springet.

Saltsøen Great Pond og plantagen af samme navn ligger ude mod syd. På de lave kystenge græsser kreaturer, fulgt af små tick-hejrer, der sætter sig på ryggen af dyrene eller står under bugen for at søge insekter.

En flok påfugle med opslåede vifteformede haler hilste den fremmede på en gårdsplads hos den ældre danske planter Hans Kiær, en fynbo, gift med en pige fra Silkeborg. De kom til St. Croix i 1908. Han var underforvalter i det danske plantageselskab, og først i 1918 fik familien sit eget. Hans Kiærs ord lyder: "Vi har aldrig rendt efter dollar'en, af den grund at dollar'en altid render hurtigere – det ved vi."

Nogen rig mand blev Hans Kiær aldrig, da han dyrkede sin bomuld. Det skete først, da jorden, de tre-fire hundrede acres, blev noget værd som byggegrunde for ferierende amerikanere. Nu er der penge i banken, og ved siden heraf driver det ældre danske ægtepar en påfuglefarm. Tredive dollars betales for parret af de smukke farveprægtige fugle.

PÅ TUREN mod vest gøres et første ophold på "Bülowsminde", engang generalguvernør Peter von Scholtens foretrukne bolig, der for nogle år tilbage blev erhvervet af en amerikansk familie Armstrong, som driver det store Buccaneer-hotel uden for Christiansted.

Tiden og befolkningen har handlet ilde med von Scholtens skønne ejendom, der nu gennem godt hundrede år er omdannet til en ruin, ud af hvilken den amerikanske familie ganske uden forståelse søger at rejse et USA-Country house. Men trods denne vandalisme lever på sær vis stemningen fra dengang. Ils sont passés ces jours – det er rigtigt, men hvis man vil, høres dog musikken fra balsalen ud gennem de tomme vinduesåbninger, og man aner skygger – elegante unge damer og officerer i strålende uniformer danser og kurtiserer i de smukke rum.

Helt meningsløst, frit og uden forbindelse med bygningen af i dag, står trappen fra gården mod den oprindelige hovedbygning. – Det var på denne trappesten, generalguvernøren en stjerneklar sommernat 1848 modtog ordonnansen, der fra fortchefen i Frederiksted, Castonier, bragte bud om negrenes oprør.

Og fra samme sted så Anna Heegaard kort efter, 14. juli, Peter von Scholten for sidste gang.

Videre fortsatte den fremmede ad Centerline, men standsede først ved Kings Hill, hvor bygningen engang var den danske rytterikaserne. Lige overfor arbejder St. Croix' sidste og eneste sukker-factory "Bethlehem". – Endelig gik turen forbi flere af de gamle sukkermøller, af hvilke der stadig på øen er bevaret ca. tre hundrede, og til de tidligere danske plantager, der selvsagt i dag er i amerikansk eller puertoricansk eje. Det er "Plessen", "Høgensborg", "Two Williams", "Fredensborg", "Good Hope" og "St. Johns Rest" eller "Whim", som denne sidste ejendom er blevet kaldt i nyere tid. Navnet kan vel bedst oversættes ved "et indfald" eller "et lune", og som et sådant må plantagens hovedbygning også ses. Den er antagelig opført omkring 1740, altså umiddelbart efter, at St. Croix blev købt fra Frankrig. Bygningens arkitektur bærer også klare spor efter fransk påvirkning. Ingen andre steder på øen har man fundet en tilsvarende arkitektonisk udformning, der karakteriseres ved de runde gavlpartier og den ejendommelige "voldgrav", tæt ind under bygningen, som dog kun tjener til at skaffe frisk luft og lys til underetagen.

"Whim" er i de seneste år blevet omdannet til et dansk-vestindisk plantagemuseum. Desværre har man ved en såre hårdhændet og ufølsom opbygning forfladiget arkitekturens egenart, særlig i interiørerne. Det ses her klart, hvorledes dollars alene ikke gør det, og at der forud burde være foretaget en videnskabelig-teknisk analyse, og endelig at en fin indleven er nødvendig for at et sådant arbejde helt skal lykkes.

Man er også begyndt at møblere "Whim", og her har man været heldigere, idet den foreløbige museumskomité har erhvervet en del vestindiske møbler af høj kvalitet fra "Bjerget", det før omtalte town house, som er ombygget af den danske arkitekt Fred. Gjessing, der også har forestået restaureringen af Steeple Building i Christiansted. Videre har man erhvervet flere møbler fra Penthemey-hotellet.

Hvem der har tegnet hovedbygningen på "Whim", og hvem bygherren var, kan i dag ikke siges med sikkerhed. Det eneste, vi ved, er, at plantagen, til hvilken hørte meget betydelige jordtilliggender, talrige slaver, heste og muler, fra slutningen af 1700-tallet til de første år af det følgende århundrede ejedes af storplanteren MacEvoy, som arvede ejendommen fra sin

PLANCHE XV. *Gadebillede fra Charlotte Amalia først i 1890. I baggrunden skimtes bag træerne Grand Hotel og i højden det gamle spanskprægede "Hotel 1829", der nu er i familien Maquire's eje. Efter akvarel af Th. Kruse.*

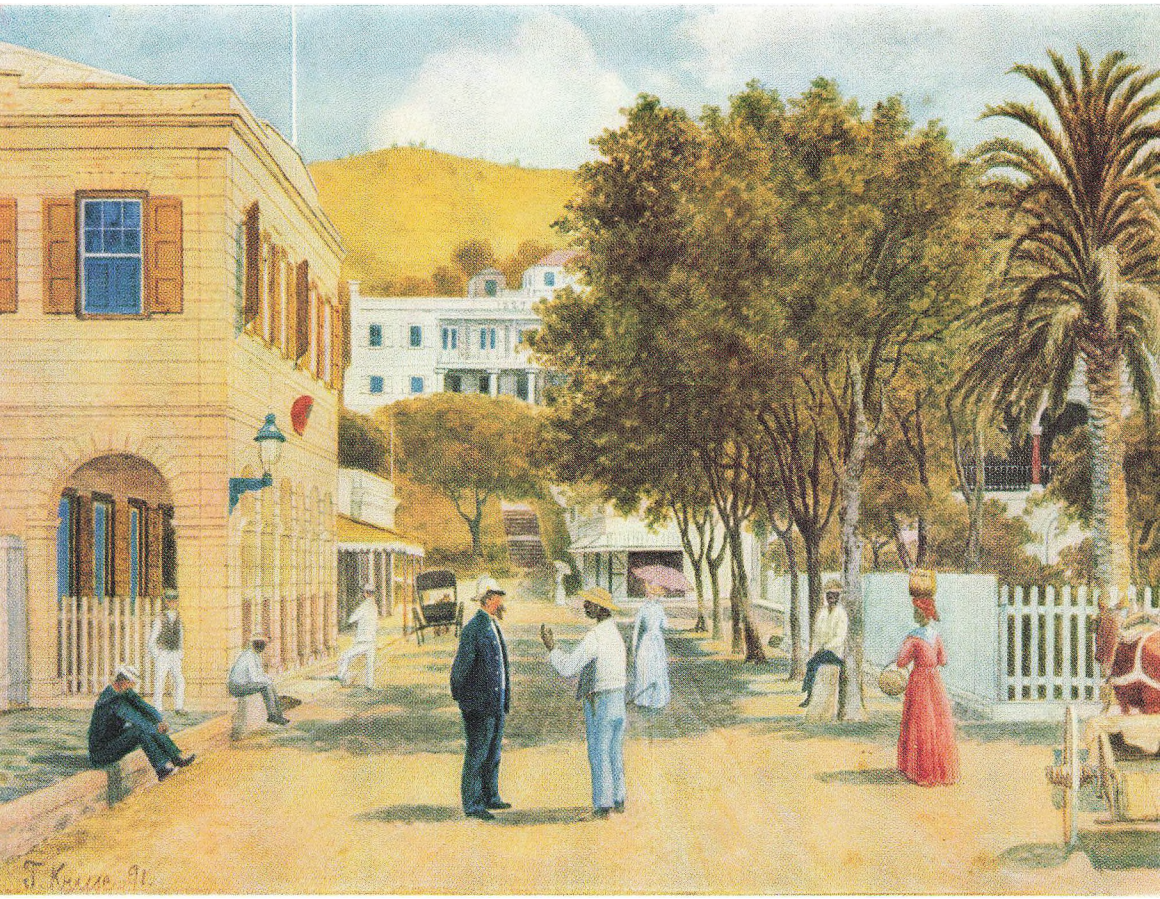

tante, og at han igen afhændede til familien Tutein. Endelig kendes også James Smith, den sidste ejer fra årene forud for oprøret i 1848, ved hvilken lejlighed plantagens bygninger blev sat i brand. – Endnu ses resterne efter ildens hærgen i enkelte halvt udbrændte slavehuse. Lytter man til de mange beretninger, der er gået fra mund til mund og fra generation til generation på St. Croix, møder man stadig navnet MacEvoy. Alle disse ord tåler vel ikke historiens søgelys, men denne beretning skal alligevel med.

MacEvoy var i kong Frederik VIs dage en meget anset mand på St. Croix. Så fremtrædende var han i det lille tropiske samfund, at Danmark og Norges konge ønskede at hædre ham med en kammerherretitel. Og det skete, hvorefter den ny kammerherre ifølge den gamle overlevering i sin efter tidens smag luksuriøst udstyrede yacht sejlede fra Frederiksted til København for personligt at takke majestæten.

I hovedstadens selskabsliv blev MacEvoy i sin smukke røde kammerherreuniform, der forøvrigt ikke er ændret siden, højligen feteret. Storplanteren kunne lide København, han blev kongens ven og besluttede derfor at sikre sig en residens i hovedstaden. Først erhvervede MacEvoy bygningen på hjørnet af Bredgade og St. Annæ Plads, hvor nu den britiske ambassade har sine kontorer, og hvor der samtidig er bolig for ambassadøren. Senere købte den rige planter Bernstorff Slot, som country house. Den første køretur hertil foregik absolut standsmæssigt med firspand af ædle heste, pragtfuldt opselede, og alle forsynet med "blinkere" i hovedtøjets top. Københavnerne var på benene for at beundre pragtudfoldelsen. Men dertil kom et efterspil for den gode MacEvoy. Han havde ganske overset, at dette at køre med fire heste, tilmed forsynet med "blinkere", var en forret, den danske højadel sad inde med, og selv om den ny kammerherre *måske* var af skotsk adel, blev der nedlagt forbud mod gentagelse af en sådan køretur.

Kammerherren og storplanteren fra St. Croix tog det roligt. Han sagde ingenting, men havde nok allerede dengang sin plan udtænkt i detaljer. MacEvoy ville vise højadelen, at han trods alt var bedre kørende end den. – Kammerherren rejste, men forud tog han afsked med sin kongelige ven, hvem han lovede at komme igen.

Der gik herefter seks-syv måneder, før MacEvoy atter flyttede ind i Bredgade. Og dagen efter sin ankomst kørte han til sit sommerslot i parade-

vogn, forspændt ikke med heste, men med otte kridhvide muldyr, alle forsynet, ikke med "blinkere", men med kostbare belgiske og sønderjyske kniplinger, som top- og øre-dekorationer. På vognen sad negerkuske og -tjenere i guldbroderet liberi, og forløberdyrene førtes af hejdukker, overdådigt klædte i skotske dragter, som aldrig tidligere var set i København.

Hertil kan iøvrigt oplyses, at hvide muldyr var og stadig er noget enestående. Man har regnet ud, at der skal fødes 47.000 muler, inden man får en helt hvid. Kort og godt, dengang jublede københavnerne, og MacEvoy blev endnu mere populær, end han havde været. Endelig, som man udtrykker det på St. Croix, blev højadelen – "skidtmads".

Den fremmede fortsatte gennem Frederiksted til "La Grange" med fortsat fart ad Mahogany Road op gennem urskoven til "Little La Grange", Kaj Lawaetz' ejendom, på hvilken slægtens ældste, Marie Lawaetz, endnu levede, af alder et par år op i halvfemserne. – Målet var "Orangegrove", der ligger dybt i skoven inde mellem bjergene og ejedes af Christian Møller Jørgensen, født i landsbyen Jerslev ved Brønderslev. Engang var denne stoute vendelbo øens største kreaturhandler og -opdrætter, medens han samtidig drev plantagen "Richmond", der senere blev solgt til familien Flemming.

Det blev en lang samtale med den danske planterfamilie, først på den brede terrasse, hvorfra der er udsigt mod de gamle slavehuse og over nogle store rydninger, tilplantet med bananer, grape og appelsiner –. Senere sad vi i den store typiske vestindiske opholdsstue, hvor væggene ikke desto mindre smykkedes af malerier med motiver fra den jyske hede, af brogede navneklude og mange andre snurrepiberier – fra dengang. Det er nu 39 år siden, familien rejste ud i tillid til det vestindiske eventyr.

Det var nat, sort nat, da den fremmede kørte gennem urskoven mod Christiansted. Lianerne hang ned over vejen som et tæt tæppe, der fangede lyset fra vognens lygter.

Det var som at køre over et snoreloft på et stort teater. Små desmerdyr pilede over vejen. Inde fra mørket kom naturens lyde, det raslede, et par fugle skreg, ellers var alt stilhed.

Den ibenholtsorte og elegante senator, dr. Alonzo Moron, hvis navn indebærer forfædres nære tilhørsforhold til den gamle vestindisk-jødiske

slægt på "Bluebeard's Castle", overbragte indbydelsen. – Det gjaldt en afskeds-picnic med guvernøren Ralf Paiewonsky og frue til Buck Island, ude øst for St. Croix. Sejlturen blev foretaget i en catamaran, et af disse store, tunge todelte fartøjer. – Flyvefisk og pelikaner strøg over havfladen.

Der blev snorklet langs koralrevet. – Det var en dag fyldt med sol.

OG SÅ VAR DET AFSKED med øerne St. Thomas, St. Croix og St. Jan, Danmarks sidste tropeland, der for mange af vore søfolk engang havde været forbundet med eventyrets glans. – I vor tid har kolonitrafikken udspillet sin rolle, og den nordiske udlængsel har fundet en erstatning i de store rederier, hvis flåde af moderne handelsskibe besejler de syv have og bringer os varer fra selv de fjerneste tropeegne.

Det var en tidlig morgen på St. Thomas' flyveplads. "Welkommen back" hilste den blæksorte, og få minutter senere lå den lille hvide maskine i luften med destination Puerto Rico.

Nidkære toldere i St. Juan's lufthavn fandt kun én flaske rom.

PLANCHE XVI. *Huse i Frederiksted på St. Croix tegnet af arkitekt Kjeld Maltha under ophold på øen i sommeren 1961. Arkitekt Maltha var deltager i den fra Det kgl. Akademi i København udsendte gruppe af unge arkitekter (lærere og elever), hvis opgave var at opmåle de gamle danske bygninger og foretage byplansrekognosceringer med henblik på eventuelle udviklingsplaner for de tre byer Charlotte Amalia, Christiansted og Frederiksted.*

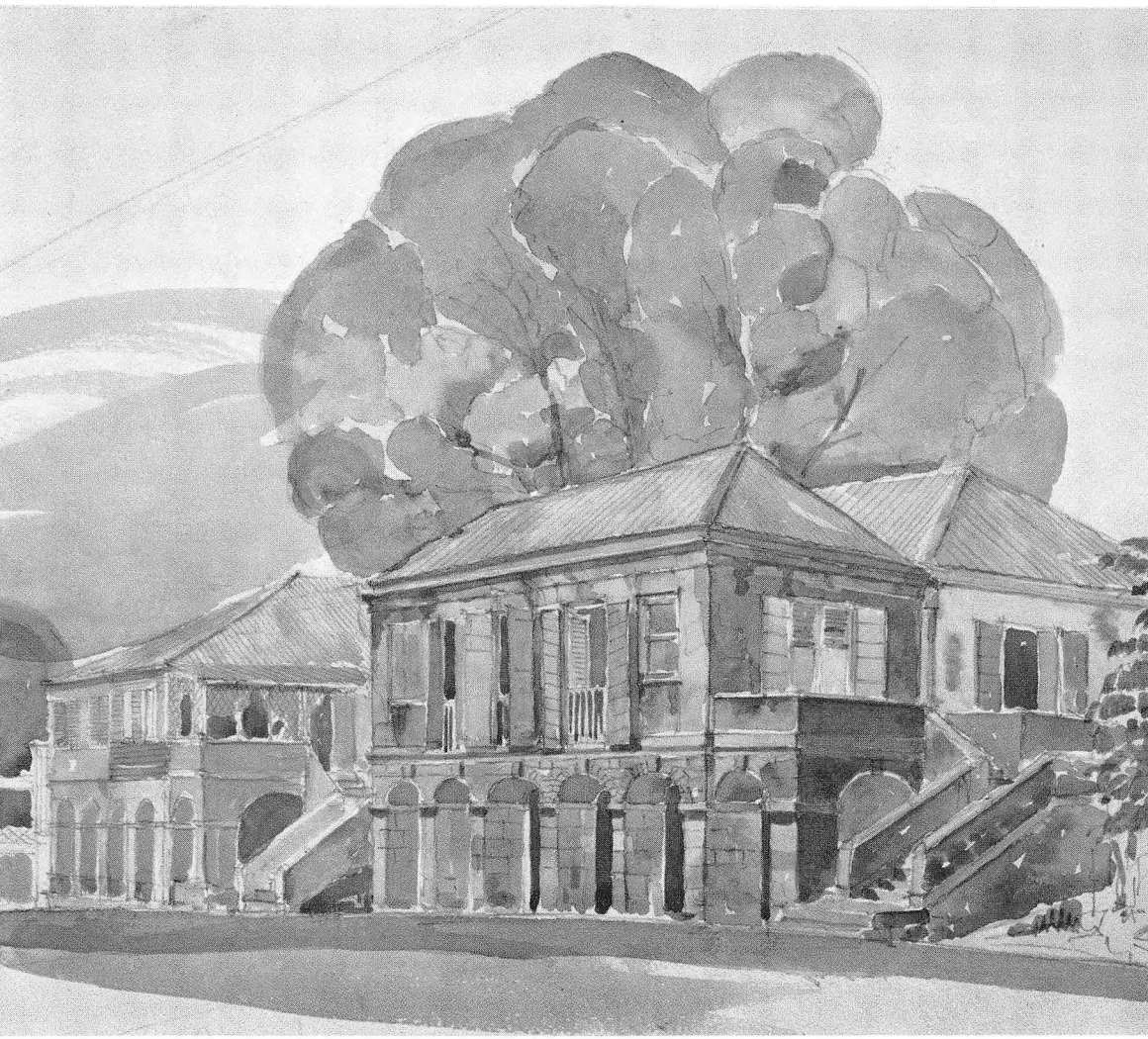

English Summary

It happened fifty years ago, on 15th December 1916. On that day the entire population of Denmark sanctioned by a plebiscite the sale of Denmark's last overseas colonies, St. Thomas, St. Croix, and St. Jan, lying in the Caribbean Sea. The votes were divided as follows: 286,694 in favour of selling and 157,596 against. A sales convention had, however, already been signed in Washington on 4th August of that year, and it was ratified on 22nd December, one week after the plebiscite.

The idea of Denmark ceding these far-off tropical islands was not a new one. It had already prior to 1916 lain like a nightmare over the islands, over their life and trade, for more than half a century, and had of course paralyzed all initiative.

The first time the question of sale was discussed was after the Danish-German War of 1864, when the U.S. feared that Denmark might be compelled to cede the islands as spoils of war to Austria or Germany. The negotiations concerning the possible sale of these three small islands evoked great opposition in the Danish population, to which must be added the fact that upon purchasing St. Croix in 1733 Denmark had undertaken not to cede the island without the consent of France. And in this instance Napoleon III was opposed to the sale, which was therefore abandoned.

Two or three years later Denmark offered to cede St. Thomas and St. Jan to the U.S., but on that occasion the latter appeared to be somewhat uninterested, not least because the islands were just then being ravaged by violent hurricanes and earthquakes.

The years passed by to the end of the nineteenth century. In the islands the thought of sale was still latent, and it divided the population into two groups, those in favour of sale and those who wished to maintain the ties with Denmark.

After two adventurers, the Danish-American journalist Niels Grön, and the former naval officer Walter Christmas-Dirckinck-Holmfeld, had each unsuccessfully attempted to act as go-between in a sale in the years 1898–1901, negotiations finally reached the diplomatic level. A sales agreement

TEGNING til Byen

FRIDERICHS-STÆD

Hams Bloss

Hams Bay

Wills Bay

Butlers Bay

Sprat Hool

Uoptagne Grunde

NORD SIDE QVARTEER

Litt A

NORD SIDE QVARTEER

Litt B

Augustines

Wast Ende Bay

Plantagie ja Grange

WEST ENDE

PRINTSENS QVARTEER

KONGENS QVARTEER

DRONNINGENS QVARTEER

Plantagien PRINSESSEN

Sand Pynt

Lang-Pynt Bay

Brevis Bay

Neger Bay

Kongens Bay

Cane Bay

Lille Cane Bay

Salt Rever Bay

Wachthuus Pynt

Manchenill Bay

Spring Bay

Hoopande Bay

Becken Eyland

Grön Kay

OOST ENDE QVARTEER

COMPAGNIETS QVARTEER

Litt A

Litt B

TEER

QVAR

Vine Heller

1. West Ende Quarteer	5
2. Printsens Quarteer	12
3. Kongens Quarteer	14
4. Dronningens Quarteer	19
5. Compagniets Quarteer	12
6. Nor ste Quarteer	1
Alt	63

Saaledes befunden d. 7 July maaned 1766

Tilegned
Deres Höy Grevelige Excellence
Her ADAM GOTLOB MOLTKE
Ridder af Elephanten
Greve til Grevskabet Bregentved.
Fri Herre til Fri Herskaberne Lindenborg og Högholm.
Herre til Trygevelde og Alslev etc.
Hans Kongelige Majestets
Geheime-Raad og Ober-Hof-Marechal,
af Deres Höy Grevelige Excellences

Underdanigste
tiener
I. M. Beck.

TEGNING over Byen CHRISTIANSTÆD paa Eylandet St CROIX, saavit den allerede er bebygt.

A Fortresset.
B Torvet.
C Ditto.
D Den Lutterske Kirke.
E Compagniets Pakhuus.
F Det Gamle Ditto.
G Weyerboen.
H Compag. Huus af Bindingsv.
I Ditto af Grundmuur.
K Compag. Smide Huus.
L Ridder Pladsen.
M Kirkegaarden.
N Broen.
O En Muret Brynd.
P Den Engelske Kirke.
Q Den Reformerte Kirke.
R Neger Quarteer.
S Ditto.

Wind Mölle.
Vaske Mölle.
Lande Veye.

Skala til begge Grundtegninger.

Tilforladelig
KORT
over
EYLANDET
St CROIX udi AMERICA
saaledes som det ved en accurat udmaaling
er befunden med Quarterernes Navne og enhver
Plantagies Nummer efter hvilke de udi Matriculen
findes Indförte og til enhver Kiöber Cederet
beliggende paa 17 Grader 44 Minuter Norder Brede.

Tegnet af
I. M. Beck

O. Hde. Lode Ch. R. S. D. Sculpsit Hafniæ 1754.

covering all three islands was signed in January 1902. This had then to be ratified by the legislative assemblies of the two countries. Everything appeared to be in order. President (Theodore) Roosevelt had already chosen a Governor for the new American possessions, when the Danish Landsting refused to approve the agreement, which had already been adopted by the Folketing. Thus foundered yet another sales plan. It was rumoured that Germany was somehow mixed up in the decision of the Landsting. This is nonsense; it was a wave of patriotism that was making itself felt.

Again a number of years passed. In 1914 the First World War broke out, and the distant Danish islands were for a brief period cut off from the mother country. England had broken off telegraphic communication with Continental Europe, and the mails arrived sporadically. Many circumstances were unclear to both the white and the coloured inhabitants of the islands, where sympathy was definitely on the side of the Allies. A remark made by a negro who was standing reading the latest official war bulletins in front of the post office in Charlotte Amalia, the large town on St. Thomas, was in all its simple-mindedness: "England declared war, France, Russia and Japan declared war—Denmark is a little slow!"

At the beginning of 1916 the question of sale arose again, and negotiations were started between Denmark and the U. S. The United States was at the time afraid that Germany would pick St. Thomas as a base for its U-boats, thus occupying the maritime approach to the interior waters of the U. S. and to the Panama Canal. In Denmark, Zahle's Radical Government was immediately prepared to negotiate with the American Secretary of State, Robert Lansing, who on behalf of his Government offered Denmark a compensation amounting to 25 million dollars.

In September 1916 the Danish Parliament resolved to set up a commission which was to look into the matter thoroughly, and also to put the matter to the vote by means of a plebiscite. The outcome of the activities of the commission was that the majority recommended the sale, and as the plebiscite shortly afterwards showed a clear majority in favour of Denmark ceding her last tropical colonies, the sales convention was ratified by Denmark as well as by the U. S.

The final transfer took place on 31st March 1917.

THE COLONIAL history of the Danish West Indies lasted for a period of 250 years and a day.

The islands of St. Thomas, St. Croix and St. Jan were discovered by the Italian Christopher Columbus, in Spanish service, in the year 1493, and were christened *Las Virgenes* (the Virgin Islands), but not until 1666 did Denmark really enter the picture. It was the King of Denmark, Frederik III, who took the initiative of establishing the Royal Chartered Danish West India Company, whose ships were ordered to occupy the ownerless island of St. Thomas in the Caribbean.

Conditions were primitive and difficult for the first Danish colonists in the West Indies. The few who returned home alive told tales of burning heat, sickness and death, of constant battles with Spanish pirates and English privateers. Labour was, however, the foremost problem on St. Thomas. The white man was unsuited for work in a tropical climate, for which reason the importation of black slaves from West Africa was started in 1673.

In 1718 the Danish Governor of St. Thomas occupied the small neighbouring island of St. Jan, which was followed by a protest from the British Governor of the Leeward Islands, William Hamilton. Some years later, in 1733, the negro slaves on St. Jan rebelled against the Danish military and the white planters. Many people were killed. In the same year the Danish West India Company acquired from France the large island of St. Croix, which had been colonized by Dutch and British settlers already in 1625. The price of the island was 164,000 rix-dollars.

In 1755 the Danish Government took over the three islands from the West India Company, and a number of prosperous years for the colony followed.

From now on the epoch-making years in the history of the Danish Virgin Islands (Danish West Indies) are first the Abolition of the Slave Trade in 1803, which should not, however, be confused with the Abolition of Slavery—not carried out until nearly fifty years later. After the resolution mentioned here concerning the abolition of the slave trade, a member of the English House of Commons, the indefatigable opponent of the slave trade, William Wilberforce, stated:

Denmark, which lagged so far behind Britain in the world of commerce, had, little as it could afford any decrease of its trade, not hesitated to

abolish the infamous traffic. Britons should blush to neglect such a splendid opportunity of becoming so glorious an example in this matter.

Also worthy of mention are the years of British Occupation, firstly from 1801 to 1802, a period that was ushered in by the battle between a Danish naval brig, the *Lougen,* and two British frigates in the waters separating St. Croix from St. Thomas; and secondly the Occupation from 1807 to 1814.

A name which is inseparably linked with the Danish West Indies from the beginning of the nineteenth century and up to 1848 is that of Peter von Scholten, who came to St. Thomas from Denmark as a young ensign in 1804, and landed on St. Croix as Governor-General in 1827. A fantastic promotion!

Peter von Scholten, who was the last Danish Governor-General, resided in Christiansted on St. Croix, where he had the magnificent property of *Bülowsminde* built a few miles out of town. From here the Governor-General ruled almost supreme, and here he lived his private life, in intimate association with the beautiful, light-coloured Miss Anna Elisabeth Heegaard. It was also at *Bülowsminde* that on the night between 2nd and 3rd July 1848 von Scholten was informed of the revolt of the slaves which had broken out in Frederiksted on the west side of the island. The negroes were demanding their freedom.

The King, Christian VIII, had decided that emancipation, which long before had been promised to the native population by the Danish Government, should come into effect on 28th July 1848, the Queen's birthday. Then the King died unexpectedly in January, and shortly afterwards the German Confederation declared war on Denmark. Finally, three weeks before the date set for emancipation, the revolt broke out on St. Croix. The negroes yelled: "We must be free this very moment; we have been waiting long enough!" And the Governor-General drove in amongst the assembled rebels, where he shouted: "Now you are free; you are hereby emancipated!" On his own initiative and without the sanction of his Government the Governor-General had given the negroes their liberty.

Immediately afterwards Peter von Scholten laid down his office and returned to Denmark, where proceedings were instituted against him in a court of special commission for not having resisted the negro revolt with

sufficient authority and firmness, and for having contributed to "the Home Government being deprived of the opportunity to put into effect the free resolution to grant emancipation".

The verdict was pronounced in 1851 and was briefly to the effect that "the defendant, Governor-General P. von Scholten, should lose his office". Shortly afterwards the case was appealed to the Supreme Court, where a unanimous verdict of acquittal was pronounced in 1852.

Peter von Scholten died on 26th January 1854 during a visit to his daughter in Altona.

With this it must no doubt be said that Denmark's era as a colonial power had expired. Never again did it prove possible to establish a bond between the home population and the three small islands. Only the thought of sale remained.

After the transfer to the U. S. in 1916, both the black and the white population on the islands of St. Thomas, St. Croix and St. Jan were soon aware of the fact that this did not bring about what had been hoped for. Association with the United States failed to create the splendid development of trade and commerce which had been anticipated. The cultivation of sugar cane had been stagnant already under Danish rule, and no great change was made in these conditions now; indeed the neglect spread to such an extent that in the middle of the thirties the Americans disdainfully spoke of the Danish possessions as America's Poorhouse.

Subsequently this state of affairs has been somewhat amended. While the Americans had nothing to give the three small islands in the way of culture, it was discovered that there remained from an earlier period a cultural background with a character of its own, which could be turned into dollars far more easily than could sugar, cotton and wood. This was the fine old architecture and dimensional art of the Danish colonial period. Tourism "discovered" St. Thomas, St. Croix and St. Jan. Here was the ideal climate for tourists from all over the world—and into the bargain a tax-free zone within the national boundaries. This latter circumstance was a great attraction.

Since the Second World War the "poorhouse" has been greatly embellished. Large up-to-date luxury hotels now top the hills surrounding Char-

lotte Amalia, whose harbour in the season is daily called at by big tourist liners, and in whose shops, set up in the old Danish storehouses between Main Street and the Waterfront Highway, imported goods from all over the world can be bought, such as Danish furniture, French perfumes, Swiss watches, and silks from Thailand. You can bathe and skin-dive in the emerald waters of the Caribbean, from Sapphire Bay, Morningstar Beach, or Water Isles' Honeymoon Beach, and when the sun has gone down below the horizon, and night has fallen, you may visit one of the numerous noisy night-clubs organized round about the island in the manor houses of the former Danish plantations. Where the old-world and the new-world atmosphere are elegantly blended—native and steel band!

Billedfortegnelse

FRONTISPICE	Generalguvernør Peter von Scholten [Efter originaltegning tilh. grevinde Adelgunde Trampe]	PAG
	Havnen ved St. Thomas under orkanen 29. oktober 1867 [Illustreret Tidende]	11
PLANCHE I	Christiansted på St. Croix, 1830 [Efter litografi. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 12
	Mørkt gadeliv på torvet i Christiansted [Illustreret Tidende]	15
PLANCHE II	Christiansted i 1837 [Efter litografi. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 20
PLANCHE III	Udsigt over Charlotte Amalia [Efter stik. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 22
PLANCHE IV	Udsigt over bugten ved Charlotte Amalia [Efter stik. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 26
	Bal om bord på skruekorvetten "Dagmar" [Illustreret Tidende]	29
PLANCHE V	Den grundige beretning om det vestindiske skib "Havmanden" [Efter flyveblad. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 36
PLANCHE VI	Herrnhuternes missionsstation Friedensthal på St. Croix, 1768 [Efter stik. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 44
PLANCHE VII	Greve Heinrich Carl Schimmelmann [Efter stik. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 46

		PAG
PLANCHE VIII	Kampen ved fugleklippen mellem St. Croix og St. Thomas, 1801 [Efter akvarel tilh. advokat J. Helweg-Larsen]	*ovf.* 54
PLANCHE IX	Udsigten mod Christiansted fra "Bülowsminde" [Efter akvarel. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg]	*ovf.* 56
PLANCHE X	En af de mange sukkermøller på St. Croix [Efter akvarel. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg]	*ovf.* 64
	Peter von Scholtens proklamation af 3. juli 1848 [Efter original. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg]	65
PLANCHE XI	Køretøj ved plantagen "La Grange" på St. Croix [Efter akvarel. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg]	*ovf.* 66
PLANCHE XII	Udsigt fra højderne bag byen Charlotte Amalia [Efter litografi. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 74
PLANCHE XIII	Kongensgade i Charlotte Amalia [Efter akvarel tilh. læge A. H. Riise]	*ovf.* 76
PLANCHE XIV	Plantagen "Slob" på St. Croix i begyndelsen af 1800-tallet [Efter stik. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 84
PLANCHE XV	Gadebillede fra Charlotte Amalia først i 1890 [Efter akvarel. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg]	*ovf.* 86
PLANCHE XVI	Huse i Frederiksted på St. Croix, 1961 [Efter akvarel af arkitekt Kjeld Maltha]	*ovf.* 90
KORTBILAG	"Tilforladelig Kort over Eylandet St. Croix udi America". Stik af O. H. de Lode, 1754 [Efter original. Det kgl. Bibliotek]	*ovf.* 92

"DANMARKS SIDSTE TROPELAND", der er den seksogtredivte årspublikation fra Det Berlingske Bogtrykkeri, er tilrettelagt af Aksel Danielsen. Som skrift er brugt Monotype Garamond, trykt på matglittet antiktryk fra De forenede Papirfabrikker. Bernhard Middelboe's Reproduktionsanstalt har fremstillet klicheerne. Bogbinderarbejdet er udført i samarbejde med Anker Kyster's Eftf. Forsatspapiret viser en gengivelse af Christiansted på St. Croix set fra den lille ø i havnen, Protestant Kajen. Tegning af overlandmåler J. von Rohr, stukket af J. D. Philippin. Som titelvignet er benyttet E. H. Berlings spejlmonogram, 1744.

CHRISTIANSTÆD PAA STE: CROIX.

